

**UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Estetické vnímání krásy ženy v Japonsku

Aesthetic perception of woman's beauty in Japan

Bakalářská diplomová práce

Autor práce: Pomklová Lucie

Vedoucí práce: Mgr. Sylva Martinásková - ASJ

Olomouc 2013

Kopie zadání diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2009/2010

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Česká filologie - Japonská filologie (ČI-JA)

Podklad pro zadání BAKALÁRSKÉ práce studenta

PŘEDKLADÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
POMKLOVÁ Lucie	Jilová 4580, Zlín	F07761

TÉMA ČESKY:

Estetické vnímání krásy ženy v Japonsku

NÁZEV ANGLICKY:

Aesthetic Perception of Woman Beauty in Japan

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Sylva Martínásková - ASJ

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Vymezení estetických pojmů v japonské kultuře. V této práci bych se chtěla zabývat historickým vývojem oblékání v Japonsku. Zaměřím se zejména na současné trendy oblékání, hlavně mezi mladými japonskými ženami. Také bych ve své práci ráda uvedla některé známé japonské módní návrháře. Zamyslím se také nad vzájemným ovlivňováním japonské a evropské módy. Neopomenu zmínit také tradiční oblečení jako je například svatební. Dále bych se také ráda zabývala módními doplňky, které s vývojem módních trendů úzce souvisí. V další části bych se zabývala úpravou těla, to znamená kosmetikou, tetováním a úpravou účesů. V neposlední řadě bych se ráda zabývala ideály ženské krásy a prostředky k jejímu dosažení. Cílem mé práce je poukázat na jedinečnost japonského vnímání estetiky a ukázat, jak tato kultura ovlivňuje ženy na celém světě.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Vlasta Winkelböhnerová, Dějiny odívání, Praha : NLN, 1999,
Džuničiró Tanizaki, Chvíle stínů, Tradice japonské estetiky, Kolice : Knižná díelňa Timotej, 1998
F. Baudot, Móda století, Praha 2001
J. Laver, Costume and fashion, London 2002
V. Hrubá, Tvůrci světové módy, Praha 2000
Akiko Fukai, Ze sbírek Ústavu odívání v Kjótu, Dějiny odívání 18., 19. a 20. století, Slovart 2003
Tiffany Godoy, Style Deficit Disorder: Harajuku Street Fashion,
Philomena Keet, The Tokyo Look Book: Stylish To Spectacular, Goth To Gyaru, Sidewalk To Carwalk
Fashion Wonderland - Uncover the Power of Illustration in Fashion , Victionary, ISBN-10: 9889822962
The Fashion Book, Phaidon Press Inc., ISBN-10: 071484859X
Martin Rychlík, Tetování, skanifikace a jiné zdobení těla, NLN - Nakladatelství Lidové noviny, 2005
Japonisme, Cultural Crossings between Japan and the West, Phaidon 2005
Časopisy:
Gothic & Lolita Bible, TOKYOPOP
Fruits, Japan Publications Trading Co

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré
použité prameny a literaturu

V Olomouci dne _____

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla velice poděkovat Mgr. Sylvě Martináskové za konzultace, ochotu, flexibilitu při řešení jakýchkoliv problémů a odborné vedení mé práce. Díky jejím cenným radám a podnětům mohla tato práce vzniknout.

Ediční poznámka

Ve své práci používám anglický přepis japonských názvů společně se znaky nebo slabičnou abecedou, které budu užívat u ér, období, uvedených japonských termínů a jmen osob. Japonská jména uvádím v japonském pořadí čili první příjmení a za ním teprve následuje jméno osobní, ženská jména jsou uvedena v nepřechýlené podobě. Pro obecně známá místní jména či termíny, u kterých je český přepis již pevně stanoven pravidly českého pravopisu, používám tento do češtiny přejatý tvar. Kurzívu budu používat pro méně známé termíny, názvy ér a období a také pro citace. Používám citační normu ISO 690.

Obsah

1	Úvod	8
2	Protohistorické období	10
2.1	Období <i>Jōmon</i>	11
2.1.1	Oděv	11
2.1.2	Hliněné figurky <i>dogū</i> (土偶).....	11
2.1.3	Šperky.....	12
2.2	Období <i>Yayoi</i>	12
2.2.1	Oděv	12
2.2.2	Ozdoby	13
2.3	Období <i>Kofun</i> neboli mohylové období	14
2.3.1	Oděv	14
2.3.2	Materiály používané na oděvy	14
2.3.3	Sošky <i>haniwa</i> (埴輪).....	15
2.3.4	Ozdoby	15
2.4	Shrnutí protohistorického období	16
3	Starověk a klasické období	17
3.1	Všeobecný úvod starověku a klasického období	17
3.1.1	Kosmetika ve starověkém a klasickém období	18
3.2	Období <i>Asuka</i>	18
3.2.1	Oděv	19
3.2.2	Dvorské pokrývky hlavy - <i>kammuri</i> (冠).....	20
3.2.3	Zkrášlování dvorních dam v době <i>Asuka</i>	20
3.3	Období <i>Nara</i>	21
3.3.1	Odívání	21
3.3.2	Klenotnice <i>Shōsōin</i> (正倉院).....	21
3.3.3	Vzory na látkách.....	22
3.3.4	Barvířské techniky.....	23
3.3.5	Používané druhy látek	25
3.3.6	Výšivka.....	25
3.3.7	Zkrášlování narských dam	26
3.4	Shrnutí starověku a klasického období	27
4	Heian- období kulturního rozkvětu	28
4.1.1	Estetické ideály doby	29
4.1.2	Odívání	29
4.1.3	Barevné kombinace vrstev oděvů - <i>kasane no irome</i> (襲の色目).....	30
4.1.4	Vrstvené oděvy - <i>jūni hitoe</i> (十二単)	32
4.1.5	Slavnostní oděv	34
4.1.6	Neoficiální dvorský oděv	35
4.1.7	Cestovní oděv	35
4.1.8	Kalhoty v dámské módě	36
4.1.9	Vzory na látkách.....	36
4.1.10	Doplňky	37
4.1.11	Ideál ženské krásy	37
4.1.12	Účesy	37
4.1.13	Líčidla.....	38
4.1.14	Astrologie	40
4.1.15	Míchání vonných silich - <i>kōdō</i> (香道)	40
4.2	Shrnutí období kulturního rozkvětu.....	41

5	Období středověku – vláda šógunů	42
5.1	Období <i>Kamakura</i>	42
5.1.1	Ideální kamakurská žena	42
5.1.2	Barvířská technika	43
5.1.3	Oděv <i>kosode</i>	43
5.1.4	Rodové znaky - <i>kamon</i> (家紋)	44
5.1.5	Účesy	44
5.2	Období <i>Muromachi</i>	45
5.2.1	Odivání	45
5.2.2	Textil a nové způsoby jeho zdobení	46
5.2.3	Ideál ženské krásy	49
5.3	Období <i>Azuchi-Momoyama</i>	49
5.3.1	Tkaní látek	50
5.3.2	Odivání	51
5.3.3	Zdobení látek	52
5.4	Shrnutí období středověku	52
6	Novověký oděv do období zpřístupnění Japonska ostatnímu světu - období <i>Edo</i> ...	53
6.1	Oděv	54
6.2	Výměna sezónního šatníku - <i>koromogae</i> (衣替え)	56
6.3	Pás <i>obi</i>	57
6.4	Význam barev v období <i>Edo</i>	59
6.5	Materiály určené pro výrobu oděvů	59
6.6	Vzory	61
6.7	Vzor <i>kanoko</i>	62
6.8	Barvířské techniky	62
6.9	Účesy	66
6.10	Líčidla	69
6.11	Období <i>Genroku</i>	70
6.11.1	Duch vyjadřující ideál měšťanské estetiky - ideál krásy <i>iki</i> (粹)	71
6.11.2	Shrnutí období <i>Genroku</i>	72
6.12	Shrnutí novověkého oděvu do období zpřístupnění Japonska ostatnímu světu – období <i>Edo</i> (17.st. až 1868)	72
7	Závěr	74
	Anotace	77
	Summary	78
	Seznam použité literatury	81
	Seznam internetových zdrojů	87
	Seznam příloh	95

1 Úvod

Cílem mé práce je ukázat, jakým způsobem se vyvíjel estetický ideál ženské krásy a s tím úzce související změny módních trendů odívání žen v Japonsku. K vytvoření této práce mě velmi inspirovalo dílo *Chvála stínů* od *Tanizakiho Jun'ichirōa* (谷崎 潤一郎), které mě donutilo zamyslet se nad vnímáním ženské krásy v průběhu japonských dějin. Až do té doby jsem měla o japonských ženách, jejich vzhledu a odívání, zcela odlišnou představu. V dnešní době *Tanizakiho* ženský ideál připomínají už jen gejši a jejich učednice *maiko* (舞妓). Současné Japonky mají podobné estetické nároky na krásu jako v Evropě či v Americe.

Budu pozorovat, zda ideál japonské krásy byl po staletí stejný nebo zda docházelo k nějakým změnám. Jestliže ano, pak k jakým a nakolik se lišily od předchozího ideálu a co způsobilo tuto změnu.

Na základě průzkumu jednotlivých historických období se ve své práci budu hlouběji zabývat vývojem ženské krásy v závislosti na společenských změnách, kterými Japonsko v průběhu dějin procházelo. Vždyť právě toto dědictví ovlivňuje japonské ženy i v dnešní moderní přetechnizované době a vdechuje jim jedinečnost, neotřelost, nápaditost a specifičnost, kterou ostatní národy mohou obdivovat.

Odíváním lze vyjádřit spoustu aspektů. Typem oděvu předá nositelka svému okolí spoustu informací, je pro jedince velmi důležitým obrazem jeho společenského uplatnění. Odráželo se v něm nejen společenské postavení dané ženy, ale také její povolání nebo její stav, určovalo, zda je vdaná či svobodná. Oděv nám poskytuje jisté skryté údaje, které, když umí člověk správně přečíst, mnohé napoví. Proto se zaměřím na tuto oblast japonské kultury.

Svou práci jsem rozdělila podle časové posloupnosti na jednotlivé etapy historického vývoje Japonska a na nich chci demonstrovat změny, kterými procházel vývoj estetiky ženské krásy úzce propojený se změnami ve společnosti. Zaměřím se hlavně na idol ženské krásy jednotlivých období, na módní trendy v oblékání. S tím souvisí i další zkrášlování těla jako je líčení, účesy či šperky. V každé kapitole se budu snažit nejprve obecně vystihnout dobu. Dokážeme si tak lépe představit vnější vlivy a tím i důvod, proč se móda v této době měnila a jaké byly hlavní vlivy a příčiny těchto změn. Chci se hlavně zabývat odíváním a s tím souvisejícími technikami zpracování látek a jejich následným barvením a zdobením. A nakonec bych ráda zmínila největší změny či zajímavosti týkající se módních doplňků a kosmetických přípravků, kterými se ženy zkrášlovaly.

Bohužel rozsah bakalářské práce mi neumožňuje podrobně rozvést vývoj oděvů jednotlivých vrstev společnosti, proto jsem se soustředila především na tu nejvyšší

společenskou vrstvu a její způsob odívání od počátků dějin po konec období *Edo*, tedy do roku 1868, kdy Japonsko ještě příliš nepodléhalo západním vlivům estetiky, a to hlavně v oblasti oblékání žen. Na nejvyšší vrstvy jsem se zaměřila z toho důvodu, že ženy všeobecně měly finanční prostředky a příležitosti nosit honosnější, kvalitnější a nápaditější oděvy a samozřejmě také udávaly směr módních trendů.

V japonské módě se odrážely i prvky z pevniny a to hlavně z Číny, ale i z Persie a jiných zemí světa. Myslím si, že hlavní podíl na vytvoření svébytného japonského oděvu a jeho designu má mnohaletá izolace ostrovů od vnějšího světa. Do Japonska se odedávna dostávaly nejrůznější oděvy a vzory z pevniny, které se po uzavření ostrova promísily s místními módními trendy a na základě potřeb lidí se pozměnily, a tím vznikla nová, neotřelá, typicky japonská móda.

2 Protohistorické období¹

Jedná se o nejstarší období japonských dějin, tedy o dobu kamennou², bronzovou a železnou³. Je poměrně těžké udělat si představu o tom, jaký byl ideál krásy v nejstarších dobách, protože do dnešních dnů se nám zachovala pouze keramika⁴, mezi níž můžeme nalézt i figurky, které znázorňují ženskou postavu.

Protože lidé zpočátku nebyli obeznámeni se zemědělstvím a živili se jen lovem a sběrem, odpovídal tomu i jejich prostý šat šitý z kůží. Teprve v době *Jōmon*⁵ byla do Japonska importována nejstarší plodina používaná k výrobě textilu – konopí (*asa*), kterou dokázali tkát jen pomocí jednoduchých technik, které postupně zdokonalovali a to nejen za pomoci příchodu nových obyvatel z pevniny v době *Yayoi*⁶, ale také díky novým přírodním materiálům.⁷

Lidé kultury *Jōmon* vyráběli pouze jednoduché vzory, ty se ale s příchodem tkalcovského stavu staly složitějšími. Díky znalostem a dovednostem nově přichozích lidí nastala revoluce v odívání, dokázali totiž vytvářet mnohem složitější vzory a jejich tkalcovské a barvířské techniky byly propracovanější.

Za velký převrat ve výrobě oděvů můžeme označit období kolem roku 200 n. l., kdy byl do Japonska importován bourec morušový.⁸ Japonští výrobci látek se snažili ovládnout techniku výroby hedvábí, zprvu však tento přírodní materiál nedokázali vyrábět příliš kvalitně. Teprve až v době *Kofun*⁹, kdy do Japonska dorazili také tkalci z pevniny, se kvalita hedvábí zvýšila a tato vzácná tkanina se také začala barvit.

Neměli bychom se však zabývat jen oděvy, ale také prostředky, které oděvy esteticky doplňovaly. Zpočátku tyto zdobné doplňky sloužily nejen ke zkrášlení, ale také jako

¹ Od období *Jōmon* do období *Kofun* tedy zhruba od roku 8000 př. n. l. do roku 7. st. n. l.

² Toto období započalo někdy kolem roku 8000 před naším letopočtem a trvalo až do konce období *Jōmon*. (Zdroj: SABILON, Carlos. *On the Causes of Economic Growth: The Lessons of History*. Algora Publishing, 2008. str.19.)

³ Jedná se o období *Yayoi* a *Kofun* (Zdroj: FARRIS, William Wayne. *Japan To 1600: A Social and Economic History*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2009. str.12.)

⁴ Nejstarší nalezené keramické výrobky na světě pocházejí přibližně z roku 16 000 před Kr. (Zdroj: HABU, Junko. *Ancient Jomon of Japan. Case Studies in Early Societies*. Level 4. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. str. 3.)

⁵ (縄文時代 *Jōmon jidai*) od roku 14 500 př.n.l. do roku 300 př.n.l. (Zdroj: HABU, Junko. str. 3.)

⁶ (弥生時代, *Yayoi jidai*) od cca 200 př.n.l. do cca 250 n.l. (Zdroj: THOMPSON, Christopher S. TRAPHAGAN, John W. Wearing. *Cultural Styles in Japan: Concepts of Tradition and Modernity in Practice*. Albany : State University of New York Press, 2007, str. 8.)

⁷ Další a také druhou nejstarší rostlinou k výrobě látek byla ramie (*karamushi*), která byla přivezena z pevniny v období *Yayoi*. (Zdroj: *Japan: an illustrated encyclopedia*, Volume 1. Tokyo: Kōdansha international, 1993. str. 56.)

⁸ British museum. *Japanese textiles*.

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/article_index/j/japanese_textiles.aspx, (18.12.2011).

⁹ (古墳時代 *Kofun jidai*) od 3 st. do 7.st. (Zdroj: REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2001. str. 341.)

talismany. Vyráběly se z nejrůznějších mušlí a škeblí, které byly postupně v době železné nahrazovány bronzovými a železnými šperky. Jejich obliba však ke konci protohistorického období postupně upadá a v dalších období se prakticky nepoužívá. Ženy se pak zaměřují na jiné prvky, jako například výraznější vzory na látkách oděvů, které považují za estetičtější a módnější.

2.1 Období *Jōmon*

Ve vykopávkách, které byly provedeny, byla nalezena natolik specifická keramika, že posloužila pro pojmenování celé etapy japonských dějin *Jōmon*. Byly objeveny pouze kosti, zbraně, keramika a šperky, avšak žádné zbytky oděvů, kromě několika vláken, nebyly nalezeny.

2.1.1 Oděv

Jelikož lidé v období *Jōmon* chodívali oblečení v kožešinách, anebo v oděvech vyrobených z přírodních materiálů, jako je například z lýka japonské lípy *shina no ki* (科の木)¹⁰, konopí nebo len, nedochovaly se nám žádné exponáty, a tudíž je nemůžeme detailněji prostudovat. Archeologové na základě poznatků získaných z vykopávek v prefektuře *Miyagi* se obecně domnívají, že oděvy byly velmi prosté, jednoduchých stříhů, pravděpodobně většinou vytvořeny z jednoho kusu látky a v pase byly upevněny jakýmsi opaskem. Vycházejí z objevu mušlové hromady, jejíž datace se odhaduje přibližně na 5500 před naším letopočtem, ve které byly mimo jiné objeveny i zbytky vláken oděvu.¹¹

2.1.2 Hliněné figurky *dogū* (土偶)

Názornější představu o odívání obyvatel Japonska v období *Jōmon* si můžeme utvořit patrně jen díky zachovaným keramickým figurkám zvaným *dogū*¹², které v té době sloužily nejspíše kultu plodnosti, podobně jako na našem území soška Věstonické Venuše. *Dogū* jsou ornamentálně zdobené a většina z figurek představuje postavy žen. U řady z nich jsou vlasy vymodelovány do různých účesů, některé bývají znázorněny i s náhrdelníky.

---

¹⁰ Latinsky *Tilia japonica* [Zdroj: The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. Dyeing and weaving. *Sanbokushinanuno*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/sanbokushinanuno.html>, (21. 2. 2011).]

¹¹ LIDDELL, Jill. DUTTON, E. P. *The story of the Kimono*. New York : E.P. Dutton, 1989. str.229.

¹² Tyto figurky pocházející ze střední a pozdní kultury *Jōmon* znázorňují zvířata nebo lidi. Většina sošek lidských bytostí představuje ženy. (Zdroj: COLLICUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. *Svět Japonska, kulturní atlas*. Knižní klub. Praha, 1997. str.34.)

2.1.3 Šperky

Zajímavostí období *Jōmon* jsou šperky, které nesloužily pouze ke zkrášlování, ale měly také jistou magickou moc, která měla ochraňovat svého nositele. Šperky byly vyráběny ze škeblí, nejčastěji užívaným druhem byl *nimaigai* (二枚貝).¹³ Později bylo využíváno jiných druhů mušlí, škeblí, lastur, kostí a paroží. Náušnice se vyráběly také z jadeitu a jiných drahokamů. Jelikož těmto předmětům byla připisována magická moc, byly často vyráběny z nedostupných materiálů, jako například z achátu, nefritu a skloviny, které jak se později ukázalo, byly importovány z pevniny.¹⁴ Jedná se o nejstarší dochované šperky na japonských ostrovech.

2.2 Období *Yayoi*

Okolo 3. století před naším letopočtem přicházeli na japonské ostrovy v rámci nové migrační vlny obyvatelé z Číny a Koreje¹⁵, kteří s sebou přinášeli i nové podněty ke změně životního stylu, obdělávání půdy či pěstování rýže. Z původních lovců a sběračů se postupně stávali zemědělci. Materiál, vzhled a zpracování oděvů se měnily na základě nově získaných poznatků přichozího obyvatelstva (tkaní látek či zpracování hedvábí).

2.2.1 Oděv

Můžeme říci, že oblečení této doby zaznamenalo díky převratné změně životního stylu velmi dynamický vývoj. Oděv musel být uzpůsoben tak, aby vyhovoval práci na poli, ne, jak to bylo doposud, především lovu zvěře.¹⁶ Tato změna se nejvíce projevila na způsobech uvazování oděvů a jeho postupném zužování. Oděv, který se v této době nosil, se nazýval *kantōi* (貫頭衣)¹⁷, byl z praktických důvodů tvořen ze dvou částí a to z horního a dolního dílu. Pro horní část jsou typické především úzké rukávy, které byly pro práci na poli vhodnější v porovnání s doposud nošeným koženým loveckým oděvem.

Díky znalostem přistěhovalců z Číny, kteří importovali bource morušového, se začínají šít oděvy z hedvábí. Protože v Japonsku výrobci látek stále ještě neovládali

---

¹³ Japanese architecture and art net users system. *Kushiho*. <http://www.aist.or.jp/~jaanus/deta/k/kushiho.htm>, (4. 12. 2011).

¹⁴ Pocházejí většinou z oblasti kolem Bajkalského jezera a Uralu. (Zdroj: HILSKÁ, Vlasta. *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1953. str. 18.)

¹⁵ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. str. 27.

¹⁶ YAMANAKA, Norio. *The book of kimono: The complete guide of style and wear*. Tokyo: Kōdansha international, 1986. str. 33.

¹⁷ The costume museum. *A Woma of Wo Wearing Kantoi (One-piece Dress)*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/fukusei/3new.htm>, (4.12.2011).

techniku barvení hedvábí, zůstávalo nadále bílé, ale i tak sloužilo čisté surové hedvábí jako cenný tribut, který Japonci odváděli čínskému císařskému dvoru.¹⁸

Jistou představu, jak asi oděv této doby vypadal, nám může poskytnout čínská kronika známá jako *Kronika tří království*¹⁹, která se zmiňuje o obyvatelích japonských ostrovů. V jedné její části najdeme popis vzhledu tehdejších Japonek. „Ženy si stáčejí vlasy kolem hlavy, nosí nepodšitý šat a halí si do něj i hlavu.“²⁰ V kronice se dále píše: „Těla si potírají na růžovo a šarlatovo. Ženy si svazují vlasy nad ušima a používají jako oděv kus látky, který oblékají tak, že protáhnou hlavu jediným otvorem uprostřed.“²¹

2.2.2 Ozdoby

Z období *Yayoi* jsou dochovány i pozůstatky některých předmětů, které sloužily ke zkrášlování, například šňůry s mušlemi či škeblemi. Nejznámější jsou mušlové náramky *kaiwa* (貝輪), na jejichž výrobu bylo užíváno kuželovitých mušlí takzvaných *imogai* (芋貝) a tritónek *tengunishi* (天狗螺).²²

Díky tomu, že lidé ke konci tohoto období už uměli zpracovávat železo, nachází se mnoho ozdobných předmětů právě z kovu jako například náušnice, náhrdelníky či náramky. Z měděných šperků stojí za zmínku zahnuté měděné náramky *yūhōdōsen* (有鉋銅釧).²³ Náhrdelníky vyráběli také z dutých, trubicovitých kousků jaspisu, jadeitu, chrysoprasu, nefritu, hadce či jiných drahých kamenů nazývaných prohnuté skvosty²⁴, japonsky *magatama* (勾玉).²⁵ Tyto náhrdelníky mají svým tvarem připomínat tygří dráp a nosili je pouze významní vysoce postavení jedinci.

---

¹⁸ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. str.32.

¹⁹ *Kronika Sangokushi* (三国志), která byla sestavena kompilátorem *Chen Shouem* před rokem 297, v jedné z její částí se podrobně popisuje cesta z Koreje do Japonska včetně zvyků ostrovních obyvatel v období panování císařovny *Himiko*. [Zdroj:New world encyclopedia. *Himiko*. <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Himiko>, (4.12.2011).]

²⁰ Cit. in: VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. str.32.

²¹ Cit. in: TSUNODA, Ryusaku. DE BARY, Wm. Theodore. KEENE, Donald. *Chronicle Wej-ti, Sources of Japanese Tradition, Introduction to Oriental civilizations:Records of civilization: Sources and studies*. Volume 54. New York: Columbia University Press, 1958. str. 6.

²² Japanese architecture and art net users system. *Kushiro*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/kushiro.htm>, (4.12.2011).

²³ Tamtéž

²⁴ HILSKÁ, Vlasta. str. 18.

²⁵ Japanese architecture and art net users system. *Kushiro*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/kushiro.htm>, (4.12.2011).

2.3 Období *Kofun* neboli mohylové období²⁶

Z tohoto období pochází už více vykopávek, které nám umožní poznat styly tehdejšího odívání. Mohyly *kofun* (古墳) slouží jako zdroj informací. Předměty v nich nalezené, se kterými byli panovníci a panovnice té doby pohřbeni, nám mohou poskytnout cenné informace. Některé předměty pocházejí z Číny nebo Koreje a jiné jsou jejich japonskými imitacemi. Podle sošek z této doby můžeme dále usuzovat, že nejen oblečení v době *Kofun*²⁷ ale také účesy, jako například mužský *mizura* (角髪) nebo ženský drdol na temeni hlavy, byly velmi ovlivněny pevninskou módou.²⁸

2.3.1 Oděv

Oděvy byly bílé i barevné s různými vzory. Lidé z vyšší vrstvy společnosti nosili látky s vetkávanými vzory, na kterých demonstrovali své postavení, moc i majetnost. Ženy pod oděvem začaly nosit spodničky. Většina obyvatel ale stále nosila jednoduché jednobarevné oděvy. Ty byly nejpraktičtější pro vykonávání zemědělských a jiných prací. Oděv mohl být přepásán páskem. Některé z žen na tomto pásku měly upevněn ještě mečík *himo kogatana* (紐小刀). Jako doplněk nosily přes ramena dlouhý bílý šátek *hire* (肩巾).²⁹

2.3.2 Materiály používané na oděvy

Látky se již vyráběly z většího množství surovin. Ainové používali přízi vyrobenou z kůry jílmu *ohyo* (オヒョウの木の樹皮から作った繊維), z vláken kopřivy (*irakusa* 刺

---

²⁶ (古墳時代 *Kofun jidai*) od 3. st. do 7. st. (Zdroj: REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M., str. 341.)

²⁷ Technika kroucení jednotlivých vláken přírodních materiálů byly známá již před obdobím *Kofun*. [Zdroj: The British museum. *Japanese textiles*.

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/article_index/j/japanese_textiles.aspx Japanese textiles, (8. 10. 2012).] V této době byly z Číny importovány různé techniky tkaní látek a také nové vzory. (Zdroj: YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. *Textile art of Japan*. Tokyo: Japan Shufunotomo, str. 6.) Nejjednodušší vazbou byla *hira-ori* (平織り), které se používá hlavně u plátna. Tento způsob tkaní látek byl tvořen pomocí uzlů spojující horizontální útky s vertikální osnovou. [Zdroj: Victoria and Albert Museum. *Kimono. weaving techniques*. <http://www.vam.ac.uk/content/articles/k/kimono-weaving-techniques>, (6. 10. 2012).] Specifickou techniku tkaní používaly ženy, které přišly z pevniny. Jmenovaly se *Ayahatori* (漢織), které tkaly na stavu *wu*, a *Kurehatori* (吳織), které tkaly na stavu pro kepr *aya*. Tkaniny tvořili v druhé polovině 5. století ve městě *Matsusaka*. Tento druh látky sloužil od roku 698 jako obětiny bohyni *Amaterasu*. Později se na tomto textilu dělaly barevné pruhy, které jsou pro něj specifické a dnes patří k národním pokladům. [Zdroj: *Indigo dyeing. Matsusaka momen*. http://www.marukawashooten.com/matsusakamomen_e.html, (7. 10. 2012).]

²⁸ *Asian Folklore Studies*, April. Volume 65. Nagoya: Nanzan University Institute of Anthropology, 2006. str. 75.

²⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Dějiny odívání : Japonsko*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. str. 20 a 21.

草)³⁰ a konopí (*asa*). Používala se také vlákna lnu (*ama*), ramie sněhobílé (*karamushi*)³¹, vlákna z úponků vistárie (*fuji*) a lýka z papírovníku (*kōzo*). Lýko se později používalo hlavně k výrobě papíru. Tyto hrubé látky se používaly k výrobě textilií v mnohem větší míře než hedvábí.³² Důvodem je, že hedvábí bylo pro prostý lid nepraktické a také velmi drahé, tudíž si ho mohla dovolit nosit jen privilegovaná vrstva společnosti. Údajně první hedvábná látka s vetkávaným vzorem byla dovezena z Koreje ve 3. století a označuje se termínem *aya*.³³ Jedná se o jednobarevnou tkaninu s jednoduchými geometrickými vzory. V tu samou dobu byl také importován tkalcovský stav.³⁴

2.3.3 Sošky *haniwa* (埴輪)

Právě proto, že se k výrobě oděvů používaly tyto přírodní materiály, které rychle podléhají rozkladu, se většina z nich nedochovala. Jistou představu o vzezření tehdejších lidí nám umožňují sošky *haniwa*, z nichž některé představují ženy oděné do haleny *kinu*, která sahala pod boky a sukni *mo* (裳). Výstřih u halenky byl většinou tvořen tak, že se pravý a levý díl překřížil na prsou. Tento typ výstřihu se označuje *tarekubi* (垂れ首). Takový způsob křížení oděvů byl přejat z Číny v období dynastie *Sui* (隋 581- 618), kdy se začal oděv zapínat zleva doprava. Japonci tuto módu přejali a ponechali si ji až do dnešních dnů. Tímto způsobem se například dodnes kříží kimono s výjimkou kimona nebožtíků. Tento výstřih se stal na dlouhou dobu typickým prvkem pro japonské oblečení.³⁵

2.3.4 Ozdoby

Ženy se zkrášlovaly náušnicemi, náramky, náhrdelníky a nákotníky. Obecně byly oblíbené ozdoby vydávající zvuk jako například zvonečky a rolničky. Ozdoby měly plašit zvěř a chránit nositele před zlými duchy.

Náramky *kushiro* (釧) byly pro toto období typické a jejich výroba v této době nejvíce vzkvétala. Existuje mnoho variant a jejich zpracování je již na velmi vysoké úrovni. Některé dochované *kushiro* jsou například ze zlata nebo stříbra, často jsou posázeny drahokamy. Tyto náramky nosila jen privilegovaná vrstva lidí a jasně jimi dávala najevo své postavení.

---

³⁰ Kagedo Japanese art. *Textiles-archives : Ainu Textiles JAK 1694*. <http://www.kagedo.com/collections/9/KJA1694.html>, (8. 10. 2012).

³¹ latinsky *Boehmeria Nivea*

³² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 14.

³³ Japanese architecture and art net users system. *Aya*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/a/aya.htm>, (4.12.2011).

³⁴ GREENE, Meg. *The Technology of Ancient Japan*. The Rosen Publishing Group, 2006. str. 11.

³⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 17.

Existovaly i náramky se zvonečky, které se nazývaly *suzukushiro* (鈴釧 čteno taktéž *rinsen*). Materiálem ale mohl být i kámen, pak se tyto náramky nazývaly *ishikushiro* (石釧). Časté byly jaspisové náramky, které měly tvar kruhu, proto se označují jako *sharinseki* (車輪石). Ty však nesloužily ke zkrášlování, ale jako dar do záhrobí.³⁶

2.4 Shrnutí protohistorického období

Během tohoto období došlo k velkým změnám v materiálech, které byly používány na výrobu oděvů. Zprvu se užívalo jen praktické oblečení z dosažitelných zdrojů, zejména z kůží zvířat, které ulovili. Jelikož docházelo v tomto období k přílivům nových obyvatel z pevniny, naučili se Japonci vyrábět své oděvy i z jiných materiálů než jen z kůže. Začali pěstovat konopí, len ale také zpracovávat vlákna z kokonů bource morušového.

K bouřlivému vývoji došlo také ve výrobě látek. Oděvy byly šity z kvalitnějších materiálů díky tkalcovskému stavu, který umožnil zdokonalit tkalcovské techniky. Šperky ženám sloužily nejen ke zkrášlování, ale také k magickým účelům. Množství nošených šperků se v pozdějších dobách snížilo.

---

³⁶ Japanese architecture and art net users system. *Kushiro*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/kushiro.htm>, (4. 12. 2011).

3 Starověk a klasické období³⁷

3.1 Všeobecný úvod starověku a klasického období

Společnost se začala utvářet do jednotlivých společenských vrstev, které byly od sebe pevně odděleny. Na základě tohoto byly i jejich způsoby odívání odlišné. Byly dokonce stanoveny předpisy, na základě kterých bylo určeno, které oděvy si mohli příslušníci určité společenské vrstvy oblékat. Například zemědělci a řemeslníci mohli nosit jen hrubá kimona vyrobená buď z konopí nebo z bavlny. Výsadu nosit hedvábné kimono měla jen šlechta.

V době *Nara*³⁸ oděv hrál pro lidi natolik důležitou úlohu, že pro něj byl zřízen i úřad u císařského dvora. V pokladnici *Shōsōin*³⁹ shromažďoval císař *Shōmu*⁴⁰ velké množství textilií, což potvrzuje důležitost a cenu, jaká byla těmto látkám přisuzována, a také díky této pokladnici se nám některé látky dochovaly až do současnosti. Zajímavostí zůstává, že látky z období *Nara* se dochovaly, naproti tomu látky z mladšího období, tedy z doby *Heian*, nikoliv. Lidé už dokázali látky příst, tkát, vyšívát, plést a zdobit barvením.⁴¹

Ve středověku se také začal mnohem více klást důraz na barvy oděvu a jejich vzájemnou kombinaci. V období *Asuka* a *Nara* byly zdokonaleny techniky barvení hedvábí.⁴²

Do Japonska se také díky hedvábné stezce⁴³ dostávaly exotické předměty, rostliny na výrobu barviva na látky⁴⁴, vzory a látky z Persie, centrální Asie, Egypta anebo Indie.⁴⁵ O tom se můžeme přesvědčit díky dochovaným látkám se vzory slonů, fénixů, perských

---

³⁷ Do něj spadá období *Asuka* až *Heian*. Tedy od roku 710 do roku 794.

³⁸ (奈良時代 *Nara-jidai*) od r.710 do r. 794 (Zdroj: MEYER, Milton Walter. *Japan: a concise history*. Boston: Rowman & Littlefield, 2009. 4th edition. str. 47.)

³⁹ British museum. *Japanese textiles*.

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/article_index/j/japanese_textiles.aspx, (18. 12. 2011).

⁴⁰ vládl v letech 724-749 (Zdroj: REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M. str. 332.)

⁴¹ MCGANN, Kass. *Dyeing with Safflower*. <http://www.reconstructinghistory.com/blog/dyeing-with-safflower.html>, (26.12.2011).

⁴² Massachusetts Institute of Technology. *History Nara*. <http://web.mit.edu/jpnet/kimono/history-nara.html>, (26.12.2011).

⁴³ Jedná se o obchodní cestu, která spojovala Asii s Evropou a Severní Afrikou. Hlavním obchodním artiklem, se kterým se obchodovalo, bylo hedvábí, podle kterého byla tato cesta pojmenována. Sahrála důležitou úlohu v ovlivňování různých kultur. [Zdroj: WILD, Oliver. *The Silk Road*. <http://www.ess.uci.edu/~oliver/silk.html>, (26.12.2011).]

⁴⁴ Nejdůležitější rostlinou, která sloužila na barvení hedvábí, byla světlice barvířská (紅花, *Carthamus tinctorius*), která byla do Japonska importována v 5. století. [Zdroj: MCGANN, Kass. *Dyeing with Safflower*. <http://www.reconstructinghistory.com/blog/dyeing-with-safflower.html>, (26. 12. 2011).]

⁴⁵ HUNTER, Isabelle. *The Silk Road*.

<http://www.silkroadproject.org/Education/TheSilkRoad/tabid/175/Default.aspx>, (26.12.2011).

květin a pávů.⁴⁶ Příkladem exotického vzoru na látce je původně perský *hanakuidorimon* (花喰鳥文), který tvoří letící pták nesoucí ratolest nebo květinu.⁴⁷

3.1.1 Kosmetika ve starověkém a klasickém období

K vývoji dochází také v kosmetice, a to hlavně v 6. století⁴⁸, kdy se do Japonska dostal, pro budoucí staletí nezbytný kosmetický přípravek, pudr. Ten se vyráběl z rýžové moučky, soli, ptačích výkalů (*keifun* 鶏糞)⁴⁹ a běloby olovnaté (*enbaku* 鉛白)⁵⁰. V 7. století se z Egypta hedvábnou stezkou do Japonska dostala *světlice barvířská*, která sloužila nejen k barvení textilií, ale z jejichž květů se získávalo barvivo na rtěnky. Do období *Asuka* nebylo líčení příliš běžnou záležitostí, protože líčidla se používala jen při svátcích a náboženských obřadech. Pro svou estetickou funkci začaly být kosmetické produkty používány vyšší vrstvou společnosti až od 9. století, kdy byly japonské dvorní dámy ovlivněny ideálem krásy, která byla v té době v Koreji a v Číně, a proto, podobně jako ženy na pevnině, se dámy pudrovaly, zvýrazňovaly si obočí a líčily si rty a líce.⁵¹

3.2 Období *Asuka*⁵²

Období *Asuka* bychom mohli označit jako počátek velkého pevninského vlivu na japonskou společnost, která procházela obdobím změn ve sféře kultury a umění. Z pevniny bylo přežato písmo, centralizovaný způsob řízení státu a velký vliv měl také příchod buddhismu. Od druhé poloviny 6. století přijímaly japonské vládnoucí vrstvy vstřícně vše nové a pokročilejší, co se do země dostávalo spolu s buddhistickými kněžími, staviteli i umělci. Diferenciace rukodělné činnosti byla v této době natolik vyhraněná, že byl zřízen nejen císařský úřad pro tkalcovství, ale byl také stanoven cech šiček a vyšíváček. Dále vznikl dvorský úřad pro barvířství a úřad pro garderobu císařského paláce. V době *Asuka* byl také

⁴⁶ TILDEN, Jill. *Silk & stone: the art of Asia*. London: HALI Publications, 1996. str. 158.

⁴⁷ Jeho japonskou adaptací je *matsukuizurumon* (松喰鶴文) – jeřáb nesoucí větev borovice. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Hanakuidorimon*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (26. 12. 2011).]

⁴⁸ KRAMER, Eric Mark. *The emerging monoculture: assimilation and the "model minority"*. Westport, Conn. Praeger, 2003. str. 52.

⁴⁹ Obsahovaly chlorid rtuťnatý, který je pro člověka jedovatý, poškozuje hlavně ledviny a játra. Dvorní dámy se dlouhodobým používáním pudru pomalu trávily.

⁵⁰ Je to zásaditý uhličitan olovnatý. Jako pigment se využívá nejméně od 4. stol. př. n. l. Je toxický.

⁵¹ KRAMER, Eric Mark. str. 52.

⁵² (飛鳥時代 *Asuka jidai*) přibližně od r. 538 do r. 710 (Zdroj: MURASE, Miyeko. BURKE, Mary Griggs. Metropolitan Museum of Art (New York). *Bridge of dreams: the Mary Griggs Burke collection of Japanese art*. New York: Metropolitan Museum of Art, 2000. str. 18.

zaznamenán bouřlivý rozvoj techniky barvení hedvábí. Všechny tyto změny úzce souvisely s reformami systému státní správy podle čínského vzoru.⁵³

3.2.1 Oděv

Oblečení se začíná skládat z více částí, je delší a širší, důležitý, a také typický, byl důraz na jednoduchou ornamentálnost látek.⁵⁴ Oděvy nejvyšších vrstev začaly být volnější a bohatěji zdobené. Na oděvech z období *Asuka* lze vidět vlivy z pevniny.⁵⁵

V tomto období začaly barvy hrát velkou roli z hlediska společenského postavení. Barvy na oděvech určovaly, díky novým zákonům, danou společenskou vrstvu.⁵⁶ Představu o tom, co nosily dámy u japonského dvora v době vlády císařovny *Suiko* (推古天皇)⁵⁷, si můžeme utvořit díky výšivce mandaly *Tenjukoku shūchō*⁵⁸, která se dochovala až do současnosti. Na ní jsou zobrazeny dámy oděné do brokátové oranžové haleny se zelenými lemy, která jim sahá ke kolenům, přepásané bílým hedvábným páskem a dlouhé splývavé skládané žluté suknice *hirami*, pod kterými nosily ještě delší tmavě žlutou sukni *mo*.⁵⁹

V Japonsku se nosily podobné střihy oděvů jako u čínského císařského dvora.⁶⁰ Za císaře *Tenmua* (天武天皇)⁶¹ byl vydán zákoník předepisující styl oblečení a účesů při nejrůznějších příležitostech pro odlišné vrstvy obyvatelstva. Látky mimo jiné sloužily v této době také jako jedna z forem daní. Díky tomu byly určeny míry látek, které se v této době měřily na *shaku* (尺) a *sun* (寸)⁶², ty byly tkány v šířce 105 centimetrů a délce 12 metrů.⁶³ Tolik množství bylo právě potřeba na ušití roucha pro císaře či dvorského šlechtice.

⁵³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.24.

⁵⁴ Fashion encyclopedia. *Body Decorations of Early Asian Cultures*.

http://www.fashionencyclopedia.com/fashion_costume_culture/Early-Cultures-Asia/Body-Decorations-of-Early-Asian-Cultures.html (4. 12. 2011).

⁵⁵ Používaly se motivy bambusů, švestkových květů a borovicových větvíček. (Zdroj: YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 6.)

⁵⁶ V roce 645 vydal císař *Kōtoku* (孝徳天皇), který vládl od r. 645 do r. 654, předpisy, týkající se oděvu jednotlivých dvorských hodností. Celkem existovalo 13 stupňů dvorských hodností. Tyto stupně se mezi sebou odlišovaly barvou a typem oděvu. V roce 650 byl zaveden složitější systém. Bylo ustanoveno celkem 19 dvorských stupňů. V roce 664 existovalo už 26 stupňů, o dvacet let později to bylo již 48 stupňů. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 29.)

⁵⁷ Panovala od r. 592 do r.628 (Zdroj: REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M. str. 332.)

⁵⁸ Mandala *Tenjukoku shūchō* (天寿国繡帳) pochází ze 7.st. [Zdroj: Tokio national museum. *The Tenjukoku Shucho Mandara and the Statue of Prince Shotoku*.

http://www.tnm.jp/modules/r_free_page/index.php?id=242&lang=en, (8.1.2012).]

⁵⁹ The Costume museum. *The Court Costume of the Suiko Dynasty (Female)*.

<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/fukusei/index.htm>, (8.1.2012).

⁶⁰ YAMANAKA, Norio. str.34.

⁶¹ Panoval v letech 673- 686 (Zdroj: REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M. str. 332.)

⁶² Tyto jednotky byly převzaty z tangské Číny. V přepočtu na centimetry jsou 1 *shaku* = 37.9 cm, 1 *sun* = 3.79 cm. Z čehož plyne, že 10 *sun* tvoří 1 *shaku*. (Zdroj: KUO, Susanna. WILSON, Richard L. MICHIE, Thomas S. Santa Barbara Museum of Art, Rhode Island School of Design. Museum of Art. *Carved paper: the art of the Japanese stencil*. Santa Barbara, Calif.: Santa Barbara Museum of Art, 1998. str. 232.) Důkazem používání

3.2.2 Dvorské pokrývky hlavy - *kammuri* (冠)

Až do 6. století obyvatelé japonských ostrovů pokrývky hlavy téměř nepoužívaly, s výjimkou šátků. Změna nastala až za císařovny *Suiko*, kdy byl vydán edikt, který nutil dvořany nosit k slavnostnímu oděvu pokrývky hlavy *kammuri*.⁶⁴ Přestože dvorské hodnosti obsazovali hlavně muži, chci se pozastavit nad tímto zvláštním sociálním rozlišením, které souvisí s módou a odíváním. Tento prvek, barevné a stylové rozlišení oděvů určité skupiny lidí, se po staletí promítal do japonské kultury odívání a v některých směrech přetrvává dodnes.

Reformami úřednických hodností byly vytvořeny předpisy, podle nichž se u dvora směly oblékat oděvy určených barev, a také jednotlivým hodnostem byl přiřazen určitý typ čepic. Tomuto systému se říká systém čepicových hodností.⁶⁵ Dvořané byli tímto ediktem rozděleni do dvanácti tříd. Ty se od sebe lišily barvami⁶⁶, tvarem i materiálem, z nichž byly čepice vyrobeny.

3.2.3 Zkrášlování dvorních dam v době *Asuka*

Dvorní dámy většinou nenosily pokrývky hlavy, zato měly pečlivě upravené účesy s nejrůznějšími jehlicemi a hřebeny. Používaly mimo jiné pudr a uměle dokreslovaná znaménka krásy, která si malovaly hlavně v oblasti čela a líček.⁶⁷

V *Asuce* nebylo typické nosit velké množství šperků, větší důraz byl spíše kladen na materiál a kvalitu látky, ze které byl oděv ušit.⁶⁸ A proto se postupně přestaly používat náramky, náušnice a náhrdelníky z mušlí a kamenů.

---

těchto měř je látka uložená v klenotnici *Shōsōin*, na které je napsána délka: 3 *shaku*, 5 *sun* (což je přibližně 104 cm); šířka: 1 *shaku*, 8 *sun* (přibližně 53 cm). (Zdroj: MATSUMOTO, Kaneo. *Shōsōin-gire to Asuka Tenpyō no senshoku. Shikōsha*. 1984, str. 232.)

⁶³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 30.

⁶⁴ ASHMORE, Harry S. *Encyclopaedia Britannica: a new survey of universal knowledge*. Volume 7. London: William Benton, 1961. str. 658.

⁶⁵ Tento systém čepicových hodností byl převzat z Číny. Každá barva má určitou symboliku se systémem pěti přírodních elementů. Proto se k jednotlivým prvkům přiřazují barvy. Dřevu je přiřazena barva modrá, která symbolizuje lidskost. K ohni patří červená symbolizující zdvořilost, korektnost a obřadnost. Země má barvu žlutou symbolizující víru. Bílou barvu určili pro kov a má symbolizovat spravedlnost. Vodě pak připadla barva černá, která symbolizuje moudrost. Dodnes používají Japonci při pracovním zařazení různá barevná rozlišení, která jsou blízká těmto symbolickým barvám. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 24 a 25.)

⁶⁶ Nejvyšší stupeň, k němuž náleželi princové a nejvyšší ministři, nosil barvu purpurovou, která znamenala moudrost a označovala osobu královského původu. [Zdroj: CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27.12.2012).] Druhý stupeň měl barvu modrou, třetí byl červený, čtvrtý měl barvu žlutou, pátý bílou a nejnižší - šestý stupeň měl barvu černou. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 24.)

⁶⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 30.

⁶⁸ Fashion Encyclopedia: *Early Cultures - Asia. Body Decorations of Early Asian Cultures*. http://www.fashionencyclopedia.com/fashion_costume_culture/Early-Cultures-Asia/Body-Decorations-of-Early-Asian-Cultures.html, (4. 12. 2011).

3.3 Období *Nara*

V tomto období vliv z pevniny dosáhl svého vrcholu. Dochází k postupnému vyžívání společenského zřízení inspirovaného Číňany a k aktivnímu přejímání všech výtvarných čínských kultur a jejich technologií. Tyto vlivy jsou znatelné i v módě, protože japonské dvorní dámy v této době napodobovaly do detailu pevninskou módu a to hlavně oděvy čínských dam za vlády dynastie *Tang*⁶⁹. Z této doby také pocházejí první japonské písemné památky, díky nimž si můžeme udělat představu o tehdejších oděvech. V době *Nara* byla také zavedena textilní daň, kterou musel platit každý rolník císaři.⁷⁰

3.3.1 Odívání

Oděvy se začaly dělit do tří kategorií a to obřadní oděv *reifuku* (礼服), který se později nosil při formálních příležitostech a svátcích, dvorní *chōfuku* (重祓) a pracovní oděv *seifuku* (制服).⁷¹ Důležitá byla hlavně kombinace barev oděvu a jejich rozdělení pro jednotlivé úřednické hodnosti.⁷² Oděvy byly volnější a bohatěji zdobené, a co je nejdůležitější, na rozdíl od období *Asuka* se oděv začíná skládat z několika rozličných dílů a vrstev.⁷³

Narské dvorní dámy se oblékaly do kabátku bez rukávů nazývaného *karaginu* (唐衣), halenky *kinu* (衣), která měla naopak velmi dlouhé a bohaté rukávy skrývající celé ruce a jejíž tkanice se zavazovaly pod krkem. Oblečení obsahovalo také suknicu *mo*, zavazovanou pod prsy, kterou držel ozdobný pás *soeobi* (紵帶), jehož konce vpředu dosahovaly až k zemi. Spolu s tímto oděvem nosily dámy pár šitých punčoch *shitōzu* (襪) a boty. Jako doplněk se používala dlouhá šála *hire*, kterou si přehazovaly přes rameno.⁷⁴

3.3.2 Klenotnice *Shōsōin* (正倉院)

Informace o tom, jak se lidé v této době oblékali, se nám zachovaly hlavně díky písemným záznamům. Existuje ale také mnoho obrazů a sošek. Dochovalo se ale i nepatrné

---

⁶⁹ Čínská dynastie *Tang* (唐) existovala mezi léty 618 a 907. (Zdroj: BENN, Charles D. *China's golden age: everyday life in the Tang dynasty*. New York: Oxford University Press, 2004. str. 5.)

⁷⁰ TSUBOI, Kiyotari. TANAKA, Migaku. *The historic city of Nara: an archaeological approach*. Tokyo: Centre for East Asian Cultural Studies, 1991. str. 78.

⁷¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 31.

⁷² Fialová a červená barva byla určena nejvyšší vrstvě dvořanů, modrá a zelená patřila nižším úředníkům a služebnictvu pak případně barvy žlutá, hnědá a černá. Zajímavostí je, že se použití žluté barvy liší od pevniny, neboť tuto barvu v Číně směl nosit pouze císař, kdežto v Japonsku byla tato barva přidělena těm nejnižší postaveným v žebříčku hierarchie. [Zdroj: CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27.12.2012).]

⁷³ Japanese Textiles and Fashion. *Nara period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829952>, (27.12.2011).

⁷⁴ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 34.

množství textilií a to hlavně díky klenotnici *Shōsōin*, která je součástí chrámu *Tōdai-ji* (東大寺). V roce 756 darovala císařovna *Kōmyō* (光明皇后 *kōmyō kōgō*)⁷⁵ majetek svého manžela tomuto chrámu. Inventář čítal přes šest set položek a díky němu si i dnes můžeme představit krásu a bohatství tehdejšího dvora. Kromě oděvu se dochovaly také jehly a nádobky na křídou, kterou si švadleny linkovaly stříhy na oděvy. Na dochovaných látkách můžeme vidět dovedně tkané vzory i způsoby barvení či barevné kombinace. Většina vzorů na tkaninách z *Shōsōin* je stejná jako na kontinentu. To potvrzuje fakt, že techniku tkaní látek se Japonci naučili od přistěhovalců.

3.3.3 Vzory na látkách

Typické pro období *Nara* jsou květinové vzory jako úponkový vzor *karakusamon* (唐草文)⁷⁶, geometrické tvary jako například kosočtverce a pruhy. Nejčastějšími vzory byly pivoňky *botan karakusamon* (牡丹唐草文), hroznové vzory *budō karakusamon* (葡萄唐草文) a motiv zvaný „vzácný květ“ *hōsōgemon* (宝相華文)⁷⁷. Všechny byly napojeny na základní linii *nindōmon* (忍冬文), též zvanou arabesku, která má svůj původ v Persii. Tyto vzory se v pozdějších staletích postupně přizpůsobovaly japonskému estetickému cítění. Byly užívány zejména na barevné textilie *yūsoku mon'yō* (有職文様).

Během času byly exotické vzory nahrazeny domácími, které byly motivovány místní přírodou jako například švestkami, vistáriemi, kaméliemi, chryzantémami, bambusem, révou *sasatsuru mon'yō* (笹蔓文様), borovicí nebo paulovnií *kirikarakusamon* (桐唐草文). Další oblíbené byly zejména motivy mraků *unki karakusamon* (雲気唐文), dvojitých mraků *kutsuwakarakusamon* (轡唐草文) anebo točené hroznové úponky *wanashi karakusamon* (輪無唐草文).⁷⁸

⁷⁵ Žila od r. 701 do r.760 (Zdroj: FRÉDÉRIC, Louis. *Japan encyclopedia*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2005. str. 555.)

⁷⁶ Jeden z nejpoužívanějších vzorů na látkách je *karakusa*, který v překladu znamená čínská tráva. Někdy se tento termín zaměňuje s *karahanamon* (唐花文), což je čínský květinový vzor, ve kterém se v sobě snoubí složité květinové vzory s obrazci. Často jsou tyto geometrické vzory kruhovitého, oválného nebo kosočtvercového tvaru. Ale v případě *karakusy* se jedná o závitkovité tvary. Tento vzor se nepoužíval pouze na textil, ale také na keramiku a na ozdobu staveb. Květinové vzory většinou tvoří nepřerušované stonky s listy a květy, které se vzájemně proplétají svými úponky. [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Karakusa*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/karakusa.htm>, (11.1.2012).]

⁷⁷ MENDE, Kazuko. MORISHIGE, Reiko. *Sashiko: blue and white quilt art of Japan*. Tōkyō: Shufu no Tomo, 1991. str. 62.

⁷⁸ Japanese architecture and art net users system. *Karakusa*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/karakusa.htm>, (11.1.2012).

Exotické a pevninské vlivy jsou nejvíce viditelné ve vzorech ptáků a fénixů z Číny, koní z Persie a střední Asie, vzor pávů z Indie a Arábie a lotosové motivy *rengemon* (蓮華文) z Egypta. Tyto motivy jsou důkazem svědčícím o vzájemném ovlivňování kultur. Exotické náměty se nejčastěji objevují na brokátu, damašku, ale i na hedvábí.⁷⁹

3.3.4 Barvířské techniky

Nejnámějšími technikami barvení látek, importovanými z pevniny a používanými v Japonsku, jsou *kyōkechi* (板締), *rōkechi* (臍纈) a *kōkechi* (纈纈)⁸⁰. *Kyōkechi* byla metoda barvení, při níž se látka barvila pomocí dvou k sobě pevně svázaných dřevěných barvířských šablon, mezi které se umístila látka. Vzory pak byly symetrické a látka byla potištěna z obou stran. Oblíbeným vzorem, i po následující staletí, při použití této barvířské techniky, se stal takzvaný „kolouší vzor“ *kanoko* (鹿の子), který tvoří drobné bílé skvrny na barevném podkladu.⁸¹

Batikovací metoda *kōkechi* zahrnovala barvení látek pomocí svazování, skládání, sešívání, ale také stočením, které vytvářelo kompresy a do látky se tak nedostalo barvivo v barvicí lázni. Používaly se ale také starší metody barvení látek jako například *ebiuro* (蒲萄色), technika užívaná již v době *Asuka*. Látky barvené touto metodou měly červenofialovou barvu. Té se docílilo díky výtažkům z divoké vinné révy.⁸² Při technice *rōkechi*⁸³ se na látku vzor vytvoří pomocí nanášení voskové rezervy. Vosk se na látku nanášel pomocí vyřezaných razítek. Některé látky mají různé vzory na obou stranách, jiné byly ještě ručně domalovávány.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ Dnes se *kōkechi* nazývá *shibori* (絞り) neboli *shiborizome* (絞り染め) Nejstarší dochované *shibori* je z 8. st. a nachází se v *Tōdai-ji* v Naře. Existuje několik technik *shibori* jako například *kanoko shibori* při níž se látka ovazuje šňůrkami tak, aby se docílilo vytvoření vzoru, který nemá být obarven, nejčastěji se tak tvoří kruhové vzory. *Miura shibori* je technika barvení látek za pomoci svazování. Při *Kumo shibori* se látka poskládá a tím se docílí čtvercovitých tvarů na obarvené látce. *Nui shibori* používá nastehování látky. *Arashi shibori*, při této technice se používá malá hůlka, kolem které se látka úhlopříčně obtočí a nakonec zaváže nití. Výsledný efekt vypadá jako bouře s deštěm. *Itajime shibori* je technika, kdy se látka barví vložení mezi dva dřevěné bloky. (Zdroj: WADA, Yoshiko. RICE, Mary Kellogg. BARTON Jane. *Shibori: the inventive art of Japanese shaped resist dyeing*. Tokyo: Kōdansha International, 1999. str. 34.)

⁸¹ Vzor se načrtl pomocí *Aobana* (což je šťáva z květiny *Murasaki Tsuyukusa*) a poté se obstehoval nití, podle způsobu obstehování vznikaly různé typy kolouších vzorů jako *hitta Kanoko* nebo *kyōgoku Kanoko*. Po nastehování se látka vložila do lázně s barvou. Nakonec se látka vyprala, usušila a nastehování se vypáralo a tím byl celý proces dokončen. [Zdroj: The Cultural Foundation For Promoting the National Costume of Japan. *Kyo kanoko: Dying and weaving*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kyoukanoko.html>, (11.2.2012).]

⁸² Podobný název měla i látka, *ebi*, která měla podobnou barvu, ale docílilo se jí pomocí tkání látky a to tak, že osnova měla červené nitě a útek byl fialové barvy. [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Ebi*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus>, (11. 1. 2012).]

⁸³ Tato technika dosáhla vrcholu v období *Heian*, ke konci období bohužel postupně uvadla kvůli omezení dostupnosti levného vosku z pevniny. [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Kōkechi*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus>, (11. 1. 2012).]

Při barvení se nejčastěji používaly barevné kombinace docílené mícháním barev žluté, zelené, hnědé a indigo.⁸⁴ Jako příklad těchto barev nám může posloužit tmavě modro zelená barva zvaná *aoni* (青丹)⁸⁵, vytvořená přidáním žluté barvy do tmavě modrého základu směsy, nebo žluto zelená *moegi iro* (萌葱色), která byla míchána ze směsi barev indigo s *karkasou* (刈り易) nebo *kihadou* (黄蘗).⁸⁶

Tyto přírodní barvy se získávaly z bobulí, travin, květin, semínek, kořenů a z kůry stromů. Červenou barvu používali již ve 3. století. Získávali ji ze světlice barvířské (*benibana* 紅花), *senryō* (染料)⁸⁷ nebo z rostliny *akane* (茜)⁸⁸ z rodu *Rubiaceae*.

Žlutá barva se odnepaměti získávala z trávy *kariyasu* která rostla hlavně v okolí jezera *Biwa* v oblasti *Shiga*. Dále extrahovali barvivo z rostliny kurkuma (japonsky *ukon* 鬱金), *chōji* (丁子)⁸⁹, *kihada*⁹⁰, vistárie, moruše a také používali žluté barvivo *bengala*, které se do Japonska dostalo až z daleké Indie.

Purpurovou barvu vyráběli z listů rostliny japonsky nazývané *murasakiso* (紫草) nebo z jejich kořenů *shikon* (紫根)⁹¹. Na indigo používali rostlinu *tadeai* (蓼藍). Palma *Areka* *obecná* (*binirō* 檳榔) se svými betelovými ořechy, původem z Malajsie, sloužila jako zdroj hnědé a šedé⁹² barvy, pro ně se také používal výtazeky z rostliny *sarutori ibara* (猿捕茨)⁹³, z persimmonu *kaki* (柿)⁹⁴ a z plodů a kůry stromu *yamamomo* (山桃)⁹⁵.

---

⁸⁴ Techniky *kyōkechi* a *rōkechi* se přestaly používat až v době *Kamakura*, z *kōkechi* se později vytvořily nové techniky *tsujigahanazome* (辻が花染) a *hitta shibori* (匹田絞). [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Kōkechi*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).]

⁸⁵ Japanese architecture and art net users system. *Aoni*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).

⁸⁶ Japanese architecture and art net users system. *Moegi-iro*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).

⁸⁷ Výtazek byl importován do Japonska z jihovýchodní Asie. Získáván byl ze stromu *sapan* (*Caesalpinia sappan* L.). Když se přidaly do barviva železné piliny, změnila se barva na fialovou. [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Suō*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/s/suou.htm> (11. 1. 2012).]

⁸⁸ Tato barva se získávala z extraktu kořene horské rostliny *Rubia Cordifolia*. Vytvářela na látce odstín barev od žluto červené po temně rudou. O jejím používání se zmiňuje již kronika *Kojiki* (古事記). [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Akane-iro*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012).]

⁸⁹ Latinsky *Eugenia Aromatica*. Která látka barvy do tmavě žluté. Oblíbená byla také v pozdějších obdobích, protože velmi příjemně voněla. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Chōji*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/c/chouji.htm>, (11. 11.2012).]

⁹⁰ Latinsky *Philodendron amurense* Rupr. , která rostlav severních částech Japonska. Díky ní měla látka jasně žlutou barvu a při přidání indiga do barvicí směsi se mohlo dosáhnout olivové barvy (*hiwa iro* 鶺鴒色) stejně tak přidání železa se výsledná barva nazývala *miru iro* (海松色). [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kihada*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012).]

⁹¹ Latinsky *Lithospermum erythrorhizon* [Zdroj: The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving*. *Kazuno akane zome*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kadunoakanezome.html>, (11.1.2012).]

⁹² Society of Dyers and Colourists: YOSHIOKA, Sachio. *History of Japanese Colour: Traditional Natural Dyeing Methods*. <http://www.aic-color.org/journal/2010/5/4/index.htm>, (23.2.2012).

⁹³ latinsky *Smilax china*

⁹⁴ latinsky *Diospyros kaki*

Pro zintenzivnění hnědé barvy se používalo zfermentovaného indiga, nebo se jednotlivé rostlinné výtažky vzájemně kombinovaly.⁹⁶ Na *Okinawě* se tmavší hnědé barvy docílilo také pomocí techniky používající bláto.⁹⁷

Ultramarínovou barvu (*gunshō* 群青) připravovali z minerálů. V době *Nara* se také začalo používat barvivo ze sapanového dřeva *suō* (蘇方)⁹⁸ a ze skořicovníku *nikkei* (肉桂).⁹⁹

3.3.5 Používané druhy látek

Touto dobou byla paleta používaných tkanin poměrně široká, Japonci již dokázali zpracovat *ashiginu*, hrubé, podřadné hedvábí, které bylo také používáno jako naturální daň. Krejčí měli k dispozici materiál zvaný *aya*, což byla většinou jednobarevná hedvábná látka podobná damašku, *ra* jemnou gázovou tkaninu, do níž byly vetkány mřížkové, kosočtvercové vzory, *usuginu* jemné hladce tkané hedvábí, *ungen* látku pruhovaného barevného schématu, jejíž barva postupně přecházela od nejsvětějšího odstínu až po nejsytější. Dalším používaným materiálem byl *chōhan*, látka tkaná do podélných pruhů ze dvou a více barev, ale u tohoto typu látek se nepoužívala gradace odstínů¹⁰⁰. Do období *Nara* se termínem *nishiki*¹⁰¹ obecně označovala tkanina s vícebarevným vzorem.¹⁰²

3.3.6 Výšivka

Ozdobou oděvu byla výšivka, Japonci znali vyšívání již v dřívějších dobách, ale v tomto období využívali mnohem více druhů stehů a kombinovali širší paletu barev.

---

⁹⁵ Latinsky *Myrica rubra*. Přidáním železa do barvy byla vytvořena tmavě zeleno šedá barva zvaná *kobicha* (媚茶). [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kobicha*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012).]

⁹⁶ The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Shuri nama-ai some te*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/shurinamaaisometejima.html>, (11.1.2012).

⁹⁷ The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Kumejima tsumugi*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kumejimatumugi.html>, (11.1.2012).

⁹⁸ Latinsky *Caesalpinia sappan*

⁹⁹ The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Shuri nama-ai some te*. <http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/shurinamaaisometejima.html>, (11.1.2012).

¹⁰⁰ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.41.

¹⁰¹ Nejčastěji se do základní jednobarevné osnovy z kepru nebo hedvábí a kovových vláken vetkaly nitě barvy žluté, modré, oranžové, fialové a zelené. Platilo pravidlo, že je jeden barevný útek na jeden řádek. Byly dva druhy podle osnovy a to *tate-nishiki* (緯錦) neboli svislý a *yoko-nishiki* (経錦) neboli vodorovný. Tato technika tkaní se vyvinula v Číně, ale v Japonsku se ujala velmi záhy. Oblibu si získala již v období *Nara*. V této době byly do látky vetkávány také nejrůznější vzory jako například pruhy, ale také lovecké výjevy a nejrůznější přírodní vzory. *Nishiki* tkané do pruhů ve stylu *chōhan* se nazývaly *chōhankin*. Později termín *nishiki* označoval brokát. [Zdroj: Japanese architecture and art net users system. *Nishiki*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/n/nishiki.htm>, (11.1.2012).]

¹⁰² Kyoto National Museum. *Her Majesty the Empress and the Sericulture of the Koishimaru Silkworm: Celebrating Ten Years in the Reproduction of Shōsō-in Textile*. <http://www.kyohaku.go.jp/eng/tenji/chinretsu/syosou/syosou.html>, (11.1.2012).

Je zajímavé, že i přes kopírování pevninské módy nikdy nedosáhla takové obliby jako v Číně.¹⁰³

3.3.7 Zkrášlování narských dam

Dámy se začaly více soustředit na úpravu vlasů. Ta se začala měnit v 8. století. Vlasy byly hladce vyčesány nahoru do vysokých účesů zakončených uzlem. Tento způsob úpravy se nazýval *kōkei* (高髻)¹⁰⁴. Oblíbenými dvorskými účesy byly také *zujōnikkei* (頭上一髻), *zujōnikitsu* (頭上二髻) a *sōkei* (双髻) tvořené ze dvou drdolů, které jsou umístěny po stranách hlavy. Většina účesů dvorské šlechty byla převzata z pevniny.¹⁰⁵ Vlasy mohly být také přizdobovány pomocí *kanzashi* (簪)¹⁰⁶, což jsou ozdobné spony, dále se používaly hřebeny, jehlice, květiny a vlásenky.¹⁰⁷

Na čelo si ženy malovaly znaménko krásy ve tvaru malé květiny, která byla vytvořena čtyřmi tečkami. Tyto 4 tečky nemají žádnou symbolickou souvislost se smrtí. Tento druh líčení byl převzat s Číny, kde existovala velká škála ornamentů líčených na čelo.¹⁰⁸ Jedna z teorií vzniku této ozdoby je, že původem toho zkrášlování byly buddhistické sochy. Na střed jejich čela se kreslila malá tečka - čínsky nazývaná *paichao*. Dvorním dámám se tato ozdoba zalíbila a tento bod si začali také kreslit. Později se z jednoduché tečky rozvinuly nejrůznější ornamenty.¹⁰⁹

Vedle koutků úst a vnějších očních koutků si červenými nebo modrými líčidly nanášely drobné body. Body u koutků úst měly tvořit dojem d'olíčků.¹¹⁰

---

¹⁰³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.41.

¹⁰⁴ FRÉDÉRIC, Louis. str.602.

¹⁰⁵ Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

¹⁰⁶ Touto ozdobou se ženy krásily již v době *Jōmon*, kdy ji používali spíše jako talisman, než pro zkrášlování. Mnohem více vešla do módy teprve až v době *Nara*, kdy byla součástí předepsaného oděvu a to hlavně díky pevninským vlivům. [Zdroj: YAMAGUCHI. *History of Kanzashi*. <http://kanzasi.co.jp/cgi-bin/kanzasi/sitemaker.cgi?mode=page&page=page4&category=2>, (8.1.2012).]

¹⁰⁷ ABE, Junko. *Big in Japan: a history of hairstyles and hair ornaments*. http://www.opendemocracy.net/arts-hair/article_766.jsp, (26.12.2011).

¹⁰⁸ Cultural China. *Make-up tips of the women in the Tang Dynasty*. <http://traditions.cultural-china.com/en/15Traditions3998.html>, (26. 12. 2011).

¹⁰⁹ CCTV. *The Way of Making Up During the Tang Dynasty*. <http://www.china.org.cn/english/MATERIAL/75416.htm>, (26. 12. 2011).

¹¹⁰ Tamtéž

3.4 Shrnutí starověku a klasické období

Oproti protohistorickému období se oděv postupně stával složitější, zdobenější, dokonalejší, zvětšoval se počet vrstev a velký důraz se kladl na barevnou kombinaci. Rozvrstvení společnosti se odráželo v odlišnosti odívání jednotlivých skupin obyvatel.

Postupně se zdokonalovaly techniky výroby látek, jejich zdobení vyšíváním a barvením. Barvy a módní doplňky hrály důležitou roli v odlišení společenského postavení. Postupem času se přestávaly nosit ozdoby tolik typické pro protohistorické období.

V období *Nara* vrcholil vliv čínské civilizace na japonský systém správy státu. Tento vliv se však projevoval i v dalších oblastech, kulturu odívání nevyjímaje. Díky migračním vlnám z pevniny dochází ke změnám technologických postupů při výrobě látek k ovlivňování jejich barvení, zdobení i určování módních stylů dané doby. Tyto nově přejeté motivy a textilie se postupně stávaly součástí japonské kultury a některé z nich byly jen v minimálně pozměněné formě používány po celá staletí.

Starověk a klasické období lze charakterizovat jako čas, ve kterém dochází k masivnímu ovlivňování japonské společnosti pevninskou kulturou, která měla velký vliv na celou japonskou společnost a její estetické vnímání. Japonci byli pod silným vlivem cizích názoru, náboženství a filozofie.

4 *Heian*¹¹¹ - období kulturního rozkvětu

Pokud období *Nara* označíme za dobu, kdy čínské vlivy kulminovaly, můžeme následující období *Heian* spojit se snahou o návrat k domácím kulturním tradicím. Japonská kultura se postupně zbavuje čínského vlivu. Aristokraté si kontinentální kulturu osvojili tak dokonale, že si naopak začali více všimnout domácích hodnot. K této okolnosti přispěl i úpadek *tangské* dynastie, která až doposud byla jejich vzorem. Klesající kulturní přitažlivost Číny způsobila i přerušení oficiálních kontaktů. V roce 894 byly přerušeny diplomatické styky s *tangským* dvorem¹¹². Tím došlo k utlumení vlivu na několik dalších století a kulturní vývoj se začal ubírat novou vlastní cestou.¹¹³

Do popředí zájmů společnosti se dostává estetika, není podstatné, zda je něco funkční či důležité, upřednostňovala se především krása, což bychom mohli považovat za heslo dané doby.¹¹⁴ Ale i přes tento fakt byly dvorní dámy velmi vzdělané a kultivované. Od každé dámy se očekávalo vybrané chování, znalost a dodržování dvorské etikety, módní oblékání, ovládání kaligrafie, hry na hudební nástroje, ale i sečtělost a znalost poezie.¹¹⁵

Heian je ale také znám jako období záletů a uvolněné morálky v kruzích aristokracie, jak se můžeme přesvědčit z dochovaných deníků dvorních dam¹¹⁶. V této době měl muž kromě své hlavní ženy také vedlejší manželky nebo konkubíny. Jeho hlavní žena si také mohla vydržovat milence.¹¹⁷ Ženy se před mužskými návštěvníky skrývaly v domech za takzvané závěsy *kichō* (几帳). Tyto závěsy tvořily nádherně zdobené látky nebo oděv. Měly chránit ženy, které v domě žily, před zvědavými zraky cizích lidí¹¹⁸.

Od dob, kdy Japonci používali přírodní amulety, uběhlo už několik staletí, ale byli stále silně přístupní pověrčivosti. Přesto, že v jiných oblastech kultury se oprošťují od čínských vlivů, v oblasti duchovní stále přetrvávala přejatá učení o střídavém působení jinu a jangu, astrologie, geomantie, konfucianismus a pověry. Závislost na pověrách a věštách byla rozšířena hlavně v nejvyšších kruzích aristokratické společnosti. Duševní svět heianských lidí byl úzce spojen s duchy, démony a zlými silami, které bylo nutno vymítat

---

¹¹¹ (平安時代 *Heian jidai*) od r. 794 do r. 1185 (Zdroj: DUSENBURY, Mary M. BIER, Carol.FOESMAN, Helen. Spencer Museum of Art. *Flowers, dragons & pine trees: Asian textiles in the Spencer Museum of Art*. Manchester: Hudson Hills, 2004, str. 200.)

¹¹² COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. str.79.

¹¹³ REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. str.30.

¹¹⁴ Chapter Three:*The Heian Period Aristocrats*. <http://figal-sensei.org/hist157/Textbook/ch3.htm>, (11.1.2012).

¹¹⁵ COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. str.78.

¹¹⁶ Například *Důvěrné sešity od Sei Shōnagon* nebo z románu od *Murasaki Shikibu* nazvaného *Příběhy o Gendžim*

¹¹⁷ COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. str.78.

¹¹⁸ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.53.

a odhánět.¹¹⁹ Každodenní život šlechty a jejich konání bylo úzce spojeno s pravidly, která souvisela s pověrami.

4.1.1 Estetické ideály doby

V době *Heian* se zformovaly dva estetické pojmy, kterými Japonci vnímali okolní svět, byly to *mono no aware* (物の哀れ), které bychom, podle Zdeňky Vasiljevové, mohli přeložit jako „vcítění se do podstaty věci“¹²⁰, který se mimo jiné také používá k vyjádření zklamání nad pomíjivostí všech věcí. Estetický princip *miyabi* (雅) vyjadřující vznešenou eleganci, zjemnělou a křehkou krásu.¹²¹

Ideálem, kterým byla tato doba ovlivněna, se nazýval *imamekashi* (今芽櫛), což Vlasta Winkelhöferová překládá jako „být podle poslední módy, nebo také držet krok s dobou“.¹²² Urozené dámy měly neutuchajícího ducha dozvídat se neustále novinky a změny v trendech u japonského císařského dvora. Všichni se snažili chodit oblékáni podle „poslední módy“. Samozřejmostí musel být i precizní účes a dokonalé nalíčení. Největší urážkou bylo říci dámě, že „nejde s dobou“.¹²³

Zajímavostí je taktéž pěstovaná náznakovost, která se projevovala nejen ve vyjadřování, ve filozofii, v psané literatuře, ale i v architektuře zahrad.¹²⁴ Stejně tak i vyjádření emocí a citů k druhé osobě, jak se můžeme přesvědčit z legendární ženské literatury, kterou si dvorní dámy v této době psaly. Díky dochovaným písemným památkám si i dnes můžeme udělat přesnou představu o vzhledu a módě dvorních dam. V těchto denících jsou zachyceny přesné popisy módních barev, ale také způsoby zkrášlování. Proto jsou tyto deníky neocenitelnými zdroji historických informací.

4.1.2 Odívání

V době *Heian* jsou obrovské rozdíly ve stylu oblékání jednotlivých sociálních vrstev. Kulturní centrem byl samozřejmě císařský dvůr. Zde se kladly ty nejvyšší estetické nároky na vzhled, oblékání a chování jedince. Jako příklad nám může posloužit fakt, že povinností dvorních dam bylo i šití císařských oděvů, které byly velmi bohatě zdobené a na jejichž výrobu se užívaly velmi kvalitní látky. Od tohoto období byly látky velmi drahé, proto bylo

---

¹¹⁹ PIVEN, Jerry S. *The Psychology of Death in Fantasy and History*. Westport, Conn. : Praeger, 2004. str. 54.

¹²⁰ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. str. 136.

¹²¹ DE MENTE, Boye Lafayette. *Japan's cultural code words: 233 key terms that explain the attitudes and behavior of the Japanese*, Boston: Tuttle Publishing, 2004. str. 192.

¹²² viz WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 51.

¹²³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 51.

¹²⁴ ADDISS, Stephen. GROEMERT, Gerald. RIMER, J. Thomas. *Traditional Japanese Arts And Culture: An Illustrated Sourcebook*. University of Hawaii Press, 2006. str. 109.

zcela běžné, že je dvorní dámy používaly také jako vzácné dary. Tento druh daru ukazoval na vkus dárkyně, a proto byly látky velmi pečlivě vybírány, někdy se dokonce nechávaly vyrábět na zakázku.¹²⁵

Nejvíce se lidé soustředili na celkový vzhled a snažili se vše propracovat do detailů. Oděv byl do 9. století silně pod vlivem čínské módy, to se ale změnilo postupným oprošťováním se od vlivů z pevniny. Od 10. století se oděvy stávaly objemnější, rozměrnější a stále volnější, užívalo se také mnohem více látky na ušití jednoho kusu oblečení. Jedna z teorií, proč tomu tak bylo, poukazuje na fakt, že se obřady přestaly vykonávat ve stoje, ale začaly být vykonávány vsedě.¹²⁶ Zajímavostí je, že obleky se lišily barvou a typem látky, ale nikoliv stříhem, jelikož ten měly všechny stejný.

4.1.3 Barevné kombinace vrstev oděvů - *kasane no irome* (襲の色目)

Kasane no irome neboli barevné kombinace oděvů a jejich jednotlivých vrstev byly v této době povýšeny na umění. Existovalo přes 200 pravidel, která se musela při výběrání barev dodržovat.¹²⁷ Zmínky o těchto barevných kombinacích pocházejí z rukopisu *Masasuke shōzokushō* od *Minamota Masasukeho*¹²⁸, mistra dvorské ceremonie, který je sepsal někdy kolem roku 1160¹²⁹ pro císařovnu *Tashi*¹³⁰, která k nim opatřila poznámky¹³¹.

Každá barva, stejně tak i barevná kombinace, dostala své poetické jméno, které mělo připomínat nějakou rostlinu nebo přírodní úkaz, jako například bílé barvě v zimním období se říkalo led, azurová měla poetické jméno rašící sazenička - *wakanae* (若苗), kombinacím žluté a zelené barvy se říkalo rašící pórek *moegi* (萌黄) nebo žlutá vrba (*kiyanagi* 黄柳). Základní párové barvy se mohou kombinovat i s dalšími. Jedna ze základních barev je použita na nejsvrchnější část oděvu a ta druhá na nejspodnější ostatní barvy jsou pak mezi nimi. Díky vrstvení oděvu se pak dosáhlo kýženého barevného efektu. Rukáv, límec a lem, který byl

---

¹²⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 76.

¹²⁶ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 52.

¹²⁷ CAVALLARO, Dani. *Anime and the Art of Adaptation: Eight Famous Works from Page to Screen*. Jefferson, N.C. : McFarland, 2010. str. 176.

¹²⁸ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12.1.2012).

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ *Fujiwara no Tashi/ Masaruko* (藤原多子) žila v letech 1140 až 1202 (Zdroj: TAKAHATAKE, Takamichi. *Young man Shinran: a reappraisal of Shinran's life*. Waterloo, Ont., Canada: Published for the Canadian Corporation for Studies in Religion by Wilfrid Laurier University Press, 1987. str. 16.)

¹³¹ Nejstarší barevné kombinace jsou podrobně popsány v publikaci DALBY, Liza Carihfield. *Kimono: fashioning culture*, London: Vintage, 2001: autorka zde popisuje i *kinjiki* (禁色), což jsou zakázané barvy mezi ně se řadí například některé odstíny červené a nebo purpurové.

nejblíže tělu, byl nejdelší, další vrstvy se postupně zkracovaly a díky tomu byly vidět všechny barvy jednotlivých vrstev.¹³²

Většina těchto barevných kombinací využívá pět vrstev *uchiki*, v létě je samozřejmě vrstev méně a při zvláštních příležitostech je jich zase více. Ale i v tomto období byly určité barvy vyhrazeny dvorským funkcím a hodnostem. Vznikly tak barevné sestavy vrstev oděvů určené pro jednotlivá roční období zvané *kasane no irome* (což v překladu znamená barevné kombinace vrstev). Například oděv nošený v zimním období měl mít barevnou kombinaci *ume gasane* (梅襲) neboli švestkový odstín, tyto *uchiki* byly červené v nejvnitřnější vrstvě na těle nositelky a bílou barvu měly v nejsvrchnější vrstvě. Další kombinací barev pro toto roční období byla *koke* (苔), neboli mech, skládající se ze spodní vrstvy tvořené fialovou barvou a horní světle hnědé vrstvy.¹³³ Pro jarní sezónu byla nejtypičtější kombinace barev „vistárie *fuji* (藤)“ neboli fialové, při níž se oblékaly nejprve fialové části oděvu a přes ně se převlékaly vrchní vrstvy zelené barvy. V jarních kombinacích převládaly barvy kombinované se žlutou a oranžovou.¹³⁴ Oblíbená byla také kombinace růžových barev *kóbai nioi* (紅梅匂).¹³⁵

Japonky mívaly v oblibě pastelové barvy a v následujících staletích se k těmto barvám více klonily a užívaly je raději než pestré a výrazné barvy. Důkazem japonského citu pro barvy je slovník *Nihongodaijiten* (日本語大辞典), ve kterém můžeme najít okolo 350 termínů pro barevné odstíny.¹³⁶ Jen pro zelenou je zde přes šedesát výrazů. To nám dokazuje japonskou vnímavost barev a také mistrovství umělců, kteří tyto barvy dokáží zachytit na oblečení či je užívají jako barvu na malování svých obrazů. Oděvy byly vyráběny v mnoha barevných škálách a vzorech. Obměňovaly se podle ročního období. Každé roční období mělo určeno své barvy, které ženy mohly nosit.¹³⁷

---

¹³² RON, Yūsoku Kojitsu. *A History of Japanese Clothing and Accessories: Fabric Details Kasane no Irome*. <http://www.sengokudaimyo.com/garb/garb.html>, (12.1.2012). - Na této webové stránce je vidět barevné uspořádání u slavnostních oděvů.

¹³³ HACHIJŌ, Tadamoto. *Yūshoku no (kasane irome)*. <http://www.kariginu.jp/kikata/kasane-irome.htm>, (11. 11. 2012).

¹³⁴ *Kimono History: The Heian era*. <http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist4.html>, (12.1.2012).

¹³⁵ HACHIJŌ, Tadamoto. *Yūshoku no (kasane irome)*. <http://www.kariginu.jp/kikata/kasane-irome.htm>, (11. 11. 2012).

¹³⁶ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.60.

¹³⁷ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12.1.2012).

4.1.4 Vrstvené oděvy - *jūni hitoe* (十二単)

Ženy ze šlechtických rodin mohly nosit vrstvený oděv nazývaný *jūni hitoe*¹³⁸ (což se dá přeložit jako dvanáct vrstev). Jedním z důvodů rozšíření této módy byla její praktičnost. A navíc aristokratická vrstva věřila, že nahé tělo není esteticky přitažlivé, proto se jej snažila všemožně maskovat. Zdobený mnohavrstvý šat měl proto odpoutat pozornost od tělesné stránky dvorní dámy.¹³⁹

Dalším možným vysvětlením velkého množství vrstev je skutečnost, že v domech se prakticky netopilo, bylo nutné se v zimním období obléci tepleji. Dvorní dámy nosily 10, 15 a někdy i 20 vrstev najednou.¹⁴⁰ Každá vrstva kimona mohla také mít jinou barvu. Existoval celý soubor pravidel, podle kterého se dámy řídily při jeho nošení. Nejdůležitější byla kombinace barev v jednotlivých vrstvách. Barvy se volily podle příležitosti, nálady a ročního období. Tento způsob vybírání barev se zachoval až do dnešních dnů.¹⁴¹

Dvorní dámy nosily oděv, který se nazýval *nyōbō shōzoku* (女房装束)¹⁴² a skládal se z těchto částí: *kosode* (小袖), *hitoe* (単), *hakama* (袴), *uchigi* (内着), *uwagi* (上衣), *karaginu* (唐衣) a *mo*.¹⁴³ Tento typ odívání se řadí do typu oděvů *chōfuku*, které umožňovaly nositeli přístup do paláce.

První vrstva, nejbliže na těle, byla většinou bílá nebo červená a nazývala se *hitoe*.¹⁴⁴ Červená barva byla přírodní, vyrobená z rostliny *mořeny barvířské*, která měla mít příznivé účinky na ženy při menstruaci.¹⁴⁵ Ženy často nosily oblečení, které bylo takto barveno, přímo na kůži, což způsobovalo i samotné obarvení jejich pokožky. První vrstva dosahovala ke kotníkům. Rukávy se u tohoto oblečení označují jako *kosode*, neboli malé rukávy. Jestliže se oděv správně oblékl, *kosode* z této vrstvy nebylo vidět. Jediná jeho část, která byla

¹³⁸ Další název pro tento oděv byl *karaginu* (唐衣), užíval se také termín *karaginumo* (唐衣裳) nebo *mokaraginu* (裳唐衣). Později se pro tento typ oděvu vžil název *jūnihitoe*. V období *Heian* tak vznikl dvorský oděv, který se s určitými menšími změnami dochoval až do dnešních dnů jako ceremoniální oděv pro členy císařské rodiny. Název *jūnihitoe* je zastaralý a v době *Meiji* byl nahrazen termínem na *itsutsuginu*. [Zdroj: The Takata Institute of Japanese Imperial Classical Costume. *Japanese classical costume at the imperial household*. <http://www.takata-courtrobe.co.jp/en1.htm>, (11. 1. 2012).]

¹³⁹ *Chapter Three: The Heian Period Aristocrats*. <http://figal-sensei.org/hist157/Textbook/ch3.htm>, (11. 1. 2012).

¹⁴⁰ YO, Chloe. *Japanese Textiles and Fashion: Heian period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829951>, (23.12.2011).

¹⁴¹ YAMANAKA, Norio. str. 8.

¹⁴² The Takata Institute of Japanese Imperial Classical Costume. <http://www.takata-courtrobe.co.jp/en1.htm>, (11.1.2012).

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ GLUCKMAN, Dale Carolyn. TAKEDA, Sharon Sadako. Los Angeles County Museum of Art. Tōkyō Kokuritsu Hakubutsukan. Kokuritsu Reikishi Minzoku Hakubutsukan (Japan). et al. *When art became fashion: kosode in Edo-period Japan*. Los Angeles: Los Angeles County Museum of Art, 1992. str. 334.

¹⁴⁵ AYERS, Chuck Ayers. *How to Wear Clothes of the Heian Period*. http://www.ehow.com/how_7722641_wear-clothes-heian-period.html, (13.1.2012).

viditelná, čněla u krku. *Kosode* se vyvinulo na konci období *Heian*, a vytvořilo základ tradičního kimona.¹⁴⁶ Stěžejním materiálem, ze kterého se tento oděv šil, bylo hedvábí.

Na spodní partie těla se oblékala vázací sukně červené barvy připomínající kalhoty nazývaná *hakama* (袴)¹⁴⁷. Mladé dívky nosily *nagabakamu* (長袴) v barvě fialovočervené.¹⁴⁸ Délkou většinou dosahovala těsně nad kotníky, někdy však byla ještě delší a proto se táhla za nositelkou jako vlečka.

Další, a to už dobře viditelnou vrstvu, tvořil takzvaný *hitoe*.¹⁴⁹ Jednalo se o obyčejný barevný plášť. Nejčastějšími barvami byly zelená, červená nebo modrozelená. Rukávy této části byly delší, a proto překrývají většinou o čtyři centimetry spodnější vrstvy. Látka byla jednobarevná nebo mohlo mít různé vzory. Většinou se jednalo o jednoduché geometrické motivy.

Na tento plášť se pak vrstvil hedvábné nebo brokátové *uchigi* v počtu od deseti až po čtyřicet vrstev. Každá vrstva tohoto pláště byla originálně zdobená a mohla mít také různou barvu. Některá měla ručně kreslené krajinky nebo unikátně tkané vzory. Vrstva oblékaná neblíže tělu se nazývala *kasane uchigi* (重桂). Rukáv u *uchigi* se řadil mezi *ōsode* (大袖), tedy rukávy širokého typu, které byly nejširší u zápěstí.¹⁵⁰

Nejsvrchnější vrstvu tvořilo *uwagi*. Materiálem užívaným na jeho výrobu bylo to nejjemnější vzorované barevné hedvábí. *Uwagi* byly kratší než *uchigi*, čímž se vrstvy oblečení nenaruší. Pro barvu a strukturu oděvů byly přísné regule, podle kterých se museli nositelé řídit a proto jen císař a okruh jeho nejbližší rodiny mohli nosit brokátové *uwagi* s červenou, purpurovou a modrou barvou. Tyto barvy ale mohly nosit i osoby, které dostaly zvláštní svolení od panovníka. Pokud měla oděv červené barvy některá z dvorních dam, znamenalo to, že se těšila císařově přízni. Návštěvě u císařského dvora bylo povoleno nosit keprové hedvábí.¹⁵¹

Od konce období *Heian* se počet vrstev *uchigi* snížil na pět¹⁵², proto vzniklo další pojmenování tohoto oděvu - *itsutsuginu* (五衣)¹⁵³, pět rouch. Kombinace barev byla

---

¹⁴⁶ Nejstarší dochované *kosode* pochází z roku 1157 a bylo nalezeno v hrobce *Fujiwary Motohiroa*. [Zdroj: Kimono History. *The Heian era*. <http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist4.html>, (13.1.2012).]

¹⁴⁷ Oficiálně se jí ale říká *nagabakama* (長袴) nebo *haribakama* (張袴). Typ *heianské hakamy* je možné dodnes vidět v divadle *Kabuki* (歌舞伎) nebo u šintoistických mnišek *miko* (巫女).

¹⁴⁸ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12.1.2012).

¹⁴⁹ FRÉDÉRIC, Louis. str. 337.

¹⁵⁰ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.74.

¹⁵¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 73.

¹⁵² A to z důvodu schválení zákonů v roce 1074 omezujících přepych. Ale i tak nadále bylo nejdůležitější jejich uspořádání. V tomto oblečení bylo zachyceno nejen dvorská hierarchie, roční období, světové strany, ale i prvky,

následující: vrstva, která byla nejbliže tělu, byla nejsytější a nejtmařejší, pak následovaly světlejší barvy, nejsvrchnější vrstvy měly nejsvětější odstíny nebo barvu která byla v kontrastu s tou nejspodnější.

Jako doplněk k oblečení se ještě používalo *karaginu* neboli čínský kabátek. Kabátek byl dlouhý do pasu, ale jeho lem mohl dosahovat až do poloviny steh. Tento kabátek byl unikátním uměleckým dílem, který směla nosit jen ta nejvyšší šlechta. Byl vyráběn z dvojitého brokátu zvaného *futae-orimono* (二重織物).¹⁵⁴

Posledním doplňkem tohoto složitého oblečení bylo *mo*, což byla jakási bohatě skládaná zástěra, která se nosila na zádech. Móda nošení tohoto kusu oblečení pocházela z Číny a směla jej nosit jen ta nejvyšší šlechta. Většinou byla bílá se vzory nebo byla ručně pomalována. Princezny si většinou vybíraly vzory bambusů nebo fénixů. Populární byly také krajinky. Dvorní dámy měly povětšinou dva druhy *mo* a to pro běžné nošení a pak pro slavnostní příležitosti.¹⁵⁵ *Mo* se šilo většinou z damašku *aya*, z tenkého hedvábí *ra* nebo z pevné látky *katori* (練習艦).¹⁵⁶

Součástí dvorských oděvů byly ještě některé další zvláštní části jako například *ōumi no surimo* (大海の摺裳) bílá sukně, na kterou byla pomocí techniky šablonového barvení nakreslena krajina, dále *kinumo* (絹裳) a *kinubakama* (絹袴), což byly zjednodušené dvorské oděvy pro dvorní dámy. Zvláštní část oděvu tvořil plášť *uchiginu* (打ち衣) vyráběný z látky, která se vytloukala do lesku.¹⁵⁷ Nejprve se nosil mezi vrstvami *uchigi*, od konce 11. století se oblékal hned pod nejsvrchnější vrstvy.

4.1.5 Slavnostní oděv

Hosonaga (細長)¹⁵⁸ v překladu podlouhlý, byl dalším slavnostním ceremoniálním oděvem pro děvčata. Oblékal se přes *kouchiki*. Jak již název napovídá, jedná se o úzký a dlouhý šat.

---

které souvisí s duchy přírody. [Zdroj: JOSEPH, Lisa A. *Costume Con 26 Historical Masquerade Entry (Ethnic)*. <http://www.wodefordhall.com/CC26doc.htm>, (12. 1. 2012).]

¹⁵³ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12.1.2012).

¹⁵⁴ The Takata Institute of Japanese Imperial Classical Costume. *Japanese classical costume at the imperial household nyōbōshōzoku (costume for a Courtlady-in-waiting)*. <http://www.takata-courtrobe.co.jp/en1.htm>, (11.1.2012).

¹⁵⁵ DALBY, Liza. str. 241.

¹⁵⁶ The Takata Institute of Japanese Imperial Classical Costume. *Japanese classical costume at the imperial household nyōbōshōzoku (costume for a Courtlady-in-waiting)*. <http://www.takata-courtrobe.co.jp/en1.htm>, (11.1.2012).

¹⁵⁷ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12.1.2012).

¹⁵⁸ MORRISON, Michael. PRICE, Lorna. Kyōto Kokuritsu Hakubutsukan, Japan. Bunkachō. Asian Art museum of San Francisco. *Classical kimono from the Kyoto National Museum: four centuries of fashion*. San Francisco: Asian Art Museum, 1997. str. 92.

Termín *matsugasane* (松襲), neboli borovicové vrstvy, se používá pro oděv určený na oslavu nového roku. Skládá z jedné vrstvy tmavohnědé *uchigi* a tří vrstev zeleného *uchigi* seřazených od nejsvětější po nejtmařejší zelenou.¹⁵⁹ *Hitoe* je pak karmínové. Kaštanová roucha byla symbolem odchodu zimy, a proto se používaly barvy růžová a zelená. Lemování roucha bylo obvykle kontrastní a barvy byly protikladné. Na vyjádření vyššího dvorského stupně bylo použito více barev.¹⁶⁰

4.1.6 Neoficiální dvorský oděv

Hitoegasame (単がさめ) neboli vrstvené *hitoe*, bylo oblečení určené pro letní horké dny.¹⁶¹ Malé *uchigi* neboli *Kouchiki* (小桂)¹⁶² nosily dvorní dámy ve všedních dnech namísto *karaginumo* (唐衣裳). Oproti klasickému *uchigi* byl tento oděv kratší a měl menší rukávy. *Kouchiki* se oblékalo na spodní oděv. Když ale žena chtěla, mohla nosit jen tuto spodní vrstvu, která se nacházela pod *uchigi*. Toto oblečení se skládalo jen z několika vrstev a mělo většinou bílou barvu. Další možností domácího oděvu bylo oblečení složené jen z *hitoe* a kalhot nazývaných *hadaka kinu* (裸衣)¹⁶³.

Kazami (汗衫), byl aristokratický oděv do teplého počasí pro dívky a děti.¹⁶⁴ Tvořil jej kabát, který končil u dívčích boků. Pod ním bylo *uchigi*, svrchník *akome* (相) a dlouhé spodní kalhoty¹⁶⁵.

4.1.7 Cestovní oděv

Ke konci období *Heian* si ženy ze středních vrstev uzpůsobily tradiční oblečení svým potřebám při cestování. Vznikly tak dva typy oděvů *tsuboshōzoku* (壺装束) a *mushinotareginu* (虫の垂れ衣)¹⁶⁶. Cestovní oděvy byly sice vytvořeny v tomto období, ale svého vrcholu dosáhly až v době *Kamakura*, kdy si je oblíbila i šlechta.

Oděv *tsuboshōzoku* se skládá z *kosode*, na které se oblékalo *uchigi*, v pase se vázal tkaloun, za který se zastrkoval lem oděvu, a tak nositelce umožňoval oděv volnější pohyb.

---

¹⁵⁹ Kyōto Daigaku. Jimbun Kagaku Kenkyūsho. *Zinbun: memoirs of the Research Institute for Humanistic Studies, Kyoto University*. volume 13–15. Kyoto: Shinbun Kagaku Kenkyūsho, 1974. str. 287.

¹⁶⁰ DALBY, Liza. str. 241.

¹⁶¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 74.

¹⁶² *Japan: an illustrated encyclopedia*. Volume 1. Tokyo: Kōdansha international, 1993. str. 210.

¹⁶³ The costume museum. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/1new.htm>, (11.1.2012).

¹⁶⁴ Massachusetts Institute of Technology. *Kimono Hypertext. History*.

<http://web.mit.edu/jpnet/kimono/historyheian4.html>, (6.1.2012).

¹⁶⁵ The costume museum. *Young daughter of the noble family in formal dress called "kazami."* <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/wayou/index.htm>, (12.1.2012).

¹⁶⁶ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 77.

K tomuto oděvu také neodmyslitelně patřil *ichimegasa* (市女笠) neboli slaměný klobouk. Pokud žena neměla tento klobouk, nosila přes hlavu přehozenou horní část oděvu. K oděvu se dále mohly nosit vysoké kamaše nebo kyahan (脚絆), což byly náholenice, nebo *sashinuki* (指貫), kalhoty, které ženy nosily na delší cesty. Jejich výhodou byla možnost svázat si je tkanicemi u kotníků a následně si je podkasat. K oděvu *mushinotareginu* patřil také klobouk. Byl velmi široký, opatřen závojem, který nositelce splývala minimálně k loktům a někdy až do půli stehů. Tato záclonka byla vyrobena z průhledného materiálu z rostliny *karamushi* (葎) neboli *ramie sněhobílé*.¹⁶⁷

4.1.8 Kalhoty v dámské módě

Zajímavostí je, že ženy v této době začínaly nosit kalhoty.¹⁶⁸ Nejdříve se nosily jako spodní prádlo, ale později, se jako spodní prádlo začalo nosit *kosode* a přes něj se začaly nosit kalhoty. Tyto kalhoty byly většinou červené barvy a od období *Heian* už zůstaly v ženském šatníku. Jediné co se měnilo, byl materiál, ze kterého se kalhoty vyráběly. V období *Heian* se k výrobě látek na ženské kalhoty používalo hladké hedvábí.¹⁶⁹

4.1.9 Vzory na látkách

Na textilu se v tomto období objevuje nepřeborné množství motivů, od přírodních či náboženských, přes obrazce až po motivy z literatury a z básní. Tyto vzory se používaly i v následujících dobách, kdy byly ještě zdokonaleny díky novým barviřským technikám. Začíná se také prohlubovat jejich symbolika.¹⁷⁰ Ke konci období *Heian* se vzory na látkách pomalu zmenšovaly a byly obohaceny o typicky japonské domácí motivy, které tehdy vznikly jako například slivoňové květy, motýli¹⁷¹ či motivy řeky.¹⁷²

---

¹⁶⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 78.

¹⁶⁸ Ze začátku tohoto období ženy ještě nosily suknice, ale již brzy přišly na to, že kalhoty jsou mnohem praktičtější. Sukně se začaly postupně zkracovat, naopak halenky se prodlužovaly, z této kombinace nakonec vzniklo „lidové“ *kosode*, které však bylo odlišné od *kosode* nošené dvorními dámami. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 77.)

¹⁶⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 77.

¹⁷⁰ PECHARSKY, Wendie. *Ceremonial Dress of Japanese Women: Color and Pattern Significance*. http://www.ehow.com/about_6465027_ceremonial-dress-japanese-women.html, (13.1.2012).

¹⁷¹ *Ageha no chō* (揚羽蝶) [Zdroj : VEGDER, Jerry. *Japanese prints: A million questions two million mysteries*. http://www.printsofjapan.com/Index_Glossary.htm, (16.1.2012).]

¹⁷² BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Vějíř a meč: Kapitoly z dějin japonské kultury*. Praha: Panorama, 1987. str. 294.

4.1.10 Doplnky

K honosným dámským oděvům se u dvora nosily doplňky v podobě vějíře *hiōgi* (檜扇)¹⁷³, který byl zdoben barevnými šňůrkami a svazek papírů zvaný *tatō* (畳). Tento formální vějíř se vyráběl z japonského cypřiše *hinoki* (檜). Vějíř byl, tak jako mnoho jiných věcí, původem z pevniny. Původní dovezené vějíře ale nebyly skládací, byly oválné a pevné.¹⁷⁴ Vějíře pak měly nejen praktické využití, ale sloužily také jako obřadní předmět, ozdoba, ale také způsob dorozumívání, kdy mohly sloužit jako tajná řeč mezi jedinci. Později byly hojně užívány také v tradičním japonském divadle. Jejich výrobě se věnovali umělci věhlasných jmen a tak i z papírových vějířů vznikla umělecká díla.¹⁷⁵

4.1.11 Ideál ženské krásy

Ideální postavou v době *Heian* nebyla dnešní představa vyhublé útlé ženy, ale spíše žena kypřejších tvarů, čímž dávala najevo své postavení. Vyhublou postavu měly jen ženy v nižších vrstvách společnosti, které neměly finance ani možnosti dosáhnout těchto proporcí.¹⁷⁶ Když se ženy oblékly do dvorských šatů, jejich tělesné tvary nabývaly na mohutnosti a tím se přibližovaly tehdejšímu ideálu krásy. Proporce ženiny postavy se téměř ztratily v množství oděvu, nehledě na to, jak musel být tehdy dvorský oděv těžký a omezující pohyb.¹⁷⁷

Ideálem ženské krásy byla dívka s úzkýma očima, tenkým nosem a kulatým obličejem, který svým tvarem připomínal měsíc, orámovaný dlouhými vlasy.¹⁷⁸

4.1.12 Účesy

Vlasy žen u dvora byly neuvěřitelně dlouhé, splývaly jim volně po zádech. Tomuto účesu se říkalo *kurokami* (黒髪). Účes, který se tvořil pouhým svázáním vlasů pomocí papírových stuh, se nazýval *suihatsu* (垂髪) v případě, že byl ještě ozdoben sponou

---

¹⁷³ Kyōto sensu uchiwa shōkō kyōdō kumiai. *Sensu no shurui*. <http://www.sensu-uchiwa.or.jp/sen/kindsensu.html>, (11.1.2012).

¹⁷⁴ Podle archeologů okolo 7. století se tvar vějířů začal měnit a vznikl skládací vějíř *ōgi* (扇). (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 82.)

¹⁷⁵ Kyōto sensu uchiwa shōkō kyōdō kumiai. *Sensu no shurui*. <http://www.sensu-uchiwa.or.jp/sen/kindsensu.html>, (11.1.2012).

¹⁷⁶ TREVINO, Alton J. *Ancient Japanese Culture - The Heian Aristocracy*. <http://ezinearticles.com/?Ancient-Japanese-Culture---The-Heian-Aristocracy&id=2471355>, (13.1.2012).

¹⁷⁷ *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (13.1.2012).

¹⁷⁸ SZCZEPANSKI, Kallie. *Beauty in Heian Japan, 794 - 1185 A.D., Japanese Court Ladies' Hair and Makeup*. <http://asianhistory.about.com/od/japan/a/HeianBeauty.htm>, (8. 1. 2012).

připomínající korunku¹⁷⁹, byl nazýván *osuberakashi* (大垂髪). Čím byly ženiny vlasy delší, tím byly považovány za krásnější. Podle těchto tradic si ženy nechávaly narůst vlasy i do sedmimetrové délky.¹⁸⁰ Jediná část vlasů, které si ženy zastříhovaly, byly vlasy ve spánkové oblasti, které pak dosahovaly svou délkou zhruba pod ramena, tomuto účesu se říká *binsogi* (鬢批) a znamenalo to, že je dáma vdaná nebo se v nejbližší době bude vdávat¹⁸¹. Tímto způsobem se pak docílilo orámování obličeje. Ke konci období vznikl účes *tamamusubi* (玉結 鬢), který si žena česala z praktických důvodů, aby ji vlasy nepřekážely tak si je stočila do uzlu, který svázala stužkami.¹⁸²

Vlasy se stahovaly jen papírovými stužkami. Jediný případ, kdy si dvořanka mohla ostříhat své vlasy, byl v případě, že chtěla vstupit do buddhistického kláštera. Tímto způsobem dávala žena najevo, že se zříká světského života. Většinou tuto proceduru podstupovaly již starší dvořanky nebo vdovy. Díky módě dlouhých vlasů se tehdy ujaly i příčesky a paruky *kazura* (鬘).¹⁸³

4.1.13 Líčidla

U dvorních dam bylo samozřejmostí dokonalé nalíčení. Ženy žijící u heianského dvora používaly rýžový pudr zvaný *oshiroi* (白粉), který opticky ještě více zvýraznil světlou pleť. Ideálem doby byla bělostná pleť, kterou měly jen ženy, které nepracovaly na slunci a schovávaly se před slunečními paprsky v palácových komnatách. Pudrem se ženy líčily nejen na obličeji, ale i na jiných částech těla, které nebyly zakryty oděvem a byly dobře viditelné jako například ruce a krk. Později se jako pudr začal užívat chlorid rtuťnatý¹⁸⁴ spolu s bělobou olovnatou.¹⁸⁵ Tyto složky byly v Japonsku velmi vzácné, tak jako většina přírodního bohatství, a proto se musela importovat z pevniny. Protože se tyto látky musely

---

¹⁷⁹ Ozdoby v *osuberakashī* se nazývají *kamiagegu* (髪上げ具) neboli předměty sloužící k sepnutí vlasů. Mezi ně patřil plochý hřebínek (*hirakushi* 平櫛), který se vetknul do vlasů v přední části hlavy nad čelem a na něj se pak nasazovala plochá, rostlinu připomínající, korunka zvaná *hirabitai* (平額) upevněná pomocí šňůrek a vlasových pinetek (*hirakanzashi* 平簪). [Zdroj: Sugino costume museum. *collection: accessories japonais: kamiagegu*. http://www.costumemuseum.jp/french/collection/j_komono/jk111.html, (23. 2. 2012).]

¹⁸⁰ Long Hair Magazine. *About Heian beauty with super long hair*.

http://www2u.biglobe.ne.jp/~longhair/international/heian_e.html (12. 1. 2012).

¹⁸¹ The costume museum. *Court lady in everyday wear for winter with "kouchiki (=robe)" and "naga-bakama (=long divided skirt)"*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/wayou/>, (12.1.2012).

¹⁸² FRÉDÉRIC, Louis. str.602.

¹⁸³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.80.

¹⁸⁴ Chlorid rtuťnatý je v čisté formě velmi prudký jed, který zasahuje především játra a ledviny. Do těla se může bohužel vstřebávat i kůží. Z hlediska dnešní medicíny je zarážející, že ženy zkrášlující se těmito prostředky žily tak dlouho. (Zdroj: VOHLÍDAL, Jiří. ŠTULÍK, Karel. JULÁK, Alois. *Chemické a analytické tabulky*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 8071698555.)

¹⁸⁵ KRAMER, Eric Mark. str. 52.

dovážet, byla jejich cena nesmírně vysoká a mohly si je dopřávat jen dámy z vyšších vrstev společnosti. Tyto látky však neměly blahodárný vliv na pleť a způsobovaly rychlejší stárnutí pokožky. Navíc po jejím nanesení pokožka nemohla volně dýchat. Dalším a levnějším způsobem bělení pleti je použití ptačího trusu. Tento prostředek se užívá dodnes.¹⁸⁶

Rty si dámy líčily zářivě rudou barvou ze světlice barvířské¹⁸⁷, tato barva byla natolik specifická, že se ujalo jako termín pro samotnou rtěnku, *kuchibeni* (口紅), neboli ústní červeň. Rtěnku obvykle tvořila směs vosku, oleje a barvy.¹⁸⁸ Oproti bělícím pudrům neobsahovala jedovaté látky. Tvářenky se používaly v této době jen velmi málo a většinou pouze vdanými ženami.¹⁸⁹

Obočí si ženy v té době holily a místo něj si do horní části čela kreslily dvě černé tečky zvané *okimayu* (置眉). Ty si kreslily pomocí černého prachu, ale mohly mít také namodralou barvu.¹⁹⁰ Dalším možným prostředkem, kterým se *okimayu* líčily, byla směs z lampové černi, plátkového zlata, růže, oleje a fialovomodrých¹⁹¹ poupat bylin z rodu *tradescantia*.¹⁹² Žena si nanasla černou barvu na palce a pak si je obtiskla na čelo. Druhou možností bylo nakreslit si obočí nad své přirozené vytrhané obočí. Nejstarší *mayuzumi* (眉墨) neboli barvou na obočí byla směs vyrobená z černé hlíny, sazí, popele smíchaného s nejrůznějšími druhy olejů či jen čern získaná z lamp. Od doby *Heian* bylo černé obočí znakem dospělé ženy, proto si dívky tímto způsobem nemohly upravovat obočí, dokud nedospěly. Neupravené obočí podle dvorních dam vypadalo jako „chlupatá housenka“. Dvorní dámy si černou, někdy také červenou barvou, dělaly linky kolem očí, aby zvýraznily jejich tvar.¹⁹³

Byl také velmi rozšířen, pro Evropany dost nezvyklý, obyčej zvaný *ohaguro* (お歯黒)¹⁹⁴ což je termín užívaný aristokracií pro černění zubů. Při něm si ženy zuby černily

---

¹⁸⁶ SZCZEPANSKI, Kallie. *Beauty in Heian Japan, 794 - 1185 A.D., Japanese Court Ladies' Hair and Makeup*. <http://asianhistory.about.com/od/japan/a/HeianBeauty.htm>, (8.1.2012).

¹⁸⁷ Tato rostlina se také nazývá *saflor* (*Carthamus tinctorius L.*). Je to prastará kulturní rostlina pocházející z východní Indie. Do Japonska se dostala nejspíše z Koreje. Ale i přesto byla tato rostlina pěstována velmi málo, proto i kosmetika, která se z ní vyráběla, byla luxusním zbožím, které si mohli dopřát jen bohatí šlechticové. (Zdroj: WADE, Herbert Treadwell. *The New International Encyclopaedia*, Volume 20. New York: Dodd, Mead and Company, 1930. 2nd. Edition. str. 308.)

¹⁸⁸ ROMM, Sharon. *The changing face of beauty*. St. Louis: Mosby Year Book, 1992. str. 258.

¹⁸⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 80.

¹⁹⁰ DEAL, William E. *Handbook to life in medieval and early modern Japan*. New York: Oxford University Press, 2007. str. 350.

¹⁹¹ TRUMBLE, Angus. *A Brief History of the Smile*. New York: Basic Books, 2004. str. 65.

¹⁹² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 80 a 81.

¹⁹³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 80.

¹⁹⁴ Tento druhu kosmetického zkrášlování bývá označován mnoha termíny. Nejčastěji *ohaguro*, dále se užívá termín *fushimizu* (五倍子水) a později se ujal také termín *kane* (鉄漿), v doslovném překladu železný rýžový

pomocí směsi drceného železa a bylinek.¹⁹⁵ Nejčastějším způsobem bylo barvení kapalinou hnědé barvy, která se skládala z kyseliny octové a kousků železa zvané *kanemizu* (金水) a prášku *duběňky fushi* (五倍子). Po přidání prášku *tanninu* (kyselina tříslová) směs zčernala, někdy se také přidávalo barvivo z ústřic. Následně se směs nanášela na zuby. Vrstva této látky měla údajně chránit chrup před kazem a zubním kamenem. Barva však na zubech nevydržela příliš dlouho, proto se musely často dobarvovat a to v rozmezí jednoho až tří dnů. Tento zvyk zůstává ještě dnes v Kjótu u některých gejš. Bylo to nejen estetické ale i praktické, protože tak mohly zamaskovat nedostatky jako například žluté, zkažené nebo dokonce chybějící zuby. Navíc pak tmavý odstín v ústech ladil s černými vlasy. Tento zvyk se v Japonsku udržel mezi vdánými ženami až do konce období *Meiji*.¹⁹⁶

Když dívka dosáhla dospělosti, tedy věku 12 let, byl jí uspořádán obřad, ve kterém ji byla formálně darována *hakamagi* (袴着), poté jí nabarvili zuby a provedli *hikimayu* (引眉), neboli vyholili původní a nakreslili nové obočí. To se dělo samozřejmě jen v aristokratických rodinách.¹⁹⁷

4.1.14 Astrologie

Velký důraz byl v této době kladen na astrologii a geomantii, které byly přejaty z pevniny. Podle astrologie si například ženy směly zastříhovat vlasy jen v určené dny, stejně tak i nehty a koupat se směly jen ve šťastné dny. Dámy byly velmi pověřivé, jak popsala *Murasaki Shikibu* (紫式部), ve svém románu *Příběh o Gendžim*. U dvora se pravidla nebrala na lehkou váhu, neboť svět duchů a nadpřirozených bytostí byl úzce spjat s reálným světem.¹⁹⁸

4.1.15 Míchání vonných silich - *kōdō* (香道)

Používaly se také parfémů a to nejen u žen. Míchání těchto parfémů a vonných silich bylo jednou z mnoha kratochvilných činností, kterými se dvorní dámy zabývaly. Míchání

---

nápoj, nebo také *kanetsuke* (鉄漿付け), *tsukegane* (つけがね) a *hagurome* (歯黒め). (Zdroj: NAKAHARA, Sen. SHINDŌ, Yoshihisa. HOMMA, Kuninori. *Manners and customs of dentistry in ukiyoe*. Tokyo: Ishiyaku Shuppan, str. 7.)

¹⁹⁵ KOJIMA, Setsuko. CRANE, Gene A. *Dictionary of Japanese Culture. Heian*, California: Heian International, Inc. 1991 str. 253.

¹⁹⁶ Otázkou zůstává, odkud Japonky tento zvyk přejaly, jelikož nejsou jediným národem, který se takto krášlil. Dříve bylo černění zubů běžné i v jihovýchodní části Číny. I dnes můžeme potkat ženy, které si zuby černí a to hlavně mezi kmeny žijícími v jihovýchodní Asii. [Zdroj: VEGDER, Jerry. *Ukiyo-e Prints: Japanese prints a million questions two million mysteries: Ohaguro*.
http://www.printsofjapan.com/Index_Glossary_O_thru_Ri.htm, (12.1.2012).]

¹⁹⁷ TRUMBLE, Angus. str. 63

¹⁹⁸ MORRIS, Ivan. *The world of the shining prince: court life in ancient Japan*. New York: Kodansha International, 1994. 2nd edition. str. 124.

parfémů neboli *kōdō* bylo povýšeno na umění. Ženy dokonce pořádaly soutěže. Každý u dvora měl svůj vlastní parfém, který si vytvořil a byl jedinečný jen pro něj. Jeho složení bylo tajné a každý si recept na jeho výrobu bedlivě střežil.¹⁹⁹

4.2 Shrnutí období kulturního rozkvětu

Společnost u císařského dvora byla vysoce sofistikovaná s velmi propracovanou etiketou a mnoha složitými pravidly, kterým odpovídá i zdobnost a množství oděvů, které dvorní dámy nosily. Toto množství vrstev a složitost se již nikdy v historii neopakovaly s výjimkou rób nošených císařskou rodinou při významných událostech jako je například inaugurace. Zajímavostí byla i funkčnost těchto zdobených a velmi drahých oděvů, neboť úbor na noc se od denního vůbec neodlišoval, navíc se používal nejen k odívání, ale také jako příkrývka.

Období *Heian* můžeme považovat za vrchol literární kultury, kterou vytvořily dámy u císařského dvora. Tato díla nám umožňují udělat si velmi přesnou představu o životě v aristokratických kruzích, o kultuře odívání a o zvycích tehdejší společnosti. V období *Heian* se díky oproštění se od pevninských vlivů vytváří typické základní prvky japonských tradic a estetických ideálů.

Přecitlivělou aristokratickou společnost vystřídala vojenská vrstva, která se zformovala již během středního období *Heian* a na konci této éry fakticky převzala moc a ukončila tak toto období.²⁰⁰

---

¹⁹⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 81.

²⁰⁰ COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. str.76.

5 Období středověku²⁰¹ – vláda šógunů

Kultura středověku se naprosto odlišuje od předchozích období. Zatímco nedávná etapa vývoje se vyznačovala dvořanskou zjemnělostí, bylo období středověku ryze vojenské a převládala v ní mužská dominance.²⁰² Tato etapa japonských dějin je charakterizována občanskými válkami, hladomory a nemocemi.

V oblasti kultury se nejvíce rozvíjela kaligrafie, velmi oblíbené bylo divadlo *nō*. Příchod zen buddhismu, který si oblíbila vojenská vrstva, která tou dobou ovládala společnost, ovlivnil nejen filozofii, ale také mnohé umělecké směry i tolik oblíbený čajový obřad.²⁰³ Vývoj odívání se přizpůsobil historickým událostem této doby.

5.1 Období *Kamakura*²⁰⁴

Centrum všeho dění se přesunulo z císařského hlavního města do *Kamakury*, kde sídlil šógun. Protože v čele společnosti stála vojenská vrstva, extravagance a přepych byly brány za rozmařilost a bylo na ně nahlíženo negativně, což mělo samozřejmě dopad i na módu. Ženy se už nemohly oblékat tak jako dříve, začal se upřednostňovat střídmy styl, oděv měl být pohodlný a neměl bránit pohybu.²⁰⁵ Snížilo se množství vrstev a oděv se také zkrátil tak, aby nedosahoval až na zem. Ženy si oděv zkracovaly podkasáváním a následným svázáním v pase. Nadále ale přetrvávají pravidla odívání pro jednotlivé třídy společnosti.

5.1.1 Ideální kamakurská žena

Ve 12. století se z pevniny do Japonska dostal nový filozofický směr, zen buddhismus, který velmi oslovil samurajskou třídu. Vlivem náboženství, a kvůli tomu, že moc má v rukou samurajská vrstva, se postavení ženy ještě více snížilo²⁰⁶. Zvláště manželky vojenských šlechticů nebyly příliš svobodné. V této době už nebylo považováno za krásné, když žena uměla psát poezii, hrát na hudební nástroje či ovládala kaligrafii. Ideálním typem pro období *Kamakura* měla být duševně odolná žena, pečující o rodinu a schopná řešit všechny záležitosti v době, kdy byl muž na válečném tažení mimo své panství. Měla být také manželovou oporou, což je velký posun oproti období *Heian*, kdy žena byla jen křehkým stvořením jako by „z jiného světa“.²⁰⁷

²⁰¹ Trvající od období *Kamakura* po období *Azuchi-Momoyama*, tedy od roku 1185 do roku 1615

²⁰² Muromachi period. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829950>, (13.1.2012).

²⁰³ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. str. 183.

²⁰⁴ (鎌倉時代 *Kamakura jidai*) od r. 1185 do r. 1336 (Zdroj: DUSENBURY, Mary M. BIER, Carol. FORESMAN, Helen. str. 200.)

²⁰⁵ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 13.

²⁰⁶ *Las mujeres en el período Kamakura*. <http://www.kimono-club.org/?p=2094>, (13.1.2012).

²⁰⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 89.

5.1.2 Barvířská technika

V tomto období vzniklo vzorování látek zvané *katazome* (型染め).²⁰⁸ Tato barvířská technika má svůj původ na Okinawě, kde je známá spíše pod názvem *bingata* (紅型).²⁰⁹ Při ní se využívají *katagami* (型紙) neboli papírové šablony, přes které se na látku nanášel rýžový škrob, který zabraňoval při následném barvení průniku dalších barev na látku.²¹⁰

5.1.3 Oděv *Kosode*

Na konci období *Kamakura* bylo nejčastějším typem oděvu. Nosily jej jak ženy, tak i muži. Jednalo se o oděv, který měl krátké rukávy rozšiřující se směrem k zápěstí. Vzhled *kamakurského kosode* se nám dochoval na svitcích *Kasuga Gongen reigenki emaki* (春日権現靈驗記繪卷), které byly vytvořeny kolem r. 1309.²¹¹ Bílé *kosode* původně nosily vznešené dámy jako spodní prádlo a noční úbor.

V době *Kamakura* se funkce tohoto oděvu změnila, ženy z vojenské vrstvy začaly *kosode* nosit spolu s kalhotami *hakama* jako běžný denní oděv. Tato móda nošení *kosode* se nakonec ujala i u císařského dvora.²¹² Pro nás je ovšem důležité to, že toto spojení oděvů bychom mohli považovat za počátek moderního kimona.²¹³

Při cestování ženy nosily *kosode*, které si v případě potřeby podvazovaly, aby si *kosode* zvýšily a neušpinili si jej. Na hlavě měly pokrývku hlavy zvanou *ichimegasa*, ta měla chránit ženu nejen před nežádoucím opálením, ale také aby ukryla svou tvář na veřejnosti

a při cestě do chrámů.²¹⁴ Tyto čepce tvořila čtvercová látka nebo široký slaměný klobouk, na jehož okraje byl našit tenký a velmi jemný závoj, který nositelce splýval pod hýždě nebo i níže. *Ichimegasa* byla součástí oděvu *tsubo shōzoku* nošeného ženami z vojenské šlechty. Toto ošacení pochází již z předchozího období, ale v době *Kamakura* se velmi rozšířilo. Někdy si ženy tento oděv podvazovaly na hrudi, aby se zkrátil. Používaly k tomu tkanice, na

---

²⁰⁸ *Katazome (stencil dyeing)*. <http://iweb.ntech.edu/cventura/katazome.htm>, (27.12.2011).

²⁰⁹ MARSHALL, John. *wroks in fabric: Textile of the Week: 201101 Katazome*. <http://www.johnmarshall.to/I-TextWeek-201101.htm>, (28.2.2012).

²¹⁰ *Katazome (stencil dyeing)*. <http://iweb.ntech.edu/cventura/katazome.htm>, (28.1.2012).

²¹¹ HIDEŠI. Chimoto, *Kasuga gongen kenki emaki: Illustrated Scrolls of the Miracles of the Kasuga Deity*. <http://mahoroba.lib.nara-wu.ac.jp/y04/>, (13. 1. 2012).

²¹² *Kimono History: The Kamakura era*. <http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist5.html>, (13. 1. 2012).

²¹³ YAMANAKA, Norio. str. 36.

²¹⁴ Costume Museum in Japan: *Woman of the upper class in tsubo-shozoku (=tavel outfit) with mushi-no tareginu (= a hemp veiled sedge hat)*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/7.htm>, (13. 1. 2012).

které si obvykle ještě připevňovaly pruhy látky, na kterých byl text modliteb pro šťastnou cestu.²¹⁵

5.1.4 Rodové znaky - *kamon* (家紋)

Ve 12. století vznikly rodové znaky, nazývané *mon* (紋) nebo také *kamon*. V Evropě jsou jejich ekvivalentem erby. Každý rod měl svůj *mon*, příslušníci jej nosili na svém formálním oděvu a muži je měli také na svých brněních. Ze začátku sloužily jako diferenční symbol na válečných polích, aby se od sebe odlišily jednotlivé bojující skupiny a nevraždily se mezi sebou spřízněné klany.²¹⁶

Časem byl *mon* přejat jako dědičný rodový znak každé vojenské šlechtické rodiny. Později tento zvyk přejala i dvorská aristokracie. Stejně tak jako evropské erby se i japonský *mon* odlišuje podle odklonu od hlavní větve rodiny. Neurození lidé začali užívat *mon* až v období *Edo*. Dodnes se s ním můžeme setkat, používá jej například císař.

Budeme-li si všimnout barevnosti, jsou „japonské erby“ oproti evropským jednobarevné. Mezi motivy převažují zvláště ty přírodní, hlavně nejrůznější ztvárnění rostlin, ptáků, motýlů, mušlí a podobně. Typickými vzory jsou například želví krunýř (*kikkō* 亀甲), rybí šupiny (*koke* 鱗), vzor *tomoe* (巴)²¹⁷, jestřábí peří (*taka no hane* 鷹の羽), močálové traviny *umebachi* (梅鉢). Dále *mony* obsahují nejrůznější předměty jako meče, vějíře, šípy, váhy, bubny, káča (*koma* 独楽). Existuje přibližně 300 až 500 základních vzorů, od kterých se ostatní odvozují.²¹⁸ *Mony* se do látky vetkávaly nebo se na ni malovaly.²¹⁹

5.1.5 Účesy

Také účesy zaznamenaly vývoj. Ženy si upravovaly své vlasy podle společenského postavení. Do módy se dostal vlasový olej, který umožňoval větší množství typů účesů. Nejčastější formou úpravy vlasů byl drdol *mage* (髷) s ofinou. Existovalo přes 35 jeho druhů,

---

²¹⁵ YAMANAKA, Norio. str. 36.

²¹⁶ BESS, Nancy Moore. WEIN, Bibi. *Bamboo in Japan*. New York: Kōdansha International. str.57.

²¹⁷ Nejčastěji se používá v *monu* známém jako *mitsudomoe* (三つ巴) který má znázorňovat lidskou bytost, zemi a nebe. [Zdroj: *Symbols. Mitsudomoe*. <http://symbols.xrs.cz/mitsudomoe/>, (20. 1. 2012).]

²¹⁸ KATO, Seiichi. *Kamon*. <http://www.jedi.co.jp/sekizai/kamon/kamon.html>, (20. 1. 2012).

²¹⁹ Tento zvyk se dochoval dodnes s tím rozdílem, že dnes se *mon* nejčastěji kreslí bílou barvou na tmavě modrém nebo černém slavnostním kimonu *montsuki* (紋付) nebo také *monpuku* (紋服), obsahuje celkem pět *monů*, ale existuje i forma se třemi nebo jen s jedním obrazcem. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 92.)

kteří si česali ženy i dívky.²²⁰ Používalo se také velké množství ozdob: hřebínků, ornamentů, jehlic, vlasových spon (*kōgai* 笄) a spon s ozdobami (*kanzashi*).²²¹

5.2 Období *Muromachi*²²²

Tomuto období vévodila zenová kultura, která ovlivnila nejen kulturu čajovou ale také vytváření tak zvaných suchých zahrad (*karesansui* 枯山水) jako například u zenového chrámu *Ryōan-ji* (龍安寺). V období *Muromachi* byly postaveny i mnohé architektonické skvosty jako například Zlatý pavilon (*Kinkaku-ji* 金閣寺) a Stříbrný pavilon (*Ginkaku-ji* 銀閣寺) se svými zahradami a mnohé hrady, dále byla stavěna architektura ve stylu *daibutsuyō* a *zenshūyō*. Vzniklo i nové umění – divadlo nó. Šógunové a daimjóové byly velkými patrony umění.²²³

5.2.1 Odívání

Přetrvávající civilní války měly velký vliv i na styl odívání, který se zjednodušil. Ať už to byly vzory na látkách nebo úspora spotřebovaného materiálu.²²⁴ V období *Muromachi* se dvorské oděvy nosily jen při formálních příležitostech a vrstvená móda se postupně zjednodušovala z dvanácti vrstev na pět. Na lemy těchto nových oděvů byly našity falešné pruhy látky, které měly opticky vytvářet více vrstev. Jen pro zvláštní příležitosti dvorní dámy nosily *uchikake* (襦袢), což je kimono s delšími rukávy vyráběné z dražších, bohatě zdobených materiálů. To se dochovalo do dnešních dnů a používá se jako svatební oděv nevěst.

Dvorní dámy nosily jako svrchník ještě čínský kabátek *karaginu*, který byl šit z velmi kvalitního importovaného čínského brokátu. Tkaniny dovážené z pevniny byly širší. Důvodem byla odlišná šířka tkalcovského stavu. Proto i oděvy šité z této látky byly rozměrnější. Výjimkou byly rukávy, které se šily z poloviční šířky těchto látek.

---

²²⁰ FRÉDÉRIC, Louis. str.602.

²²¹ TSUTOMU, Ema. *A historical sketch of japanese customs and costumes*. Volume 24. Tokyo: Kokusai bunka shinkokai (The Society for international cultural relations), 1938. 2nd edition. str. 19.

²²² (室町時代 *Muromachi jidai*) od r. 1333 do r.1573 (Zdroj: CONDRA, Jill. *The Greenwood Encyclopedia of Clothing Through World History: 1501-1800*, Volume 2. Westport, Conn. : Greenwood Publishing Group, 2008, str. 185)

²²³ YAMANAKA, Norio. str. 38.

²²⁴ CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27. 12. 2012).

Vznešené dámy nosily na procházky oděv *kinu kazuki* (絹被き), který si dávaly i přes hlavu. Děly to z praktických důvodů. První a hlavní byl ten, aby na ně nedopadalo sluneční světlo a druhý důvod, aby se ukryly před zvědavými pohledy.²²⁵

Módní novinkou dam z vyšších vrstev v 16. století byl nový způsob vázání *kosode* zvaný *koshimaki* (腰巻). Toto *kosode* bylo nošeno spolu s *hakamou*. V letních parnech si ženy odhrnuly nejdražší a nezdobnější část svrchního dílu a v pase si tento oděv zavázaly, směrem od pasu dolů byl oděv našasen. V horní části jim pak byla vidět bílá vrstva spodnějšího kimona. Tento styl nošení kimona vznikl v létě, kdy se ženy snažily sundat si co nejvíce vrstev oděvu, aby jim nebylo horko. Nakonec byl tento způsob nošení kimona přijat jako jeden z formálních letních oděvů a začal se dokonce nosit i mimo letní období.²²⁶

Na konci období *Kamakura* nosily ženy z vojenských vrstev *kosode* spolu s kalhotami. Během období *Muromachi* zažívalo *kosode* revoluci a dostalo se i do dalších společenských vrstev. Skládáné suknicové kalhoty se pomalu vytrácely, stejně tak i mnohvrstevná dámská roucha. Pozůstatkem drahého přepychového oděvu bylo jen *uchikake*. Znamé také jako *kaidori* (=vykasaný), tento termín je ale užíván více v Kjótu. Vznikl podle toho, že si ženy tento dlouhý oděv s vlečkou podkasávaly, aby si jej neušpinily. Oděv se dochoval až do dnešních dnů, nosí jej jako svrchník hlavně nevěsty. Většinou se vyráběl v červené nebo bílé barvě s ornamentálními vzory. Nejčastějšími motivy používanými na *uchikake* jsou jeřábi a rostliny, které představují manželskou věrnost a štěstí.²²⁷

Vrstva obchodníků se v době *Muromachi* ekonomicky rozmohla, a proto se móda začala více zaměřovat na tuto společenskou vrstvu, jejíž největší požadavek byl kladen na bohatou zdobnost oděvu.²²⁸

5.2.2 Textil a nové způsoby jeho zdobení

Po roce 1500 se opět do módního kurzu dostaly barvené látky. Asi nejoblíbenějším vzorem byl takzvaný kolouší vzor *kanoko*²²⁹, který ještě dnes můžeme spatřit na oděvech gejš. Kolouší se jmenuje proto, že bílé tečky měly symbolizovat bílé flíčky, které má kolouch

---

²²⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 108.

²²⁶ YAMANAKA, Norio. str. 36.

²²⁷ YAMANAKA, Norio. str. 38.

²²⁸ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 15.

²²⁹ STINCHECUM, . RICHARD, Naomi Noble. PAUL, Margot. Japan House Gallery. *Kosode, 16th-19th century textiles from the Nomura Collection*. New York: Japan Society : Kodansha International, 1984. str. 31.

na svém hřbetě. Nejčastěji užitou barvou pro tento vzor byla hnědá, červená, ale v dnešní době se můžeme setkat i s modrou barvou.²³⁰

V 15. století se také obchodovalo s pevninou a to hlavně s mingskou Čínou²³¹ a Koreou odkud se dovážela bavlna. Ale i tak nejoblíbenějšími byly materiály, které se produkovaly přímo v Japonsku.²³² Čínskému císaři začínal být posílán opět tribut, což umožnilo expanzi japonských výrobků na pevninu a také prodloužení hedvábné stezky. Na oplátku byly do Japonska dováženy velmi cenné látky, kterým se říká *meibutsugire* (名物裂)²³³. Mezi ně patřilo přes 400 druhů látek jako například prvotřídní hedvábí, zlatem proplétaný brokát (*kinran* 金襴), barevný vzorovaný satén (*shuchin* 繡珍)²³⁴, damašek (*donsu* 緞子), pruhovaný textil (*kantō* 間道), japonský brokát (*nishiki* 錦) a potištěná bavlna (*sarasa* 更紗). Ty byly velmi ceněné a byly kupovány do sbírek boháčů.

Příkladem importovaného hedvábí může být *kinin* (金襴). Jedná se o nit obalenou papírem a plátky zlata, popřípadě *ginran* (銀襴), je-li použita stříbrná nit, která je vplétána do základu zvaného *hiraori* (平織). Dalším zajímavým faktem je, že mohly být použity dva typy nitě a to buď nit plochá čili *hirakinshi* (平金糸) nebo nit, která byla spletena stočením kousků zlata a hedvábí nazývaná *yorikinshi* (撚金糸). Základem pro tento textil mohl být také kepr *aya ori* (綾織) nebo satén *shusu* (繻子). Tato látka měla nejrůznější vzory, ale podstatný byl jednobarevný podklad.²³⁵

Techniku výroby protkávaného hedvábí se podařilo Japoncům ovládnout až kolem 16. století, kdy se z něj šila hlavně obřadní roucha. Je proto logické, že nejvíce zachovaných oděvů je z *kinranu*.²³⁶ Jedna z teorií říká, že tuto látku do země importovali zenoví mniši, kteří nosili roucha z *kinranu* již v Číně. Manufaktura na tuto tkaninu vznikla v Kjótu v oblasti

---

²³⁰ Japan tradicional craft center. *Kyoto Kanoko Shibori*.

<http://kougeihin.jp/en/crafts/introduction/dyeing/2828?m=pd>, (12.1.2012).

²³¹ období *Ming* je od r. 1368 až cca 1644

²³² YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 15.

²³³ Původně se jim říkalo starobylé látky (*jidaigire* 時代裂), byly ceněné bohatými kupci a čajovými mistry mezi 14. a 17. stoletím. Látky nebyly užívány pouze pro oděv ale také pro svitky. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Meibutsugire*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).]

²³⁴ Pochází z mingské Číny. Při jeho výrobě se používalo sedm základních barev, proto se také nazývá *shichintan* (七糸緞). [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Shuchin*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).]

²³⁵ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kinran*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).

²³⁶ Tento druh tkaní látek vznikl v Číně v období dynastie *Sung* (960-1279). V době *Muromachi* byla takto zdobená látka vyhledávána samuraji a mistry čajového obřadu. *Nishijin* se soustředovala na výrobu a tkaní látek. *Kinran* je pro toto místo typický. [Zdroj: MARSHALL, John. *wroks in fabric: Textile of the Week: 201103 Kinran*. <http://www.johnmarshall.to/I-TextWeek-201103.htm>, (20.1.2012).]

Sakai (堺).²³⁷ Jelikož výroba *kinranu* byla nejen časově náročná, ale také její pořizovací cena byla velmi vysoká, vyvinula se technika, která měla *kinran* opticky napodobit. Při ní se na látku ornamenty nevšívaly, ale nalepovaly. Nejčastějšími vzory používanými u těchto technik byly čtverce nebo šupiny.²³⁸

Velmi zajímavá a propracovaná technika zdobení látky je *katamigawari* (片身がわり), při které se látka člení podle vertikálních linií. Jednalo o rozdílnost látek ve vertikálním směru. Podstatou techniky byla asymetrie vzorů a barev látky a to buď na rukávech, v tom případě se technika nazývá *sodegawari* (袖替), nebo na zádech či přední části kimona. Výsledný efekt byl takový, že se od sebe lišily jednotlivé rukávy nebo jednotlivé díly *kosode*. Existuje také šachovnicový vzor zvaný *dan-gawari* (段替).²³⁹ Zpočátku se na vytvoření tohoto efektu užívaly různé k sobě sešité látky, ale nakonec se tato technika propracovala natolik, že oděv byl šit jen z jedné látky, která byla však různě barvena.

Katasuso (肩裾) je stejná technika jako *katamigawari*, rozdíl je jen v tom, že vzory se liší v horizontální rovině a soustřeďují se na horní část trupu, hlavně na ramena. Typickými vzory jsou květiny a ptáci.²⁴⁰ Oděv se při ní pomyslně rozdělil na tři horizontální části. Nejširší byl v úrovni pasu a boků, odděloval horní a dolní část a sukni kimona, která měla stejnou látku jako tento pruh.²⁴¹

Ve vyšívání oděvů byly v této době jisté nedostatky, zejména v kvalitě vyšívacího materiálu. Používala se nekvalitní příze, se kterou se nedalo dosáhnout dokonalých vzorů. Výšivky se dělaly také z importované čínské hedvábné příze. Proto se tento druh výšivek nazývá *karanui* (仮縫い) neboli čínská výšivka.²⁴²

Další možností jak ozdobit látku byla kombinace předchozích barvířských technik s vyšíváním a malbou. Tato technika se později nazývá *tsujigahana* (辻が花染). Nejvíce se používala na barvení *kosode*²⁴³, které nosily mladé dámy. Při barvení se namísto vyvazování začalo užívat vystehovávání.²⁴⁴ *Tsujigahana* kombinuje barvení s následným

---

²³⁷ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kinran*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/koshimaki.htm>, (28.1.2012).

²³⁸ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.103.

²³⁹ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Katamigawari*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).

²⁴⁰ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Katasuso*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus>, (28. 1. 2012).

²⁴¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.104.

²⁴² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.104.

²⁴³ Canadian Museum of Civilization Corporation. Homage to Nature Landscape Kimonos of Itchiku Kubota: *The Art of Itchiku Tsujigahana*. <http://www.civilization.ca/cmcc/exhibitions/cultur/kimonos/kimo2eng.shtml>, (2. 2. 2012).

²⁴⁴ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 15.

dokreslováním květin na čtvercový vzor. Při ní mohou textilie také obsahovat zlatá a stříbrná vlákna.²⁴⁵

Postup této techniky je následující. Zadní část kimona se předkreslí pomocí *aobany*. Poté se vzor vyšije. Následuje barvení štětcem. Potom se odstraní výšivka, díky čemuž vzniknou na textilu neobarvená místa. Tento postup se pak ještě desetkrát opakuje s různými barvami výšivek. Nejčastějšími motivy byly květy, rostliny a listy. Nejpoužívanější barvou v začátcích této techniky byly modrá²⁴⁶ a červená.²⁴⁷

5.2.3 Ideál ženské krásy

Požadavky na ženskou krásu se od období *Heian* po *Muromachi* prakticky neměnily. Upřednostňovaná byla dívka bělostné pleti²⁴⁸ s oválným obličejem, vyšším čelem a jasnými lícními kostmi, úzkými očními víčky, která směřovala dolů a se začerněnými zuby. Postavu měla mít kypřejší.²⁴⁹

Zvyk černění zubů nabral v tomto období nových rozměrů. V době *Muromachi* si barvily zuby nejen vdané ženy, ale i dívky ve věkovém rozmezí 8 až 10 let, aby daly najevo svým nápadníkům, že jsou připraveny na sňatek. V této době se totiž dívky nevdařovaly z lásky, ale většinou byly sňatky velmi lukrativními obchody a často se tak uzavírala i příměří mezi jednotlivými znesvářenými panstvími.²⁵⁰

5.3 Období *Azuchi-Momoyama*²⁵¹

I přes přetrvávající válečné nepokoje mezi jednotlivými knížectvími se zvyšoval obchod a pohyb obyvatel. To umožňovalo rychlejší šíření novinek v módě. Móda se ke konci tohoto období stává opět bohatější. V mužském šatníku dominovaly zářivější odstíny barev

---

²⁴⁵ Technika byla ale příliš náročná a proto se od ní začalo začátkem 17. století upouštět. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Tsujigahanazome*.

<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/t/tsujigahanazome.htm>, (28. 1. 2012).]

²⁴⁶ Ai (藍)- Indigo - *Polygonum Tinctorium*, v Japonsku roste od 9. st. K barvení se užívá extrakt ze stonků a listů. (Zdroj: WADA, Yoshiko Iwamoto. RICE, Mary Kellogg. BARTON, Jane. str. 277.)

²⁴⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 105.

²⁴⁸ Pro udržení bělostné pleti užívaly ženy při umývání pytlík s rýžovými otrubami, nazývaný *nukabukuro* (糠袋), kterým si drhly pokožku. (Zdroj: JŌYA, Mock. *Quaint customs and manners of Japan*, Volume 2. Tokyo: Tokyo News Service, 1960. str. 60.)

²⁴⁹ KRAMER, Eric Mark. str. 53.

²⁵⁰ SURHONE, Lambert M. TIMPLEDON, Miriam T. MARSEKEN, Susan F. *Ohaguro*. VDM Verlag Dr. Mueller AG & Co. Kg, 2010. str. 65.

²⁵¹ (安土桃山時代 *Azuchi-Momoyama jidai*) od r. 1573 do r. 1615 (Zdroj: CONDRA, Jill. str. 185.)

než u žen²⁵², důvodem pestrosti mohla být reakce na ukončení občanských válek. Lidé mají peníze a móda opět používá velké množství vzorů.²⁵³

V mužské módě se začínají užívat i prvky, které přivezli „jižní barbaři“ neboli první Evropané, kteří na lodích dopluli do Japonska. Důvodem proč byla ovlivněna hlavně mužská móda, může být i to, že na lodích nepřišly i ženy a tak Japonky neměly možnost spatřit jejich styl odívání. Evropané ještě neovlivnili módu tolik jako v pozdější době, ale i přesto se ujaly některé módní prvky. Příkladem může být slovo *juban* (襦袢), spodní kimono, které je převzato z portugalského slova *gibã*n, jež slouží k označení spodního prádla. Japonci se také poprvé setkali s knoflíky. Ty ale japonskou módu, která používala k upevnění tkaničky a šňůry, příliš neovlivnily.²⁵⁴

5.3.1 Tkaní látek

V této době začíná tkalcovství získávat větší prestiž. Textilním centrem za *Toyotomiho Hideyoshiho* se stává *Sakai* u dnešní Ósaky. V této době vrcholí umění *tsujigahany*, které v době *Edo* postupně zaniklo.²⁵⁵ Toto umění bylo nahrazeno tkaním. Centrem tkalcovství se stalo *Nishijin* (西陣)²⁵⁶, které je součástí Kjóta.²⁵⁷ Kromě japonských tkalců zde působili i uprchlíci z *mingské* Číny, kteří importovali postupy tkaní z pevniny. Od příchodu těchto uprchlíků se i v Japonsku začíná tkát brokát se zlatou přízí, nazývaný *kara ori* (唐織)²⁵⁸, mimoto dovezli také širší čínské tkalcovské stavy.²⁵⁹ Brokátové látky se vzory dostávaly poetická jména podle svých hlavních motivů, které na sobě měly. Nejčastěji převládaly rostlinné motivy a to zvláště *shōchikubai* (松竹梅), neboli tři šťastné symboly, které tvoří borovice, bambus a slivoň. Také se hojně vyskytují zvířata symbolizující štěstí, prosperitu či dlouhý život jako například jeřáb, želva, tygr, vážka nebo bájná zvířata jako fénix a drak.²⁶⁰

---

²⁵² Kimono History: *The Momoyama era*. <http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist7.html>, (11. 2. 2012).

²⁵³ CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27. 12. 2012).

²⁵⁴ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 120 a 121.

²⁵⁵ Canadian Museum of Civilization Corporation. *Homage to Nature Landscape Kimonos of Itchiku Kubota: The Art of Itchiku Tsujigahana*. <http://www.civilization.ca/cmce/exhibitions/cultur/kimonos/kimo2eng.shtml>, (11.2.2012).

²⁵⁶ V 15. století, během válek *Ōnin* (1467-77), byly založeny dílny v Kjótské čtvrti *Omiya*, která byla později přejmenována na *Nishijin* neboli Západní ležení. Toto jméno získalo poté, co ve válce byl v těchto místech stan západního velitele. Tkalcovství v *Nishijin* je mekkou japonských látek i v současném Japonsku. [Zdroj: Nishijin textile center. <http://www.nishijin.or.jp/eng/brochure/index.html>, (11. 2. 2012).]

²⁵⁷ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 16.

²⁵⁸ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str.109.

²⁵⁹ Nishijin textile center. <http://www.nishijin.or.jp/eng/history/reki2.htm>, (11.2.2012).

²⁶⁰ YAMANOBE, Tomoyuki. Textiles. C. E. Tuttle Co., 1957. str.70.

Do damašku a měkkého krepu (*chirimen* 縮緬) se vetkávaly geometrické tvary např. čtverce, kosočtverce, pruhy, vlnky a trojúhelníky.²⁶¹

Vzory na látkách jsou většinou malé a symetrické. Mezi nejoblíbenějšími vzory v období *Momoyama* jsou vlny na modrém moři²⁶², cypřišový plot, oblaka, hory. U damaškových látek se ke zdobení začaly používat dva odstíny téže barvy.²⁶³ Hojně se užívaly látky s vetkávanou zlatou a stříbrnou přízí. Módní byly různobarevné vzory a stínování.²⁶⁴

Ke konci 16. století dochází k revoluci ve výběru materiálů užívaných k šití oděvů. Přestávají se nosit tužší látky, ty jsou vystřídány měkčí a těžší látkou. Z tužších materiálů se vyrábí už jen *obi*. Pro toto období jsou typické světlejší a krémovější barvy oděvů, užívá se velká škála vzorů.

Nejvíce se vyrábí kepr s jemným vyšívaným vzorem *monchirimen* (紋縮緬) a také lesklé hedvábí *saya* s typickými vzory tohoto období - blesků (*raimon* 雷紋)²⁶⁵, abstraktních šikmých vzorů *sayagata* (紗綾形)²⁶⁶ a vzorů okvětních lístků *hanabishi* (花菱).

Žádaným materiálem na oděvy byl měkký krep *rinzu* (綸子). Rozšiřuje se i území, odkud se látky dovážejí. Oblíbené jsou například indické jemné a vzdušné látky, které jsou velmi vhodné do horkého letního počasí. Těmto vzorovaným látkám se říká *mōruori*. Dělili se na zlaté, stříbrné a obyčejné, na které se nepoužívaly kovové příze.²⁶⁷

5.3.2 Odívání

Šlechta zůstává stále u tradiční *jūni-hitoe*. Do módy se ale opět dostává suknice *mo* nošená spolu s barvenou suknicí (*kōketsu no mo* 纈纈の裳).²⁶⁸ V období *Azuchi Momoyama* ženy i muži nosili *kosode*. Oproti předchozímu období je ale zdobeno pomocí většího množství technik. Stejným vývojem také prošlo *uchikake* (襦袢), ceremoniální zimní oděv.²⁶⁹

²⁶¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 122.

²⁶² MORRISON, Michael. PRICE, Lorna. str. 110.

²⁶³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 122.

²⁶⁴ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 122.

²⁶⁵ *Wahei wa no moyō wa no dezain*. <http://dearbooks.cafe.coocan.jp/wagara/kotoba09a.html>, (11. 2. 2012).

²⁶⁶ S příchodem buddhismu byly z pevnin přejaty symboly, které našli své uplatnění i v umění. *Sayagata* se do Japonska dostal koncem 16. st. Motiv spojoval levotočivé a pravotočivé svastiky linkami. V období *Edo* se tento motiv kombinoval s jinými a byl nejčastěji používán na saténu. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Sayagata*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/s/sayagata.htm>, (11. 2. 2012).]

²⁶⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 122.

²⁶⁸ The Costume Museum. *Court lady in formal dress at the early stage of Edo era*.

<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/index.htm>, (18.2.2012).

²⁶⁹ YAMANAKA, Norio. str. 36.

Dámy nosily v letním období *koshimaki*, jedná se o *uchikake*, které si v pase převázaly a rukávy si neoblékaly, nechaly je volně splývat s oděvem.²⁷⁰

5.3.3 Zdobení látek

Novým způsobem zdobení *kosode* byla technika, která se také stala symbolem této doby. Nazývá se železný list, *surihaku*²⁷¹ (摺箔), při ní se používaly pláty zlata nebo stříbra. Technika se mohla dále kombinovat s výšivkou *nuihaku* (縫箔)²⁷². Tyto drahé látky ale nosili hlavně herci v divadle nó. U *katasuso kosode* například převažují motivy jen na horní části ramen a spodní části u nohou. Stále zůstává v oblibě technika zdobení *kosode katami-gawari* rozdělující oděv na levou a pravou část a technika *dan-gawari*.²⁷³

Dochází ke vzkříšení a opětovnému rozmachu výšivek, které se nejvíce užívaly v období *Asuka* a *Nara*. Toto období však nekopíruje předešlé vzory, ale vytváří zcela nové. V tomto druhu zdobení látek vznikla nová technika, při které se kombinovala barvířská technika *shibori*²⁷⁴ s nalepováním zlatých a stříbrných fólií nebo se toto barvení kombinovalo také s malbou.

5.4 Shrnutí období středověku

Středověk můžeme zhodnotit jako období vojenské vlády šógunů a vojenské vrstvy, což velmi ovlivnilo módní trendy. Jednotlivé rody používaly místo zdobných prvků své rodové znaky *mon*.

Role ženy v této době byla velmi pragmatická, měla být jen silnou oporou svému muži, který se účastnil válečných tažení. Oblečení se zkracovalo a podkasávalo, aby bylo praktické a umožňovalo vykonávat různé činnosti, vznikly různé typy oděvu například pro cestování. Rozvíjí se také techniky barvení, vzniká nová technika protkávaného hedvábí. Nošení *kosode* se stalo módním ve všech společenských vrstvách, což bylo základem pro pozdější vznik typického japonského oděvu, kimona.

²⁷⁰ The costume museum of Japan. *Woman of the upper (warrior) class in formal costume for summer: uchikake wrap around the waist*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/index.htm>, (11.2.2012).

²⁷¹ Sirotae, Japanese Female Costumes: *Kosode*. <http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/e01/kosode-e.html>, (11.2.2012).

²⁷² Japanese Architecture and Art Net Users System. *Surihaku*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11.2.2012).

²⁷³ Sirotae, Japanese Female Costumes: *Kosode*. <http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/e01/kosode-e.html>, (11.2.2012).

²⁷⁴ Existuje několik druhů *shibori*. Například technika kde se používaly stehy neboli *nuishimeshibori* (縫締絞). Toto sešití pak zabránilo při následovném barvení vniknout barvě na těchto místech do látky a tak zůstaly barvou netknuta. Nejčastěji tak vznikaly paprskovité a geometrické vzory v podobě čtverců *hitta* (匹田), pavoučí sítě *kumo* (蜘蛛) nebo dřeva *mokume* (杢目). Vzory na látce díky této technice nejsou ostré a trochu se rozpíjejí. [Zdroj: Japanese Architecture and Art Net Users System. *Shiborizome*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 2. 2012).]

6 Novověký oděv do období zpřístupnění Japonska ostatnímu světu - období *Edo*²⁷⁵

Rod *Tokugawa* vládnul ze šógunova centra v *Edu*. Díky protikřesťanským ediktům byl omezen i přístup cizinců do země.²⁷⁶ Nadále směli s Japonskem obchodovat jen Holanďané, Korejci, Angličané a Číňané, čímž značně poklesl mezinárodní vliv na japonskou kulturu a obchod.²⁷⁷ Díky výstavbě cest se zintenzivnil vnitřní obchod mezi jednotlivými provinciemi. Jedním z důvodů jejich výstavby byl i systém střídání služeb, kvůli kterému musela knížata trávit určitý čas v *Edu*.²⁷⁸

Rozšiřuje se sortiment služeb a to hlavně díky měšťanům, kteří mají peníze a chtějí je investovat do svého zevnějšku. Byli například velmi rozšíření podomní kadeřníci, prodavači kosmetiky, parukáři, prodavači ozdob do vlasů či drobných předmětů zdobících kimona, prodavači jehel, ponožek *tabi* a podobně. Již v období *Edo* si dámy mohly zapůjčit oděv v půjčovnách anebo si levně koupit obnošené oděvy.²⁷⁹

Rozmohl se také zvyk kouření tabáku. Ženské dýmky *kiseru* (煙管) mohly dosahovat až třičtvrtě metru délky a způsobem zpracování i materiálem tvořily spolu s kuřáckými potřebami malá umělecká díla.²⁸⁰

Společnost byla rozdělena již od období *Tokugawa* do čtyř společenských vrstev *shinōkōshō* (士農工商)²⁸¹, které neměly možnost se mezi sebou mísit. Nejvýše postavenou byla samozřejmě šlechta a *šógun*, ten si v této době udržoval, podobně jako šlechta v době *Heian*, více manželek, milenek a konkubín.²⁸² Níže stáli samurajové, další vrstvu tvořili zemědělci a řemeslníci, nejnižší místo v tomto žebříčku zaujímali obchodníci a úplně mimo tento systém byli *hinin* (非人), neboli nelidé.²⁸³ Ale i přesto, že obchodníci a měšťané nepatřili k těm výše postaveným, jejich majetky se nadále množily a i oni si mohli žít v přepychu a šít si oděv z prvotřídních látek. Každá společenská vrstva měla svůj specifický životní styl a to se samozřejmě odráželo i v odívání.

---

²⁷⁵ (江戸時代 *Edo jidai*) od r. 1615 až do r. 1868 (Zdroj: CONDRA, Jill. str.185.)

²⁷⁶ COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. str.136.

²⁷⁷ REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. str. 91.

²⁷⁸ REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. str. 96.

²⁷⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.131.

²⁸⁰ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.170.

²⁸¹ EISENSTADT, Shmuel Noah. SCHLUCHTER, Wolfgang. WITTROCK, Björn. *Public spheres and collective identities*. New York: Transaction Publishers, 2001. str.106.

²⁸² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.127.

²⁸³ Barvíři v době *Edo* patřili do nejnižší vrstvy společnosti - *hinin*. Zdroj: EISENSTADT, Shmuel Noah. SCHLUCHTER, Wolfgang. WITTROCK, Björn. str. 107.

6.1 Oděv

U kjótského císařského dvorského oděvu nedošlo k žádným velkým změnám. Dvorní dámy nosily zjednodušené verze oděvů z období *Heian* jako například oficiální oděv *jūni hitoe*. Nejformálnějším oděvem byl *ōsode* (大袖) neboli kimono s dlouhými rukávy.²⁸⁴ Oblékal se pouze při slavnostních příležitostech. Nosila jej jen vrstva dvořanů, samurajů a také dámy žijící u šóguna, které měly ambice se vyrovnat dvorním dámám.²⁸⁵ V letních měsících dámy oblékaly *kosode* s dlouhou červenou kalhotovou suknicí *ogoshibakama* (大腰袴) přesahující délku jejich nohou a jejíž pás *koshihimo* (腰紐) se uvazoval šikmo nad pravým ramenem a tvořil tak jakousi šerpu.²⁸⁶

Císařské dvorní dámy sloužící jako společnice zvané *uneme* (采女) měly v této době omezeny některé druhy barev na svých oděvech a také právě na jejich *hitoe* krásně vynikaly barvířské techniky. Tyto krásné dívky byly vybírány z rodin *daimyō*. Nosily jedinečný druh oděvu skládající se ze světlého kratšího kimona *e-ginu*, červené *hakamy*, šňůry *kutai* vázané kolem pasu, žlutozeleného kabátku *karaginu* a *hitoe* s modrými vzory oceánu na rukávech.²⁸⁷

K největším změnám v tomto období dochází v odívání dam z vojenské třídy a postupem času i městského obyvatelstva, které sice nebylo oficiálně na vysokém postu společenského žebříčku, ale oproti vojenské vrstvě disponovalo velkými finančními prostředky. Mohli si proto dovolit nosit nákladné oděvy šité z velmi kvalitních materiálů. Zájem o to „vypadat podle poslední módy“ se začíná šířit i do ostatních společenských vrstev.²⁸⁸ Móda samurajských žen byla střídmější, nosily méně nápadné barvy s nepříliš výraznými vzory a ani po stránce kvality a výběru materiálu se nemohly rovnat ženám z obchodnické třídy.²⁸⁹

Na vrcholu je také textilní umění. Vznikají opravdové oděvní klenoty. Oděvy jsou tvořeny na zakázku, ručně a z velmi kvalitních materiálů. Existují dílny, které se úzce specializují na jednotlivý proces výroby oděvu jako například tkalci, barvíři a vyšíváči.

Stoupá věhlas *kabuki*, herci nosí nákladné a drahé kostýmy, stávají se tak módními ikonami své doby. Jak ve svém díle zachytil *Ihara Saikaku*: „Dnes už i mladé ženy jsou neposlušné, začínají napodobovat holky a herce, nosí po mužském způsobu široce otevřené

---

²⁸⁴ CONDRA, Jill. str. 204.

²⁸⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.125.

²⁸⁶ The Costume Museum. *Court lady in everyday wear: kosode (short-sleeved kimono and ogoshibakama (skirt-trousers))*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/15new.htm>, (12. 12. 2011).

²⁸⁷ The Costume Museum. *A selected woman who serves on dinner for the Emperor*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/22new.htm>, (12. 1. 2012).

²⁸⁸ SLADE, Toby. *Japanese fashion: a cultural history*. New York: Berg, 2009. str.36.

²⁸⁹ CONDRA, Jill. str. 203.

rukávy, při chůzi podklesávají a odkopávají lem kimona jako tajů, jediný dojem neudělají, jak by sami chtěly, a myslí jen na to, jak udělat dojem na lidi.“²⁹⁰ Díky nim jsou i změny ve formě *kosode*, jeho barvě, střihu ale i nápadných vzorech. Vzniká tak *kosode* nového typu spojující prvky pracovních oděvů s aristokratickými.²⁹¹

Novinkou v módě byla *katabira* (帷子), drahé *kosode* z ramie, nošené dámami působícími u šóguna²⁹². Tento oděv se nosil od svátku vítání jara, který se konal prvního dubna. *Katabira* byla nejčastěji barvena technikou zvanou *chaya-zome*.²⁹³

Kosode z období *Edo* je mnohem bohatější, ujalo se hlavně u kurtizán a herců *kabuki*.²⁹⁴ Mladé nevdané dívky jej nosily pestrobarevné a s velkými vzory. Naproti tomu u vdaných žen mělo menší vzory a tmavější barvy.²⁹⁵ Ke *kosode* se nosil *nagajuban* a kolem krku stojatý límec *han eri* (半襟) nebo jako doplněk sloužil také kabátek *haori* sahající ke kolenům, který měl po stranách klíny a šňůrky na zavázání. Materiál na něj se lišil podle ročního období. V létě se mohlo nosit *haori* z průsvitných materiálů, a ke slavnostním příležitostem, jako například k oficiálním slavnostem, se nosilo černé *haori* s rodovými mony.²⁹⁶

Druh *kosode* ze začátku období *Edo* se nazýval *keichō kosode* (慶長小袖). Bylo odlišné od *momoyamského kosode*. Lišilo se jak použitým materiálem, který byl dříve z hrubého hedvábí (*nerinuki*), v *Edo* se vyrábělo nejčastěji ze saténu (*rinzu*), tak barvami, které byly většinou temnější a tlumenější oproti předchozímu období. Nejčastějšími barvami byly hnědá, červená a černá, zdobilo se pomocí kombinace blesků (*surihaku*), vyšívání a barvení zvané *kanoko shibori*, na kterém převažovaly velké motivy včetně znaků, literárních motivů, vtipných narážek a symbolů, které se nejčastěji soustředily na partie od levého ramene a táhly se k lemu pravé ruky anebo opačně.²⁹⁷ Typickým znakem *keichō kosode* byly linie, které rozdělovaly plochu, na níž byly vyobrazeny různé abstraktní motivy. Vzory na látce vystupovaly, což byla velká změna oproti předchozím obdobím. Dosahovalo se toho pomocí metalických blesků (*surihaku*) přes něž byly šity další motivy.²⁹⁸

---

²⁹⁰ Cit. in: IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. Praha: Odeon, 1967. str. 61.

²⁹¹ YAMANAKA, Norio. str. 38.

²⁹² Marubeni art collection: *Katabira with design of cultivated seasonal flowers Paste-resist dyeing (chaya-zome) on white ramie*. http://www.marubeni.com/gallery/kimono/kimono_11.html, (20. 2. 2012).

²⁹³ CONDRA, Jill. str. 203.

²⁹⁴ YAMANAKA, Norio. str. 38.

²⁹⁵ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 13.

²⁹⁶ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.159.

²⁹⁷ Sirotae, *Japanese Female Costumes: Kosode*. <http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/e01/kosode-e.html>, (11. 2. 2012).

²⁹⁸ Tamtéž

Za teplého počasí vystřídaly dámy *kosode* za *yukatakatabiru* (湯帷子), což je jiný název pro *yukatu* (浴衣)²⁹⁹ neboli neformální bavlněný oděv s výraznými vzory učený pro domácí nošení, které se původně nosilo v lázních a sloužilo jako osuška.³⁰⁰

Dámy žijící v blízkosti šóguna nosily stejně tak jako dvorní dámy vícevrstvé kimono *itsutsuginu*, na něm svrchní *omote-gi* a kalhoty *haribakama*. Kromě toho ale také nosily *kosode*, *hitoe* a *katabiru*. V letních vedrech pak preferovaly *koshimaki*. Jako kimono *aigi*, které nosily na jaře a na podzim, volily bílé nebo černé *hontsuj* se zlatými nebo stříbrnými nitěmi.³⁰¹

Díky vrstvě obchodníků, která nebyla vázaná samurajským kodexem, mladé svobodné dívky nosily nádherně zdobená kimona s dlouhými rukávy zvaná *furisode* vázaná pomocí *obi* ve stylu *darari-musubi* (だらり結び), u nějž se konce *obi* nechaly volně viset dolů. Existovala pověra, že dívka si svého milého dokázala přimámit pouhým vlněním (*furi*) rukávů (*sode*). A to byl asi také jeden z hlavních důvodů, proč byl tento druh oděvu určen jen svobodným dívkám.³⁰²

Ke konci období se začaly rozdíly v oděvech jednotlivých vrstev stírat. Všichni nosili už pouze *kosode*³⁰³. Šlechta se odlišovala jen tím, že nosila nad *kosode* ještě dlouhý hedvábný plášť *uchikake*³⁰⁴ a to mělo za následek vznik termínu *kimono* (着物), které znamená věc na oblékání, nebo-li oděv či šat. Tento termín vznikl zhruba v 18. století. Tudíž slovo *kimono* nahradilo označení pro již vžitý název *kosode*. Podstatným znakem kimona není ve skutečnosti jeho jednoduchý střih, ale jeho nápaditost v barvách a motivech, které jsou na něj buď šity, kresleny nebo batikovány. Japonci si také všímají druhu a kvality látky, ze které je kimono ušito. Je to také jeden ze znaků, který ukazuje na majetnost nositelky oděvu.

6.2 Výměna sezónního šatníku - *koromogae* (衣替え)

Od tohoto období se začíná uplatňovat zvyk *koromogae* neboli výměna sezónního šatníku. V zimním a jarním období nosily³⁰⁵ ženy *awase* (袷), což je lemované dvouvrstvé zimní kimono, které se nosilo od září do dubna. Slovo *awase* vzniklo ze slovesa *awaseru*

²⁹⁹ YO, Chloe. *Edo period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=830065>, (12.12.2011).

³⁰⁰ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.162.

³⁰¹ The Costume museum. *Woman of the upper class in formal costume, Koshimaki in Ohoku (the shogunate harem)*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/16new.htm>, (12.1.2012).

³⁰² YAMANAKA, Norio. str. 39.

³⁰³ jedná se o oděv, který vznikl v době *Heian* jako nejspodnější část *jūnihitoe*, které se od 14. stolení nosilo už jako nejsvrchnější část. (Zdroj: BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.291.)

³⁰⁴ YAMANAKA, Norio. str. 39.

³⁰⁵ od 1. září začali nosit *awase*. (Zdroj: JŌYA, Mock. *Mock Jona's things Japanese*. Japan Times, 1985, str. 29.)

neboli dát dohromady, neboť toto kimono se skládá z několika vrstev různých materiálů a barev. Vyrábělo se nejčastěji z čínského krepového hedvábí se světlou podšívku. Spolu s ním se nosilo *kakeshita*, což bylo *obi* z poměrně pevných materiálů a jako svrchník se používalo *uchikake*.³⁰⁶

Na jaře, od 5. května do června, se nosilo *hitoe* a *katabira* nebo kimona bez podšívky.³⁰⁷ V letní sezóně, tedy od června do srpna, se nosí oděv z látek, které se obecně nazývají *karami ori* (搦織)³⁰⁸ vyráběné z hedvábí nebo jiných vzdušných materiálů určených pro velmi teplé letní období.³⁰⁹ Oděvy, které ženy nosily na jaře a na podzim, se souhrnně nazývají *aigi* (合着). K tomuto oděvu se používalo *obi* nazývané *kakeshita*, to bylo velmi pevné, většinou vyráběné ze sametu nebo saténu. Jako svrchní oděv se používalo *uchikake*.³¹⁰ Od 9. září se začalo nosit *wataire* (綿入れ) čili oděvy s bavlněnou podšívku.³¹¹ Edské *kataginu* nemělo rukávy, sloužilo jako vestička. Nosilo se také *koshimaki*, které bylo ale již přepásáno pomocí *obi*.³¹²

6.3 Pás *obi*

Počátky *obi* můžeme vidět v období *Heian*, kdy sloužilo k upevnění suknice *hakama*, ale ještě nebylo vidět, protože se přes něj oblékaly jiné vrstvy oděvů. To změnilo až ženy ze samurajské třídy, které si *obi* uvazovaly až na svrchní kimona. Uzel si většinou ponechávaly z přední strany nebo z boku. V období *Azuchi-Momoyama* se *obi* začalo vyrábět trochu širší a změnil se i materiál, který se na něj používal. Součástí byly tehdy módní štrápe, které byly našity na obou jeho koncích. Oblíbený vzor byla šachovnice nebo jiný druh kostek a také pruhy. Pokud mělo *obi* ornamenty, tak se jednalo o větší a výraznější motivy. Barvy byly velmi jasné a pestré.³¹³

---

³⁰⁶ CONDRA, Jill. str. 204.

³⁰⁷ JŌYA, Mock. str. 29.

³⁰⁸ Do těchto látek patří hedvábné tkaniny *sha* (紗), *ro* (絹) a *ra* (羅). *Sha* hedvábná látka, používající systém tkaní zvaný leno, při kterém se nitě na základní osnově pletou pomocí osmiček, mezery jsou vyplněny přízí, tvořící tak otevřenou síťku. V případě *sha* se dírky v tomto materiálu nejsou ještě příliš velké. *Ro* má podobný systém tkaní látky jako *sha*, s tím rozdílem že se proplétá větší množství nití. Podle způsobu tkaní se nazývá buď *yokoro* horizontálně tkaná nebo *tatero* vertikálně tkaná látka, pro odlehčení materiálu jsou zde mezery v řádcích, proto je materiál vhodný pro letní počasí. *Ra* je látka tkaná hrubě, s velkými oky a mezerami. (Zdroj: PENDRAY, Shay. *Shay Pendray's inventive needlework*. Iola, Wisconsin: Krause Publications Craft, 2011. str. 15 a 16.)

³⁰⁹ DALBY, Liza Crihfield. *Gejša*. Praha: Československý spisovatel, 2010. str. 248.

³¹⁰ CONDRA, Jill. str.204.

³¹¹ JŌYA, Mock. str. 29.

³¹² CONDRA, Jill. str.203.

³¹³ WILTSHIRE, Diane. WILTSHIRE, Ann. *Design with Japanese Obi*. Tokyo: C. E. Tuttle Publishing, 2002. str.89.

V *edském období* obi prošlo velkou změnou. Až do poloviny období *Edo* bylo bráno *obi* jen za pás, který měl upevňovat kimono. Od této doby se ale na něj zaměřila pozornost a postupně se z něj stává malé umělecké dílo a to hlavně zásluhou barvířů, krejčích a malířů, kteří na *obi* začali používat více druhů látek, stejné barvířské techniky jako na látky kimono a co je nejdůležitější, ručně malovaná *obi* se stala velmi ceněným artiklem, který byl nejcennějším kusem ženina oděvu.³¹⁴

Obi se stalo širším a také delším než dříve. Největší změny byly na *obi* prováděny v období *Genroku*, důvodem těchto změn byla změna délky rukávů na *kosode*. V některých případech dosahovaly rukávy až k zemi, což v poměru s úzkým *obi* nepůsobilo esteticky. Proto se i *obi* začalo rozšiřovat. Se zvětšováním jeho šířky nabývá čím dál více na estetickém významu, už není pouhou nutnou pomůckou upevňující oděv, stává se nepostradatelným doplňkem, jehož cena mnohdy může převyšovat hodnotu samotného oděvu.

Jeho délka byla postupně standardizována na 3 *jō* (丈) což je 9, 09 metru a na šířku měřilo 9 *sun* (寸) a 5 *bun* (分) což odpovídá 36 centimetrům.³¹⁵ Důležité byly barvy a vzory na tomto „pruhu látky“. V 18. století bylo *kosode* nošeno s velmi dlouhou vlečkou, která byla v domě spuštěná. Při pohybu venku byla tato vlečka nadzvednuta a přesahující látka byla vázána pod *obi* širokou stuhou zvanou *shigoki obi* (扱き帯).³¹⁶

Také vázání *obi* prošlo změnami, už se neváže v přední části, u této tradice zůstaly jen kurtizány, které tímto způsobem dávaly najevo, že pracují. Dokonce se nevázalo ani na boku. Uzel od *obi* se začal vázat na zádech. Důvod proč se uzel umísťoval právě zde je praktičnost, vzhledem k šířce a délce *obi* by uzel v přední části ženě bránil v pohybu.³¹⁷

Způsoby vázání a uzly se také začaly měnit a postupně tak vzniklo jen v době *Edo* 24 rozličných uzlů.³¹⁸ Tak například pro oficiální oděv si bohatá měšťanská žena uvazovala uzel na *obi* ve stylu *donsu* (鈍子).³¹⁹

---

³¹⁴ STEELE, Valerie. *The Berg Companion to Fashion*. New York: Berg, 2010. str. 460.

³¹⁵ WILTSHIRE, Diane. WILTSHIRE, Ann. str. 89. Tradičně se látka měřila na štůček - japonsky *tan* (反/端), to byla velikost látky, která byla potřebná k ušití jednoho oděvu pro dospělého člověka. Velikost *tan* se v průběhu dějin měnila. Kolísala od 2 *jō* (což odpovídá 3,03 m) a 6 *shaku* (尺 což odpovídá 37.9cm) do 2 *jō* a 8 *shaku* (přesněji jedno *kujirajaku* (鯨尺) odpovídá délce 3.8cm). V přepočtu na metry vychází na látku dlouhou necelých 10 metrů. [Zdroj: Kodama. *Tan'in*. <http://www.math.kobe-u.ac.jp/~kodama/tips-measure.html>, (1. 11. 2012).] Přičemž ještě musíme vzít v potaz, že samotná velikost *tan* se měnila i v závislosti na druhu látky.

³¹⁶ YAMANAKA, Norio. str. 38.

³¹⁷ Japanese lifestyle: *Kimono History*. http://www.japaneselifestyle.com.au/fashion/kimono_history.html, (19. 2. 2012).

³¹⁸ Edo no on'na pěji 7. *Obi no musubikata*. http://www5.ocn.ne.jp/~ukiyo26/onna_7.html, (23. 2. 2012).

³¹⁹ Edo no on'na pěji 6. *Kikon josei no fukushoku*. http://www5.ocn.ne.jp/~ukiyo26/onna_6.html, (23. 2. 2012).

Oblíbeným stylem vázání *obi* vznešených dam bylo *goshomusubi* (御所結び) neboli palácový uzel. Nejoblíbenějším materiálem na *obi* byl samet a nejpreferovanějším vzorem byla šachovnice, která dobře ladila s přírodními motivy na látce *kosode*.³²⁰

Zajímavým zvykem *edských* vdov bylo nošení bílého *obi*, podobné jaké dnes nosí nevěsty, které mají šintoistickou svatbu, aby tím vyjádřily, že se znovu nevdatí.³²¹

6.4 Význam barev v období *Edo*

Barvy v době *Edo* také rozlišovaly komu je oděv určen, zdali je nositelka vdaná a do jaké společenské vrstvy patří. Tak například černá barva byla považována za nejvíce formální a velmi estetickou barvu. Červenou a bílou barvu nosila převážně mladá děvčata a také nevěsty, protože podle symboliky barev jsou barvami štěstí. Tmavě modrá byla tradičně barvou nižších vrstev, protože se používala na barvení bavlny a byla jednou z nejdostupnějších barev. Barva *asagi* (浅葱), připomínající jadeitově modrozelenou barvu, byla nošena ženami, které se snažily být nenápadnými a příliš na sebe neupozorňovat.³²²

6.5 Materiály určené pro výrobu oděvů

Látky měly standardizovány rozměry a prodávaly se po štůčcích (*tan*). Z nich se šily oděvy na nejrůznější velikosti postav. Vzhledem k jednoduchému střihu kimon jej ženy dokázaly ušít samy doma a proto ani nebylo potřeba velkého množství profesionálních švadlen. Zajímavostí také, oproti současným oděvům, může být fakt, že se před praním kimona rozpárala na jednotlivé části, které se po vyprání a usušení opět sešily.³²³

Materiály používané na výrobu oděvů se stále odlišovaly podle společenských vrstev. Nejvyšší společenskou vrstvou v této době je šlechta a samurajové, tato třída měla právo nosit oděv zhotovený z hedvábí³²⁴. Nižší třídy pak nosily oděv z *ponžé*, méně kvalitního hedvábí, zvaného *tsumugi* (紬)³²⁵, z ramie, konopí a bavlny³²⁶. Vdobě *Edo* stoupla poptávka právě

³²⁰ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.168.

³²¹ OLDHAM, Ceri. *A wide selection of vintage & antique Japanese kimonos and collectables.wafuku - noun: traditional Japanese clothing. Kimono Information 11:Obi Information.*
<http://www.wafuku.co.uk/kimonoinfo11.htm>, (20. 2. 2012).

³²² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.178.

³²³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.132.

³²⁴ V této době již existovala velká škála zpracování toho materiálu od tkaní, kdy se používala keprová vazba, hedvábný atlas, damašek a tyly *ro* a *ša*, až po samotné zdobení. (Zdroj: GALLAGHER, John. *Gejša: Jedinečný svět tradice, elegance a umění*. Metafora, 2006. str.217.)

³²⁵ Jedná se o tenké, méně kvalitní či odpadové hedvábí zpracované podobným způsobem jako bavlna. (Zdroj: GALLAGHER, John. str.216.)

³²⁶ První místo kde se bavlna začala pěstovat byla oblast *Yamato*. Centrem pěstování této plodiny se brzy stává okolí Ósaky, provincie *Settsu*, *Kawachi* a *Izumi*. Rychlý vzrůst této hospodářské plodiny způsobil ke konci 17. st. revoluci v odívání a zajistil tak snížení cen oděvů. (Zdroj: HALL, John Whitney. MCCLAIN, James L. *The*

po bavlně (*momen* 木綿), která zde byla do této doby neznámým materiálem. Teprve až v 16.stol japonští piráti ukradli semena bavlníku a dovezli je do Japonska³²⁷, jelikož se zde pěstoval jen ve velmi omezené míře. V 17. století³²⁸ se pěstování bavlny tak rozšířilo, že začala nahrazovat konopí, které bylo dosud nejužívanější surovinou k výrobě textilu. Tento rozdíl v používání jiných druhů materiálů měl samozřejmě také vliv na vývoj barvířských technik.³²⁹ Bavlna byla zpracovávána hlavně v oblasti *Kansai* a v době *Edo* se stalo hlavní surovinou pro výrobu *hitoe* a *yukaty*, důvodem byla cena a snadný způsob barvení.³³⁰ Tato potřeba jemnějších, lehčích a levnějších materiálů měla za následek úbytek výroby tlustých a těžkých brokátových látek.

Další novinkou byl samet *birōdo* (天鵝絨), který se až do této doby importoval z pevniny. Tajemství její výroby zůstávalo dlouho záhadou. Ale v roce 1650 se Japoncům shodou okolností podařilo toto tajemství objevit a tak v *Nishijinu* započala jeho výroba.³³¹

Jedinečným materiálem, který stojí za zmínku je *abacá* japonsky *itobashō* (糸芭蕉), látka vyráběná na *Rjúkjú*. Tato látka se vyrábí z vláken z banánovníku textilního (latinsky *Musa textilis*) japonsky poeticky zvaného pouštní banánovník neboli *kashi bashō*. Původ této netradiční metody je asi v jihovýchodní Asii, hlavně na Filipínách, kde je tato textilie nazývaná *musa*, nebo v čínské provincii *Fujian*.³³² Tento materiál sloužil nejen k výrobě oděvů, ale díky své pevnosti se z něj vyráběla lana a tkaly se z něj sítě.

Na začátku období *Edo* postihly Kjóto ničivé požáry, které měly za následek zničení tkalcovských dílen. Lidé museli proto zcela znovu vytvořit vzory a postupy pro tkaní látek. Také materiál se změnil, už se nepoužíval brokát, jeho místo nahradilo hedvábí. *Obi* se používalo k připevnění horní vrstvy oděvu, díky rafinovanému uvázání tak byly vidět i spodní vrstvy šatstva.³³³ Používaly se méně nápadné látky jako například brokát, ze kterého

---

Cambridge History of Japan: Early modern Japan. 4. volume. Cambridge University Press. str. 549.) Oděvy šité z bavlny byly dekorovány buď folklórními vzory nebo *mony*. [Zdroj: YO, Chloe. *Edo period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=830065>, (12. 12. 2011).]

³²⁷ WADA, Yoshiko Iwamoto. RICE, Mary Kellogg. BARTON, Jane. *Shibori: the inventive art of Japanese shaped resist dyeing : tradition, techniques, innovation*. Tokyo: Kōdansha International, str. 275.

³²⁸ YO, Chloe. *Edo period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=830065>, (12. 12. 2011).

³²⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.107.

³³⁰ Edo.Tokyo digital museum: *Transition from linens to cottons*.

http://www.library.metro.tokyo.jp/Portals/0/edo/tokyo_library/english/fashion/page3-1.html, (12.12.2011).

³³¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.140.

³³² HENDRICKX, Katrien, *The Origins of Banana-fibre Cloth in the Ryukyus*. Japan, Volume 11. *Studia anthropologica*. Leuven : Leuven University Press, 2007. str.157.

³³³ CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27.12.2012).

se šila kimona a *obi*. Hedvábí je stále dokonalejší a jemnější.³³⁴ Jediné, čím se kimona lišila, byla barva a ornamenty. Látky se zdobily malbami štětcem, batikou a výšivkami.³³⁵

6.6 Vzory

Začaly se používat větší a méně složité vzory než v období *Momoyama*, které již nebyly vyšívány, ale tištěny na látku pomocí dřevěných bloků.³³⁶ Vzory se dochovaly do dnešních dnů a to jak na látkách, tak také na obrazech, ale i v knihách se vzory zvaných *hiinakata* (雛形)³³⁷, které byly tehdy vydávány jako módní časopisy.³³⁸ Od nejrůznějších druhů svislých pruhů přes kostkované a šachovnicové jako např. *benkeigōshi* (弁慶格子), kdy nejčastějšími barevnými kombinacemi byly bílá s námořnický modrou a modrá s hnědou. Další vzory byly geometrické vlnovky, znaky jako např. *igetagasuri* (井桁 緋), *mony*, mřížky jako třeba *misokoshigōshi* (味噌漉格子). Tento vzor hojnosti vznikl až ke konci období *Edo* a používal se hlavně na ženském *awase*, kde základ tvořila světle modrá barva a na něm byly mřížky tmavě modré barvy. *Amime* (網目) síťový vzor nejvíce používaný na *yukatách* společně se vzorem *kuruwatsunagi* (曲輪繫ぎ) a *kakutsunagi* (角繫ぎ).

Poté byly vzory určené jen pro určité roční období jako třeba vzor *tsuyushiba* (露芝), rosy na trávě, který byl určen pro letní kimona. Jarním motivem byl *kōrime* (氷梅) znázorňující květy švestky spolu s kostkami ledu.

Inspirace vzorů byla také v přírodě. Japonci se snažili zachytit vzor šupin ryb, takovým je například vzor imitující kůži žraloka - *samekomon* (鮫小紋) nebo přírodní úkazy například blesky či kroupy *ararekomon* (霰小紋). Asi nejtypičtějším vzorem používaným samurajskou třídou byl vzor šípů *yabanegasuri* (矢羽緋). Zajímavý je také *sekkamon* (雪華文), který vznikl na základě vydaných odborných publikací o sněhových vločkách, které sepsali konci období *Edo* dva autoři *Suzuki Bokushi* (鈴木牧之) a *Doi Toshitsura* (土井利位). Díky pozorování vloček pomocí dovezeného mikroskopu zjistili, že se od sebe jednotlivé

³³⁴ KRAMER, Eric Mark. str. 52.

³³⁵ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 18.

³³⁶ YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. str. 18.

³³⁷ Tōkyōkokuritsuhakubutsukan gazō kensaku. *Tō kaze bijo hinaka*.

<http://webarchives.tnm.jp/imgsearch/show/C0095741>, (23.2.2012). Příkladem takových knih může být kniha Předlohy oděvů pro vznešené dámy (*Gozen hiinagata*) od *Takeho Hiratsugihō* z roku 1690 a kniha od známého místra *ukiyo-e Hishikawy Moronobua* s názvem Pohledy na postavu v kosode (*Kosode no sugatami*) (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.149 a 150.)

³³⁸ BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 296.

vločky liší a proto se je snažili zobrazit ve svých knihách, ze kterých se později čerpaly náměty na motivy určené pro oděv.³³⁹

6.7 Vzor *kanoko*

Nejoblíbenějším vzorem, který se objevoval v mnoha kombinacích byl kolouší vzor *kanoko*, který zažil v tomto období nebyvalou renesanci. *Kanoko* byl nejvíce využíván v barvířské technice *shibori*. Z jednoduchých ornamentů začalo *kanoko* postupně pokrývat celou plochu tmavé látky. Tento způsob barvení látky vrcholí dvěma technikami *honza shibori* a *hitta shibori*, kde byly uzlíky při barvení vyvazovány co nejbliže, aby se tak docílilo velmi hustého vzoru. Protože byla tato technika časově a manuálně příliš náročná, byla zakázána ediktem³⁴⁰ vydaným šógunem *Tokugawou Tsunayoshim* (徳川綱吉) v roce 1683. Tkalci proto vynalezli barvířskou metodu *tayū kanoko no koshibo* (大夫鹿の子絞) a vytlačovaný vzor *uchidashi kanoko* (打出しの鹿), kterými nahradili *kanoko shibori* (鹿絞).³⁴¹

6.8 Barvířské techniky

V době *Edo* se plně rozvinula barvířská technika *mujizome* (無字染め)³⁴² čili čistě barvené látky bez vzorů a také technika ze 7. století zvaná *rōzome* (蠟染め) nebo *rōketsuzome* barvicí textil pomocí vosku, kdy se motiv předkreslil místo pasty voskem. Používala se roztavená směs včelího a sójového vosku na místa, která měla zachovat svou původní barvu tkaniny při namočení směsi do barevné lázně.³⁴³

Dále se na barvení látek používaly papírové šablony, zvané *katazome*. Tato technologie sice vznikla již v době *Kamakura*³⁴⁴, ale v době *Edo* se nejvíce uplatňuje na bavlněných látkách určených pro *yukatu*, pro kterou používá specifickou střední velikost vzorů *chūgata* (中型) nejčastěji geometrických tvarů.³⁴⁵ Pro tuto dobu je také typický design tvořený technikou *Edo komon* (江戸小紋). Jedná se o malé jednobarevné vzory, které byly

³³⁹ *Wahei wa no moyō wa no dezain*. <http://dearbooks.cafe.coocan.jp/wagara/kotoba09.html>, (2. 2. 2012).

³⁴⁰ Další věci, které tímto ediktem zakázal, bylo mimo jiné nošení drahých oděvů a to jak z drahých materiálů, tak také bohatě zdobený oděv, zakázána byla kimona ze zlatého brokátu, oděvy z dovozových látek, také kimona dražší než 200 stříbrňáků. Dodržování zákazu měla na starost tajná policie. Ale i přesto se tento edikt porušoval, látky a kimona se nechávala tajně zhotovovat na zakázku. (Zdroj: WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 143.)

³⁴¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 141.

³⁴² YAMANAKA, Norio. str. 44.

³⁴³ BENJAMIN, Betsy Sterling. *The world of rōzome: wax-resist textiles of Japan*. Tokyo: Kōdansha international, 2002. str. 93.

³⁴⁴ BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 294.

³⁴⁵ YAMANAKA, Norio. str. 44.

vytvořeny z šablonové techniky *katakomon* (型小紋), nejvíce používané pro méně formální kimona. Oblast, která proslula jeho výrobou, je *Kon'yachō* v *Kandě*.³⁴⁶ Speciální tekutinou vyrobenou z rýžové pasty se pomocí papírových šablon vytvářely maličké vzory na látce, které se následně barvily. Příkladem vzoru může být kůže žraloka *samekomon*. Na počátku období *Edo* byly vzory tvořeny třemi až sedmi bílými tečkami na modrém pozadí.³⁴⁷

Kromě nich však existovala velká škála jiných barvířských technik jako například motivy barvené na bílou látku *garazome* (柄染め)³⁴⁸ nebo ručně barvený design pomocí speciální pasty, *tegakizome* (手描き染め)³⁴⁹. Způsoby barvení se také lišily podle místa svého původu a to nejen vzory, ale také například zcela specifickými barvami, kterých bylo docíleno díky přírodním barvám získávaných z místních rostlin.

Vznikaly ale také nové způsoby barvení látek. Například v 17. století³⁵⁰ byla vytvořena *yūzenzome* (友禅染). Díky této malířsko-barvířské technice mohlo být použito mnoho barev. Nesmíme si ji však plést s podobnou technikou zvanou *bingata*³⁵¹. Vzory se stávaly propracovanějšími a složitějšími.³⁵² Používala se hlavně na bavlnu, zejména na tu, která byla importována z Indie.³⁵³

Jako jedna z mála barvířských technik umožňovala malování libovolného množství obrázků na látku. Byla pojmenována podle známého kjótského umělce *Miyazakiho Yūzena* (宮崎友禅), který se zasloužil o její zdokonalení. Existovalo v ní velké množství stylů, z nichž nejvíce vyniká *kyōyūzen* (京友禅),³⁵⁴ vyznačující se pestrými přírodními barvami. Byl určen hlavně pro aristokracii. Dalším známým stylem byl *kaga yūzen* (加賀友禅), pocházející z oblasti *Kaga* (dnešní prefektura *Ishikawa*), pro nějž bylo typické stínování barev a červené barvivo vyrobené z mořeny barvířské. Naproti tomu byl styl *edo yūzen* (江戸友禅) pro který byly charakteristické pestré barvy a vzory.

---

³⁴⁶ NISHIYAMA, Matsunosuke. GROEME, Gerald. *Edo culture: daily life and diversions in urban Japan, 1600-1868*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997. str. 73.

³⁴⁷ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Komon*. <http://www.aist.or.jp/~jaanus/>, (23. 2. 2012).

³⁴⁸ YAMANAKA, Norio. str. 44.

³⁴⁹ SUGIHARA, Nobuhiko, Tōkyō Kokuritsu Kindai Bijutsukan. *Katazome: Japanese stencil and print dyeing: tradition and today: the National Museum of Modern Art, Tokyo, June 20-August 3, 1980*. Tokyo: The Museum. 1980. str. 15.

³⁵⁰ BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 294.

³⁵¹ *bingata* je barvířská technika, která má svůj původ na Okinawě. *Bingata* používá pouze jednu šablonu ale mnoho barev, která je nezaměnitelná díky svým pestrým barvám a vzorům vlaštovek a švestek. (Zdroj: ALLEN, Jeanne. KATANO, Takashi. *Designer's guide to Japanese patterns*, Volume 1. Chronicle Books, 1988. str.123.)

³⁵² BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 294.

³⁵³ British museum: *japanese textiles*.

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/article_index/j/japanese_textiles.aspx, (19. 12. 2011).

³⁵⁴ The association for the Promotion of traditional craft industries: *Yūzen dyeing*. <http://kougeihin.jp/en/crafts/introduction/dyeing/2829?m=pd>, (1. 2. 2012).

Yūzen mohl být také kombinován s vyšíváním nebo zlatými a stříbrnými potisky. *Shiroagari* (白上がり) nebo také *shiroagenui* (白上げ縫い) byla jedna z technik *yūzen*, při níž byla barvená látka obohacena ještě výšivkou. Vzory byly jednobarevné a menší.³⁵⁵ V zásadě byly dvě možnosti, jak vytvořit *yūzen*. A to buď pomocí již přichystaných forem anebo ručně.

Když se technika dělala ručně, musel se nejprve na čistou látku nanést nákras pomocí pasty *aobana* (青花)³⁵⁶, která zabraňuje rozpíjení barvy. Poté se látka vyrovnala a napnula, vzor je pak lépe viditelný a rovný. Na *aobana* se udělaly tenké linky pastou, na látku se naněs prášek, který se nazývá *gojiru* (豆汁) vyrobený ze sójových bobů. Místa, která měla být barvená, se navlhčila vodou. Potom se barvou nakreslily žádané vzory. Před opláchnutím se ještě na látku nechala působit pára, aby barva lépe vnikla do struktury látky a lépe se na ní uchytila.³⁵⁷

V *yūzen* mohlo být použito 50 až 60 barev a okolo 700 šablon. Nejčastěji se tato technika používala na textil určený pro *furisode*. Barvy použité na látku se lišily podle společenských vrstev budoucích majitelů. Ale protože je tento způsob barvení poměrně náročný, mohla si tento druh látky dovolit jen vyšší třída, proto jí byly ozdobeny převážně *furisode* určená na slavnostní příležitosti.³⁵⁸

V oblibě byly takzvaně stínované látky, kterých se docílilo použitím techniky *chikusen-zome* (笹仙染め), v níž jednotlivé barvy do sebe volně přecházely a vzájemně splývaly. Díky technice *oboro-zome* (朧染め) se dosahovalo široké škály stínování. Podle druhu modřidla se mohlo docílit od šedavě modré po zcela bílou barvu. Podobná byla technologie barvení zvaná *akebono-zome* (曙染め), v níž se ale stínuje více druhů barev a výsledný efekt připomíná duhu. Jiný způsob *hoso-zome* (細染め), při němž se vytvářely jemné ornamenty z tenkých čar, připomínal pavučinovou síť.³⁵⁹

Ve velké oblibě byla také barvířská technika *shibori*. Vznikaly dokonce celé manufaktury, které se specializovaly na tuto techniku. Nejvíce se jich nacházelo ve městech

---

³⁵⁵ CONDRA, Jill. str. 200.

³⁵⁶ Jedná se modrý druh barviva získávaný z rostlin *tsuyukusa* (露草) a *hotarugusa* (螢草). [Zdroj: *Nippon-kichi.Aobana*.http://nipponkichi.jp/article_list.do?sessionId=C6DA140A87D4EEE4641D5419F21B33DF?p=7492&ml_lang=en, (11. 2. 2012).]

³⁵⁷ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Yūzenzome*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/y/yuuzenzome.htm>, (1. 2. 2012).

³⁵⁸ KRAMER, Eric Mark. str. 52.

³⁵⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str.144.

Kjóto, Narumi (鳴海) a *Arimatsu* (有松). Nejoblíbenějším vzorem byl *hitta shibori* neboli čtvercové *shibori*.³⁶⁰

Další zdobící technikou bylo *kasuri* (紵). Název byl vytvořen od slovesa *kasureru* čili být neostrý, rozmazaný, což ve své podstatě zcela vystihuje celou tuto techniku.³⁶¹ Do Japonska se dostala z jihovýchodní Asie, zřejmě z Malajsie, kde byla známá pod názvem *ikat*. Jednalo se o batikovací techniku pomocí indigové barvy³⁶², která nitě barvila ještě před tím, než se z nich tkala látka.³⁶³ Nejznámější byla *oshima tsumugi* (小島紵), která byla velmi specifická pro své jasné hnědočerné barvy, kterých se dosáhlo pomocí speciálního barvířského postupu zvaného *dorozome* (泥染め).³⁶⁴ Z osnovy a útku se utkala látka, která se nabarvila, poté se opět rozpárala na jednotlivá vlákna, ze kterých se teprve tkala konečná látka.

Rozeznáváme dva druhy *kasuri* podle způsobu vetkávání nití - horizontální (*yokogasuri* 横紵) nebo vertikální (*tategasuri* 縦紵). Existovala však také možnost tyto techniky spojit a vytvořit tak složitou techniku nazývanou *tateyokogasuri* (縦横紵).³⁶⁵ Vyráběla se převážně z vláken rámie nebo konopí. V období *Edo* je ale nahradila bavlna³⁶⁶, která se v této době používala jako nejuniverzálnější oděvní materiál.

Nejcennější látkou na *ikat* bylo *omeshi* (お召), což je vysoce kvalitní druh hedvábného krepu.³⁶⁷ Důvodem této vysoce ceněné látky bylo její velmi husté spletení zakroucených nití. Je pravdou, že můžeme najít velmi staré kusy *kasuri*, ale ty byly tkány v Číně, příkladem takovéto látky může být látka *taishi kandō* (太子間道), která se nachází v klenotnici v Naře.³⁶⁸

Další importovanou barvířskou technikou byla *sarasa* (更紗), nebo také *pintado*, kterou se batikovala pouze bavlna. *Sarasa* se dostala do Japonska z Indie nebo z Indonésie,

³⁶⁰ Japanese Architecture and Art Net Users System. *Shiborizome*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (8. 2. 2012).

³⁶¹ TOMITA, Jun, TOMITA, Noriko. *Japanese ikat weaving: the techniques of kasuri*. Boston : Routledge & Kegan Paul, 1982. str.1.

³⁶² Indigo se v největší míře pěstovalo na Šikoku v oblasti *Awa* (dnešní *Tokushima*) zdroj: TOMITA, Jun, TOMITA, Noriko. str. 6.

³⁶³ CONDRA, Jill. str. 201.

³⁶⁴ Těch se dosáhne pomocí speciálního zdlouhavého barvířského postupu zvaného *dorozome*, při něm se používá jíl a speciální druh dřeva ze stromu *Sharinbai* (シャリンバイ) nebo také *Teichigi* (テイチギ), který se nachází právě jen v okolí *Oshimy*. Zdroj: KAKAZU, Hiroshi. *Island Sustainability: Challenges and Opportunities for Okinawa and Other Pacific Islands in a Globalized World*. Victoria, BC : Trafford Publishing, 2008. str.104.

³⁶⁵ TOMITA, Jun, TOMITA, Noriko. str. 7.

³⁶⁶ TOMITA, Jun, TOMITA, Noriko. str. 6.

³⁶⁷ Home and fabion accessories made from Vintre japanese textiles. <http://www.kasurihome.com/products/overview/glossary>, (23. 2. 2012).

³⁶⁸ TOMITA, Jun, TOMITA, Noriko. str. 3.

pomocí evropských obchodníků. Japonce ale natolik uchvátila, že si později vytvořili vlastní *sarasu* zvanou *wazarasa* (和更紗 doslova japonská *sarasa*). Postup barvení bavlny byl rozličný. Mohlo jít o techniku, při které byly použity barvířské dřevěné bloky s vyřezávanými motivy, nebo se vzory malovaly ručně či vystehovávaly³⁶⁹.

Kromě již zmíněných technik se stále udržovalo v oblibě malování na látku zvané *tsustugaki* (筒描き) používající malbu pastou v kónickém aplikátoru bez použití šablony, následně se látka obarvila v indigo a ostatní barvy se ručně dokreslovaly.³⁷⁰ O jejím původu se toho moc neví, předpokládá se, že by mohla pocházet z Číny, protože se hojně vyskytovala na ceremonálních rouchách³⁷¹. Nejčastějšími vzory vyskytujícími se na látkách obarvených touto technikou byly nejrůznější motivy přinášející štěstí japonsky nazývané *takarazukushi* (宝尽くし), mytické obrazce a zvířata jako například fénix, jeřáb, želva a tygr. Z tohoto důvodu se *tsustugaki* používalo hlavně na velmi formální a svatební kimona.³⁷²

Posledním způsobem barvení tkanin užívaným v době *Edo* byla *chayazome* (茶屋染), jednalo se o monochromní techniku barvení, která se převážně prováděla na tenká velmi kvalitní bílá vlákna ramie. Výsledný barvený efekt byl modrý nebo hnědý. Byly pro ni typické jemné linie s motivy krajiny jako například hory a řeky a jiné scenérie z přírody.³⁷³ Oděvy zdobené touto technikou si mohla dovolit jen velmi bohatá žena, protože patřila k jednomu z nejdražších technik zdobení látky. Důvodem vysoké ceny byla časová náročnost, protože se všechny vzory na látce musely kreslit ručně za pomoci speciální pasty a navíc se tento postup musel několikrát opakovat.³⁷⁴

6.9 Účesy

V šintoismu měly vlasy vždy jistý druh mystického spojení člověka s bohy. Není proto divu že se obě slova vyslovují stejně.³⁷⁵ Vlasy byly proto od nepaměti ženskou korunou krásy. Teprve v období *Edo* se vlasy dostaly do popředí zájmu. Ženy se začaly na úpravu vlasů více zaměřovat. Toto období bylo označováno za „zlatý věk“ vlasových účesů. Existovalo více jak

---

³⁶⁹ ITASAKA, Gen. ed. *Kōdansha Encyclopedia of Japan*. Volume 7. New York: Kodansha Amer Inc., 1983. str. 21.

³⁷⁰ KATOH, Amy Sylvester. SATOH, Yutaka. *Blue and white Japan*. Boston: Tuttle Publishing, 2001. str. 105.

³⁷¹ BRANDON, Reiko Mochinaga. Honolulu Academy of Arts. *Country Textiles of Japan: The Art of Tsustugaki*. New York: Weatherhill, 1986. str. 8.

³⁷² KATOH, Amy Sylvester. SATOH, Yutak. str. 105.

³⁷³ FRÉDÉRIC, Louis. str. 109.

³⁷⁴ CONDRA, Jill. str. 203.

³⁷⁵ HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. *Asian material culture*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009. str. 41.

280 druhů účesů³⁷⁶, které se lišily podle toho, zda byla nositelkou vdaná nebo svobodná žena a také záleželo na tom, ze které společenské vrstvy byla. Důvodů proč se ženy začaly zaměřovat právě na účes bylo mnoho. Nejspíše hlavním faktorem byla potřeba vyniknout a odlišit se od ostatních žen a tím na sebe upozornit. Vezmeme-li v úvahu fakt, že ženy měly všechny stejnou barvu vlasů, tak jim nezbývala jiná možnost než zaujmout originálním účesem. Dobře upravené vlasy také mohly pomoci zakrýt jisté nedokonalosti jako lysiny či méně husté vlasy.

Až do doby *Edo* byl nejčastěji nošeným účesem dvorních dam *ōsuberakashī* (大垂髪)³⁷⁷, který se původně nosil v období *heian*. Tvořili jej dlouhé vzadu svázané vlasy. Součástí tohoto účesu mohla být i paruka. Jelikož období *Edo* označujeme jako dobu nebyvalého rozmachu úpravy vlasů, měly jednotlivé účesy mnoho variant a obměn záviselých na ročním období, příležitosti a hlavně na jejich nositelce. Vlasy byly sepnuty pomocí pruhů látky či barevných papírových stuh zvaných *motoyui* (元結)³⁷⁸ a zdobeny hřebeny *kushi* (櫛)³⁷⁹, jehlicemi *kōgai* (笄)³⁸⁰ a ozdobnými sponami *kanzashi*³⁸¹. Ženy ze samurajské třídy měly v oblibě stříbrné ozdobné spony *hirauchi* (平打ち)³⁸² ukončené ornamentem nebo *monem*.

Ženy si své vlasy různě upravovaly za pomoci vosku a kaméliového oleje *binzukeabura* (ビン付け油)³⁸³. Vlasy si vyčesávaly a svazovaly do rozmanitých drdolů. Výsledné účesy byly i značně těžké, jelikož byly ozdobeny spoustou doplňků, které vlasy držely pohromadě. Dokonce používaly vůně a parfémy nejen na oděvy, ale i do vlasů.³⁸⁴

Nejnámější účes se jmenoval *shimada mage* (島田髷), ženy si při něm vlasy navoskovaly a poté si je vyčesaly nahoru do drdolu, kde si vlasy upevnily a ozdobily mnoha

³⁷⁶ HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. str. 42.

³⁷⁷ Kyō Katsura Imanishi. *Iroirona yuiage*. <http://www.kyokatsura.ecnet.jp/yuiage2.html>, (2. 2. 2012).

³⁷⁸ OGYŪ, Sorai. *Ogyū Sorai's Discourse on government (Seidan): an annotated translation*. . Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag. 1999. str. 182.

³⁷⁹ Hřeben nebylo vhodné dávat jako dar, kvůli stejné výslovnosti pro pohromu a smrt. I když již v době *Jōmon* sloužil červený hřeben jako osobní talisman. (Zdroj: HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. str.41.)

³⁸⁰ Původní tato dámská ozdoba sloužila k upevnění mužské čepice *kammuri* Až do období *Edo* tuto ozdobu nosili muži i ženy. (Zdroj: BRINKLEY, Frank. *Oriental Series: Japan, it's history, arts and literature*, Volume 7. Boston: J.B. Millet. General Books. 2012, str. 211 a 218.)

³⁸¹ Tento druh ozdoby se dochoval až do dnešních dnů obvykle je tvořen ze dvou částí malé květiny a šesti stuhami. Zajímavostí je, že i druh této ozdoby je závislý na ročním období, podle něj si žena volí jakou *kanzashi* si vezme. (Zdroj: GALLAGHER, John.str. 222.)

³⁸² HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN. str.49.

³⁸³ HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN. str.44.

³⁸⁴ Jako například *kyara no abura* (伽羅の油) a získával se ze stromu *agar* (*jinko* 沈香) a slouží také jako základ vosku na vlasy spolu s olejem *gindashi abura* (銀出し油) k jejíž výrobě se používala rostlina *sanekazura* (実葛). (Zdroj: OGYŪ, Sorai. str. 182.)

ozdobami jako například jehlicemi, květinami, hřebeny. *Tsubuichi* (つぶ一)³⁸⁵ byl druhem *shimada mage*, který nosily urozené dívky. Kurtizány nosily při zvláštních příležitostech účes nazývaný *yoko hyōgo* (横兵庫), při němž se vlasy vyčesaly do drdolu, silně navoskovaly a po stranách se postupně vytáhly tak, aby vytvořily něco jako „křídla“, nakonec se účes ozdobil velkým množstvím jehlic, stuh a ozdobných hřebenů.

Maru mage (丸髷) je jeden z mála účesů, který se dochoval až do dnešních dnů. Některé nevěsty si jej ještě dnes nechávají vytvořit. Je to silně povoskovaný drdol, který drží na vrcholku hlavy pomocí velkého hřebene.³⁸⁶ Jiným oblíbeným účesem nevěst byl *bunkintakashimada* (文金高島田).³⁸⁷

Nejčastější účesy nošené dámami byly *sagegami* (下げ髪), *katahazushi* (片外し), *goshofū* (御所風) nebo *kokorozashi no ji age* (志の字あげ). Nevdané dívky si česaly účesy jako *fukiwa* (吹輪) nebo *fukumage* (吹髷). Jednodušší a méně ozdobnou vlasovou úpravu nosily vdané ženy příkladem toho může být účes *sagegamishita* (下髪下).³⁸⁸

Ozdoby do vlasů byly malými uměleckými díly, jak nás o tom může přesvědčit kniha z roku 1822 o designu vlasových ozdob, kterou vytvořil jeden z nejznámějších mistrů *ukiyo-e* *Katsushika Hokusai* (葛飾 北斎)³⁸⁹. Drahými ozdobami do vlasů dámy dávaly najevo svoji majetnost. *Kanzashi*, ozdobná spona zapínaná za ušima, v období *Edo* zaznamenala největší variabilitu. Existují velká množství ornamentů a některé dokonce obsahovaly i dýku. Byly nejen nádherně vyřezávané, nejdražší byly z želvoviny *bekkō* (鼈甲), existovaly ovšem i lacinější vyráběné z koňských kopyt. Vyráběly se také lakované, ale i vykládané zlatem či perletí.

Zpočátku si takto vlasy mohla zdobit jen šlechta, ale i přes zákazy se ozdoby začaly šířit mezi neurozenými, hlavně mezi samurajskými ženami, obchodní vrstvou, ale i mezi prostitutkami. V letech 1716 až 1735 si prostitutky do účesů začaly dávat místo dvou jehlic

---

³⁸⁵ Nihongami no rekishi. *Ōku to gosho no kamigata*. <http://www7a.biglobe.ne.jp/~ee-kimono/kami.html>, (11. 9. 2012).

³⁸⁶ SZCZEPANSKI, Kallie. *Beauty in Heian Japan, 794 - 1185 A.D., Japanese Court Ladies' Hair and Makeup*. <http://asianhistory.about.com/od/japan/a/HeianBeauty.htm>, (8. 1. 2012).

³⁸⁷ Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

³⁸⁸ Obrázky účesů jsou v příloze. [Zdroj: Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).]

³⁸⁹ HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. str.58.

hned tři a tento počet a množství ozdob se pak ujal a začal se rozšiřovat i mezi ostatními vrstvami společnosti.³⁹⁰

Aby si dámy neničily své účesy klobouky, nosily místo nich šátky zvané *zokin* (頭巾). Jejich uvazování bylo také velkým uměním, stejně jako u *obi* existovalo velké množství variant jejich vázání a podle tvaru měly také různá jména, někdy dokonce sloužily i k zakrytí tváře. V zimě se nosily teplé oděvy s kapucí zvané *kakumaki* (角巻き), které měly chránit před chladem.³⁹¹

6.10 Líčidla

Líčení v této době se příliš nelišilo od předchozích období, největší změny byly zaznamenány jen u gejš, které musely přizpůsobit vizáž obličeje novým složitým stylům účesů. Ženy stále používaly pudr (*oširoi*), který si nanášely nejen na obličej, ale i na ostatní viditelné partie svého těla a dodaly barvě své pokožky aristokratickou bělost. Červeň *beni* si ženy nanášely po vzoru gejš na oční víčka, hlavně v okolí vnějšího koutku oka a na rty.³⁹² Ke konci 18. století se do módy dostala rtěnka *sasabeni* (笹紅), vyráběná ze *světlice barvířské*, která má červenou barvu v základu s duhově zelenými tóny, módní bylo nanášet ji pouze na spodní ret.³⁹³

V tomto období se udržel zvyk barvení zubů *ohaguro* už jen mezi vdanými ženami, prostitutkami a gejšami. Na venkově si ženy mohly barvit zuby pouze při zvláštních příležitostech například při místních oslavách, při svatbě, ale také na pohřbu. Konečnou tečku tomuto zvyku učinila císařovna *Kōgō* (皇后), která jej zrušila svým výnosem v roce 1873.³⁹⁴ Zvyk se pak ještě chvíli držel, zvláště mezi starší generací, ale v době *Taishō* prakticky navždy vymizel. Jediná možnost, kde se s tímto zvykem ještě můžeme setkat, je snad jen „květinová čtvrť“. Ale i tam bude tento zvyk nejspíše velmi vzácný.³⁹⁵

---

³⁹⁰ *Kanzashi no rekishi to shurui*. <http://kanzasi.co.jp/cgi-bin/kanzasi/sitemaker.cgi?mode=page&page=page4&category=2>, (8. 1. 2012).

³⁹¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 190.

³⁹² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. str. 181.

³⁹³ KRAMER, Eric Mark. str. 52.

³⁹⁴ *Ohaguro*. <http://okuyama-sika.jp/oha.html>, (8. 2. 2012).

³⁹⁵ TRUMBLE, Angus. str. 65.

6.11 Období *Genroku*³⁹⁶

Éra *Genroku* je vrcholem měšťanské kultury období *Edo*. Ale je natolik specifická, že jí budu věnovat jednu kapitolu. V této době byla kulturním střediskem Ósaka, tudíž pozornost módního světa se přesunula z Kjóta do obchodního centra této doby, Ósaky. I když byla móda v období *Edo* omezována zákony proti přepychu³⁹⁷, kterými se museli lidé řídit, a to hlavně omezovalo nejnížší, ale paradoxně nejbohatší společenskou vrstvu – obchodníky a měšťany, kteří své bohatství museli dávat na odiv jiným způsobem než nápadnou barvou svých oděvů či velkými vzory na použitých materiálech.³⁹⁸ V *Genroku* byly tyto zákony zrušeny, proto je známo jako období, kdy se luxus začal dávat na odiv a bylo pro ní charakteristické velké množství výstřelků, od složitých a přezdobených účesů až po délku rukávů u *kosode*³⁹⁹. A právě proto je *Genroku* považováno za vrchol designu a nápaditosti japonské módy.

Módu určoval „květinový svět“, který se nám dochoval na dřevorezbách *ukiyo-e* (浮世絵) od věhlasných umělců, díky nimž si můžeme i dnes udělat představu o módě a vzhledu žen z doby *Genroku*. Jsou na nich zachyceny ženy z prchavého světa jako například okázale oblečené kurtizány s přezdobenými účesy.⁴⁰⁰ Květinové čtvrti byly místem, kde se zapomínalo, ze které společenské třídy člověk je. Stávaly se tak novými společenskými centry. Byly jimi hlavně *Yoshiwara* v Edo a *Shimabara* v Kjótu. Gejši společně s herci divadla *kabuki* byly módními ikonami této doby. Je důležité si uvědomit, že muž, který se chtěl jít bavit do tohoto „prchavého světa“ si s sebou nemohl brát svou ženu a proto mu zde jako společnost sloužila gejša. Nebylo zvykem brát si své ženy do společnosti, ty zůstávaly doma.⁴⁰¹

Díky změně designu *obi* dochází i k proměnám kimona. Zdobnost oděvu se přesouvá na lemy kimona a ramena. Dívky nosí nápadné barvy nejčastěji s vistáriovou a růžovou barvou oproti tomu starší dámy nosí kimona s tmavými a méně nápadnými barvami s drobnými vzory na koncích rukávů.⁴⁰²

---

³⁹⁶ (元禄 *Genroku jidai*) od r. 1688 do r. 1704 (Zdroj: CONDRA, Jill. str. 185.)

³⁹⁷ Za vlády *Kyōho* (vládl 1716-35) byl přepych zakázán. (Zdroj: TSUMO, Ema. *Historical sketch of Japanese customs and costumes*. Kokusai bunka shinkokai (The Society for international cultural relations), 1938. str. 20.)

³⁹⁸ REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. str. 106.

³⁹⁹ REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M. str. 105.

⁴⁰⁰ CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27. 12. 2012).

⁴⁰¹ VASILJEVOVÁ, Zdeňka, str. 272.

⁴⁰² CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*. <http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27. 12. 2012).

Nosila se kimona, která měla rukávy střiženy ve stylu *genroku sode* (元禄袖). Rukávy jsou krátké 35-45 cm a s kruhovými lemy⁴⁰³. Dekorace se soustřeďovala hlavně na ramenou a spodních lemech oděvů. Nejvíce se nosily oděvy z konopí a kvalitního hedvábí. Použité barvy byly temnější a tlumenější.

Dámy si svá kimona ještě vylepšovaly různými vonnými silicemi. Nejčastěji používaly malé pytlíčky *nioibukuro* (匂い袋), do kterých umísťovaly vonné druhy vzácných dřev a bylin a ty si pak vkládaly do záhradří nebo je nosily v rukávech.⁴⁰⁴

6.11.1 Duch vyjadřující ideál měšťanské estetiky - ideál krásy *iki* (粋)

Estetickým ideálem, který vznikl v *Edu* počátkem 19. století, bylo *iki*⁴⁰⁵ neboli zdrženlivost, umírněnost, nevtíravá, neokázalá elegance. Tento ideál měly dodržovat hlavně gejši⁴⁰⁶, které byly ikonami tehdejší módy.

I na obrázcích *ukiyoe* si můžeme všimnout, jak se ke konci období *Edo* měnil ideál ženské krásy. Ideální postavou už nebyla žena kyprých tvarů, ale naopak žena štíhlejší a vyšší postavy.⁴⁰⁷ To mělo samozřejmě také velký vliv na design *kosode*, ženy začaly nosit ve velké míře vertikální proužkový vzor⁴⁰⁸ zeštíhlující jejich postavy. Tento vzor dříve nebyl příliš populární, proto jej do začátku období *Edo* nosily pouze prostitutky.⁴⁰⁹

Ihara Saikaku barvitě zachytil ve svých dílech nejen krasavice, ale i nároky a požadavky na ženskou krásu. Zmiňuje se zde například o mravech a zvyklostech této doby. „Celkem vzato je vzácná žena, která by měla v pořádku všech devět pŕvabů, nohy, ruce, oči, ústa, vlasy, ducha, postavu, pleť a hlas...“⁴¹⁰

Autor ve své knize také zachytil ideál tehdejší krásy, když popisoval příběh, ve kterém si jeden kníže vybíral svou budoucí konkubínu: „Věk mezi patnácti a osmnácti, obličej trochu kulatější, jak je to v módě, barva pleti světle růžová, čtyři hlavní pŕvaby tváře souměrné a bez

⁴⁰³ Sōru, *Kimono kentei sode no katachi ni tsuite*. <http://mametishik.exblog.jp/15167139/>, (18. 2. 2012).

⁴⁰⁴ MORITA, Kiyoko. *The Book of Incense: Enjoying the Traditional Art of Japanese Scents*. Tokyo: Kōdansha International, 2007. str. 65.

⁴⁰⁵ CONDRA, Jill. str. 200.

⁴⁰⁶ První ženská gejša se objevila v roce 1751 v Kjótu a později se tyto ženy objevily i v Tokiu. Byla pravým opakem okázale odívaných a přezdobených kurtizán. (Zdroj: CONDRA, Jill. str.201.)

⁴⁰⁷ KRAMER, Eric Mark. str. 53.

⁴⁰⁸ Nejčastějšími druhy těchto proužků byly pruhy svisle vedle sebe někdy jich bylo více vedle sebe, jako například tři tenké pruhy vedle sebe (三筋立), nebo přecházeli do různých odstínů, tomto vzoru se říká tuňákový (鰹縞), neboť připomíná tělo této ryby, další možností byla rozdílná tloušťka čar, tento vzor se jmenuje *takijima* (滝縞) protože připomíná vodopád. [Zdroj: *Wahei wa no moyō wa no dezain*. <http://dearbooks.cafe.coocan.jp/wagara/kotoba09.html> (2. 2. 2012).]

⁴⁰⁹ CONDRA, Jill. str. 201.

⁴¹⁰ Cit. in: IHARA, Saikaku. str. 62.

*chyby, úzké oči se nám nelíbí, obočí husté, nos ne příliš tenký, ale rovný a vysoký, ústa malá, zuby v rovných řadách a zářivě bílé, uši podlouhlé, nepřilíš tlusté a nepatrně odchlíplé, aby bylo vidět až k jejich kořenu, vlasy nezarůstající do čela, a to přirozeně, bez úpravy, šíje vznošená, vlas hladký, splývavý, prsty jemné a dlouhé, nehty úzké, velikost nohy nejvyš na osm velkých a tři malé mince, palec u nohy prohnutý nahoru, chodidla projmutá, trup trochu delší, než je obvyklé, pas štíhlý a boky jen mírně zaoblené, hýždě masité, mluva a pohyby půvabné, postava hrdá, povaha mírná, at' se dobře vyzná ve všech uměních hodících se pro ženu a na celém těle at' nemá jedinou bradavici.*⁴¹¹

Díky dochovaným literárním dílům si můžeme snadno udělat přesnou představu o tom, jak měla tehdejší kráska vypadat a to nejen po fyzické stránce, ale také jakou by měla mít povahy a co všechno by měla umět, aby mužské protějšky zaujala.

6.11.2 Shrnutí období *Genroku*

V době *Genroku* nastává návrat ke konfuciánské morálce, který je založený na povinnostech oddanosti a službě, hlavním cílem člověka, nebylo jeho osobní štěstí, ale plnění zájmu té skupiny, k níž náležel. Životní názor obchodníků se však od těchto ideálů lišil. Měli peníze, kterých si chtěli užívat. Feudální vláda však na ně vykonávala nátlak, a proto si vytvořili své kulturní prostředí a tím se odškodňovali za své nízké společenské postavení. V podstatě však obchodníci byli vládnoucí třídou, protože ovládali hospodářství celé země, mohli tak udávat směr celého kulturního rozvoje.⁴¹²

V období *Genroku* proto dochází k rozštěpení umění na oficiální a lidové. Oficiální umění pokračovala ve starých tradicích, ale lidové umění bylo plné novinek, inovací a nových tvůrčích nápadů a to se samozřejmě také odráželo v módě.

6.12 Shrnutí novověkého oděvu do období zpřístupnění Japonska ostatnímu světu – období *Edo* (17.st. až 1868)

Edo bylo dobou šógunátu *Tokugawa*. Dvěšestpadesátiletá izolace Japonska od okolního světa, kdy nedocházelo ke kulturnímu ovlivňování ani obchodu, mělo velký vliv na vývoj jedinečné japonské módy a to především na vývoj vzorů na látkách. Vznikaly a vyvíjely

---

⁴¹¹ Cit. in: IHARA, Saikaku. str. 20.

⁴¹² HILSKÁ, Vlasta. 199.

se oděvy, které v dnešní době považujeme za typické oděvy pro Japonsko, jako například *hakama* či *obi*.⁴¹³

V polovině 18. století Japonsko přestalo být závislé na dovozu hedvábí prostřednictvím Holanďanů ani na dovozu pruhovaných z portugalských kolonií, stává se soběstačným ve výrobě surového hedvábí, bavlněné příze i pruhových látek. V okolí měst Kjóto a *Sakai* se vyráběly všechny druhy textilu, dokonce také samet.⁴¹⁴

V této době docházelo ke *gekokujō* (下克上)⁴¹⁵, neboli nižší vrstvy se dostávaly do popředí. To způsobovalo mnoho změn, nejen v sociálním životě, ale měnilo se také estetické vnímání. Období *Edo* bychom mohli považovat za revoluční období v historii japonského odívání.

Vytříbilo se typické japonské estetické vnímání a vznikaly ty nejtradičnější vzory. Módním centrem už nebyl dvůr, ale naopak jedny ze společensky nejnižších center tehdejší doby, ve které se zdržovaly osoby, patřící do nejnižších stavů společnosti, které však utvářely nové módní trendy. Kdo by si pomyslel, že oděv gejš tak ovlivní vzhled a styl odívání nejvyšších vrstev.

Ustálilo se i množství druhů oděvu. Byl kladen mnohem větší důraz na detail a nenápadnou eleganci, vynikající hlavně ve výběru kvalitních materiálů a jejich pečlivém zpracování. Také se rozvíjelo větší množství technik zdobení tkanin a to nejen v oblasti barvení látky, ale také jeho celkového designu. Vznikalo rozmanité množství vzorů, které se spolu s jejich symbolikou dochovaly až do dnešních dnů.

---

⁴¹³ YO, Chloe. *Edo period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=830065>, (12. 12. 2011).

⁴¹⁴ HILSKÁ, Vlasta. str. 240.

⁴¹⁵ HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. str. 46.

7 Závěr

Na základě analýzy japonských dějin jsem došla k závěru, že v nejstarších dobách se Japonci učili novým technikám a znalostem díky migračním vlnám nových obyvatel z okolních zemí, ale také díky poselstvům, která byla vysílána na pevninu. Vývoj kultury v Japonsku byl zpočátku velmi ovlivňován směrem z pevniny, zejména z Číny a Koreje. Japonci si osvojili mnohé tkalcovské a barvířské techniky spolu se vzory, které pocházely až z dalekých exotických krajin jako byl Egypt, Persie nebo Indie, a díky hedvábné stezce doputovaly tyto vzory až do Japonska.

Dalším významným faktorem, který ovlivnil obyvatele souostroví, byl příchod nových náboženských a filozofických směrů, a to hlavně buddhismu a konfucianismu, který měl velký vliv na společnost, ale také na způsob jejího odívání.

Podle mého názoru, nejzajímavější etapou v dějinách japonské módy bylo období *Heian*, ve kterém se rozvíjela svébytná kultura. Ženy v ní dosáhly jistých výsad, jako například mohly uplatňovat, stejně jako muži, dědické právo. Také estetika této doby byla naprosto originální, dalo by se říci, že byla přímo revoluční, vznikalo velké množství dvorských oděvů. Některé z nich nosí dodnes císařská rodina při slavnostních a výjimečných událostech.

Díky přecitlivělosti dvořanů a jejich hlubokému zaujetí přírodou a pozorováním čtyř ročních období vznikla neuvěřitelně velká škála barev, jejich odstínů, ale i nejrůznějších motivů zdobících drahé hedvábné látky.

Jelikož se dvorská šlechta až příliš zaobírala etiketou a pořádáním nejrůznějších slavností, došlo k její postupné izolaci a částečné stagnaci. K aktivní moci se proto dostala progresivnější vrstva samurajů v čele s šógunem a to změnilo mnohé. Především dvořané ztratili svou dosavadní moc a císař spolu se svým dvorem se stal pouhou loutkou. Změnil se také ideál krásy a spolu s ním i oděv. Už se nepřikládala takový důraz na zjemnělou tajemnou krásu dámy, důležitější byla praktická žena, která byla milující a schopnou manželkou, jež uměla zajistit chod rodiny, když byl muž mimo domov. I přes tyto požadované přednosti, byla společnost čím dál více patriarchální.

Díky tomu, že se Japonsko od 17. do poloviny 19. století uzavřelo světu, vznikla tak originální kultura. Existoval sice jistý druh obchodu s cizinci v přístavu Nagasaki, ale přístup k informacím od cizích delegátů měla jen hrstka jedinců a díky zákazům křesťanství také nedocházelo k většímu vlivu západní kultury na japonskou společnost.

Lidé v této době zažili delší dobu míru, proto měli také více času věnovat se smysluplnějším činnostem, než bylo válčení. Rozvíjelo se divadlo, hudba a umění, které

měly samozřejmě také velký vliv na vývoj oděvu a módu. Díky dynamickému rozvoji měst docházelo k vývoji měšťanské kultury, hlavně v okolí květinových čtvrtí, které jistým způsobem ovlivňovaly i módu nejvyšší společnosti. Tato izolace měla však i své stinné stránky. Po otevření země Japonci zjistili, o jaké vymoženosti a technické novinky přišli.

To se snažili dohnat po roce 1868, kdy se stal císařem *Meiji* a Japonsko se revolučně měnilo. Tímto obdobím začalo ve větší míře přejímání západních myšlenek, filozofie, technických novinek, ale také módy a západní etiky. První, kdo začal těmto módním trendům podléhat, byla majetná vrstva obyvatel a šlechta. Je pravdou, že evropské vlivy v odívání Japonska již zažilo, ale teprve až v době *Meiji* se revolučně změnil i ženský oděv.

V úvodu této práce jsem si vytyčila za cíl ukázat, jakým způsobem se vyvíjel estetický ideál ženské krásy a s tím úzce související změny módních trendů odívání žen v Japonsku. Zajímalo mě, zda ideál japonské krásy byl po staletí stejný nebo zda docházelo ke změnám. Dospěla jsem k závěru, že estetický ideál krásy ženy se v jednotlivých etapách japonských dějin měnil v přímé závislosti na vývoji společnosti a kultury dané doby. Ze studia tohoto vývoje vyšlo najevo, že tvůrci módy a nových trendů v oblékání, stejně tak i ti, kdo určovali estetický ideál ženské krásy, byly feudálové, kteří vlastnili nejvíce prostředků, jak tomu bylo například v období *Heian*. Této role se ale mohla také ujmout bohatá třída, v jejíž rukou byl kapitál určující hospodářský život, jako tomu bylo například v éře *Genroku*, kdy tento úkol na sebe převzala nejbohatší třída obchodníků a měšťanů. Studium dějin ukázalo, že tuto roli plnil vždy ten, kdo měl ekonomicky nebo mocensky ovládal společnost.

Na základě všech těchto poznatků jsem dospěla k závěru, že jediné dva estetické ideály, které nebyly v průběhu staletí ničím ovlivněny a které jsou normou od raných dějin Japonska až po revoluční přejímání západních vlivů v období *Meiji* byla bělostná pleť a husté pevné černé lesklé vlasy poeticky pojmenované lesknoucí se havraní čerň (*karasu no nureba iro* 烏の濡れ羽色)⁴¹⁶. Tyto dva prvky byly po celá staletí považovány za neodmyslitelnou součást každé krásné ženy, která splňovala náročné estetické požadavky doby.

Tato práce ukázala, jak hodnotné a bohaté jsou kulturní tradice Japonska právě pro svou jedinečnost, ke které se během staletí dospělo. Kdybych měla zkráceně charakterizovat tento vývoj musela by jsem začít prvními vlivy na japonskou kulturu z vnějšího prostředí, tedy z Číny a Koreje, odkud přejali základní prvky, které si postupem času začali uzpůsobovat svému estetickému cítění a potřebám, čímž vytvořily zcela nové kulturní hodnoty. Vždyť už jen vyšívaný a barvený pás *obi* je malým uměleckým dílem, na který musí být každý

---

⁴¹⁶ FUKUDA. Hiroko, *Jazz up your Japanese with onomatopoeia: for all levels*. Tokyo: Kōdansha International. 2003, str. 161.

Japonec právem hrdý, vždyť právě to je přínosem do celosvětové pokladnice kulturního dědictví.

Doufám, že i má práce, která se zabývala průřezem vývoje odívání a nazírání na ženskou krásu přispěje k ocenění této jedinečné a natolik odlišné kultury, která se mohla takto odlišně vyvinout právě díky geografickým a historickým podmínkám, které zemi dokázali na dlouhou dobu izolovat a dnes jsou naopak zdrojem inspirace pro její obdivovatele po celém světě.

Anotace

Jméno autora:	Pomklová Lucie
Jméno fakulty- katedry:	Filozofická fakulta – Katedra asijských studií
Název práce:	Estetické vnímání krásy ženy v Japonsku Aesthetic perception of woman´s beauty in Japan
Vedoucí bakalářské práce:	Mrg. Sylva Martinásková
Počet stran:	76
Počet znaků s mezerami:	178 753
Počet titulů použitých pramenů a literatury:	156
Počet příloh:	2

Klíčová slova: japonský oděv, kimono, obi, design japonských látek, japonské techniky zdobení textilu, účesy, módní doplňky a kosmetické přípravky

Práce pojednává o vývoji vnímání krásy ženy v Japonsku. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se vyvíjel estetický ideál ženské krásy a s tím úzce související změny módních trendů odívání žen v Japonsku. Tato studie se také zabývá tím, zda ideál ženské japonské krásy byl po staletí stejný nebo zda docházelo k nějakým změnám. V případě, že došlo ke změnám, tak k jakým a nakolik se lišily od předchozího ideálu a co způsobilo tuto změnu. Na základě průzkumu jednotlivých historických období se práce hlouběji zabývá vývojem ženské krásy v závislosti na společenských změnách, kterými Japonsko v průběhu dějin procházelo.

Zaobírá se oděvy dam z nejvyšší společenské vrstvy, které měly finanční prostředky a příležitosti nosit honosnější, kvalitnější a nápaditější oděvy než ostatní obyvatelé japonských ostrovů. Tato společenská třída udávala směr módních trendů a určovala tak estetické ideály dané doby. Zachycuje se zde vývoj od počátků dějin po konec období *Edo*.

Práce je rozdělena podle časové posloupnosti na jednotlivé etapy historického vývoje Japonska a na nich zachycuje změny, kterými procházel vývoj estetiky ženské krásy úzce propojený se změnami ve společnosti.

Každá kapitola nejprve obecně charakterizuje danou dobu. To umožňuje lépe pochopit vnější vlivy a tím i důvod, proč se móda v této době měnila a jaké byly hlavní příčiny těchto změn. Práce se zabývá hlavně odíváním, a s tím souvisejícími technikami zpracování látek a jejich následným barvením a zdobením. Ke konci každé kapitoly se zmiňuje o největších změnách či zajímavostech týkající se módních doplňků a kosmetických přípravků, kterými se ženy zkrášlovaly. V závěru se zamýšlí nad výsledky, ke kterým dospěla a odpovídá na otázky, které si kladla v úvodu za cíl.

Summary

The aim of my thesis is to show the development of the aesthetic ideal of female beauty and the closely related changes in women's fashion throughout the history in Japan. *Jun'ichirō Tanizaki* was a great inspiration and his essay *In Praise of Shadows* encouraged me to think about perception of female beauty throughout Japanese history.

In our time women wear different clothing, use various cosmetic products that did not exist in the past, and their hairstyles do not look like in the ancient times. I tried to describe what has changed in man's perception of ideal of beauty and fashion and what was the cause of the changes in each historic period of Japan from stone age to *Edo* period. I have omitted the periods that followed *Edo* because later on the fashion of Japanese women was influenced by western culture.

Although I also mentioned the clothing of lower classes, the main focus is on the development of noble ladies because when it comes to fashion, they played the biggest role of all social classes. To begin with, they had money and they could afford expensive dresses and they were models to lower classes because of their aristocratic status.

Every chapter starts with a brief general description of a specific period. After this follows subchapters which describe clothing, fabrics and their patterns, colours, hairstyles, make up, jewels and etc.

The clothes can provide us a lot of information about the person who wears them, for instance if the person is married or not, to which social class she belongs to, if she has some occupation or how old she is. For example, only girls from a noble family could become a priestess in *Ise* shrine.

There are no samples of fabric from the stone age, since the clothes were made of leather which dissolved as the time passed. We can only see on the clay figures called *Haniwa* what people wore in this time. As was mentioned above, people wore leather because in this period the people were mostly hunters and fishers. Later, clothes from different materials were produced. For instance linen, wool and hemp. In *Yayoi* period one-piece dress called *Kantoi* is regarded as the earliest form of clothes. People also wore necklaces, earrings and bracelets made of stones, bones, seashells and wood. In this time people believed that these objects had also magic power.

Because of tombs and statues called *Haniwa* we know how noble people looked like and what they wore during *Kofun* period. During this time women wore a *Kinu* jacket and a pleated skirt called *Mo*. In *Kofun* period people from China and Korea came to Japan

and they brought new techniques of weaving and textile dyeing. They had many dyeing techniques in which they used organic ingredients, such as the safflower plant.

In *Nara* period textiles were already embroidered. The materials from which clothes were made were often an indication of a social status. Noble ladies wore clothes made of silk and brocade. Silk came to Japan from Chinese *Tang* Dynasty through Korea in the 4th century A. D. Some of the textile from Nara was given to *Shōsōin* treasures and because of this, many of the textiles have been preserved until the modern days.

During *Nara* period the people from upper classes patterned themselves after the Chinese and in 718⁴¹⁷ the emperor of Japan sent diplomatic missions to Tang's China. The Japanese emperor even ordered all of his peasants to wear the same style of clothes as the Chinese. During this time Japanese dresses were strongly influenced by the *Tang* style, but the colour was considerably simpler.

Japan has a long history in receiving a variety of garments and patterns from the continent. One reason for that is the long history of migration of people from China and Korea. Also some Japanese scholars went to China to seek knowledge and after some time they returned with some precious gifts. They also introduced new religions and philosophies which had also some influence on the fashion and textile pattern. New weaving techniques were introduced and new ways of textile dyeing were developed. During this time the main source of inspiration for Japanese fashion was China and Korea. Nevertheless, we can find also some patterns which had their origins in some other exotic countries such as India, Persia or Egypt.

In the *Heian* period diplomatic missions between Japan and China were withdrawn. Therefore the fashion was not so strongly influenced by the continental culture. The colours of textiles tended to be various and sleeves became longer and wider. In this period garments worn by the upper class often had multiple layers and their combination depended on seasons of the year. The most official and the most famous dress of an upper class woman was *jūnihitoe*, which literally means 12 layers of silken robes. Also nowadays The Empress is wearing it on special occasions.

In the next period more powerful were the territorial lords (*daimyō*) and the warlords (*shōgun*), which had bigger power than aristocracy living in imperial palace. Because of these social changes the aesthetic ideal of women changed too. Due to these changes also the sense of fashion changed and the clothes and hairstyles became more practical wear.

---

⁴¹⁷ MURO, Osamu. *Introduction to Japan*. Tokyo: Asian Economic Press, 1968. str. 17.

Perhaps the most important role for the creation of an original Japanese fashion and design was the national isolation of Japan from the rest of the world. After the isolation of Japan the continental fashion mixed with local fashion trends and the various needs of people. With some modification it established a new typically Japanese fashion. In the *Azuchi-Momoyama* period there are various kinds of kimono for specific occasions, such as wedding receptions, visiting, dating, etc.

The *Kamakura* period was time of *Shogunate*, the power was not held by the aristocracy, much more important was the *Shogun* and *samurais*. The clothing of this time tended to be more simple and practical than in the *Heian* period. In the previous period people were ranking the colours of the layers and material of their clothes. In the *Muromachi* period female kimono became much simpler than before.

From 17th to 19th Century Japan was isolated from the rest of the World. In these centuries an unique culture developed. Merchants were officially at the bottom of the society but in reality they were the richest class and they could afford the most expensive clothes. Inevitably, they had the power to dictate the fashion in the cities, where the culture bloomed and the models of fashion were not the members of aristocracy anymore. The cities were the centres of entertainment where the *samurais* went to have some fun. Courtesans and prostitutes were admired for their beauty and their clothing and their style inspired the rest of society. The kimono that was designed in Edo period looks almost the same as the kimono that we know today.

The golden age of Japanese art and design ended with this era. Next period is known as the era of modernization, which is characterized by taking over everything from Western countries, even the aesthetic perception of female beauty and their clothes. Only two things in aesthetic of Japanese beauty has never changed throughout history. It is the pale skin and dark shiny hair of beautiful woman.

In this work I tried to show how much are clothes important for culture. It is the design of clothing, ornaments, patterns and type of material which make a unique part of art that the Japanese can proudly show to the world.

Seznam použité literatury

- 1 ADDISS, Stephen. GROEMERT, Gerald. RIMER, J. Thomas. *Traditional Japanese Arts And Culture: An Illustrated Sourcebook*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2006. 253s. ISBN 0824820185.
- 2 ALLEN, Jeanne. KATANO, Takashi. *Designer's guide to Japanese patterns*, Volume 1. San Francisco: Chronicle Books, 1988. 130 s. ISBN 0877014930.
- 3 ASHMORE, Harry S. ed. *Encyclopaedia Britannica: a new survey of universal knowledge*. Volume 7. London: William Benton. 1961.
- 4 *Asian Folklore Studies*, April. Volume 65. Nagoya: Nanzan University Institute of Anthropology, 2006. 87 s.
- 5 BENJAMIN, Betsy Sterling. *The world of rōzome: wax-resist textiles of Japan*. Tokyo: Kodansha International, 2002. 224 s. ISBN 4770028571.
- 6 BENN, Charles D. *China's golden age: everyday life in the Tang dynasty*. New York: Oxford University Press, 2004. 317 s. ISBN 0195176650.
- 7 BESS, Nancy Moore. WEIN, Bibi. *Bamboo in Japan*. New York: Kodansha International, 2001. 223 s. ISBN 4770025106.
- 8 BOHÁČKOVÁ, Libuše. WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Vějíř a meč: Kapitoly z dějin japonské kultury*. Praha: Panorama, 1987. 392s.
- 9 BRANDON, Reiko Mochinaga. Honolulu Academy of Arts. *Country Textiles of Japan: The Art of Tsutsugaki*. New York: Weatherhill, 1986. 151s. ISBN 0834802074.
- 10 BRINKLEY, Frank. *Oriental Series: Japan, it's history, arts and literature*, Volume 7. Boston: J.B. Millet. 2012, 150s. ISBN 9781150580369.
- 11 CAVALLARO, Dani. *Anime and the Art of Adaptation: Eight Famous Works from Page to Screen*. Jefferson, N.C. : McFarland & Co., Publishers, 2010. 212 s. ISBN 0786458607
- 12 COLLCUTT, Martin. JANSEN, Marius. KUMAKURA, Isao. *Svět Japonska: kulturní atlas*, Praha : Knižní klub, 1997. 240s. ISBN 8071764590.
- 13 CONDRA, Jill. *The Greenwood Encyclopedia of Clothing Through World History: 1501-1800*, Volume 2. Westport, Conn. : Greenwood Publishing Group, 2008, 380s. ISBN 0313336644.
- 14 DALBY, Liza Crihfield. *Kimono: fashioning culture*. London: Vintage, 2001. 395 s. ISBN 0099428997.

- 15 DALBY, Liza Crihfield. *Gejša*. Praha: Československý spisovatel, 2010. 272s. ISBN 9788087391389.
- 16 DE MENTE, Boye Lafayette. *Japan's cultural code words: 233 key terms that explain the attitudes and behavior of the Japanese*, Boston: Tuttle Publishing, 2004. 316 s. ISBN 0804835748.
- 17 DEAL, William E. *Handbook to life in medieval and early modern Japan*. New York: Oxford University Press, 2007. 432s. ISBN 0195331265.
- 18 DUSENBURY, Mary M. BIER, Carol. FORESMAN, Helen. Spencer Museum of Art. *Flowers, dragons & pine trees: Asian textiles in the Spencer Museum of Art*. Manchester: Hudson Hills, 2004. 312 s. ISBN 1555952380.
- 19 EISENSTADT, Shmuel Noah. SCHLUCHTER, Wolfgang. WITTRÖCK, Björn. *Public spheres and collective identities*. New York: Transaction Publishers, 2001. 293s. ISBN 0765807149.
- 20 EMA, Tsutomu. *A historical sketch of Japanese customs and costumes*. 24. Volume. Tokyo: Kokusai bunka shinkokai (The Society for international cultural relations), 1938. 41s.
- 21 FARRIS, William Wayne. *Japan To 1600: A Social and Economic History*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2009. 227s. ISBN 0824833791.
- 22 FRÉDÉRIC, Louis. *Japan encyclopedia*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2005, 1108 s. ISBN 0674017536.
- 23 FUKUDA, Hiroko, *Jazz up your Japanese with onomatopoeia: for all levels*. Tokyo: Kodansha International. 2003, 238 s. ISBN 9784770029560.
- 24 GALLAGHER, John. *Gejša: Jedinečný svět tradice, elegance a umění*. Praha: Metafora, 2006. s.256 s. ISBN 8073590743.
- 25 GLUCKMAN, Dale Carolyn. TAKEDA, Sharon Sadako. Los Angeles County Museum of Art. Tōkyō Kokuritsu Hakubutsukan. Kokuritsu Rekishi Minzoku Hakubutsukan (Japan). et al. *When art became fashion: kosode in Edo-period Japan*. Los Angeles: Los Angeles County Museum of Art, 1992. 351 s. ISBN 087587164.
- 26 GREENE, Meg. *The Technology of Ancient Japan*. New York: The Rosen Publishing Group, 2006. 48 s. ISBN 1404205594.
- 27 HABU, Junko. *Ancient Jomon of Japan*. Case Studies in Early Societies. Level 4. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 332s. ISBN 0521776708.

- 28 HALL, John Whitney. MCCLAIN, James L. *The Cambridge History of Japan: Early modern Japan*. 4. volume. Cambridge: Cambridge University Press. 976s. ISBN 0521223555.
- 29 HENDRICKX, Katrien, *The Origins of Banana-fibre Cloth in the Ryukyus, Japan*. Volume 11. Leuven: Leuven University Press, 2007, 336 s. series: *Studia anthropologica*. ISBN 9058676145.
- 30 HILSKÁ, Vlasta. *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1953. 384 s.
- 31 HULSBOSCH, Marianne. BEDFORD, Elizabeth. CHAIKLIN, Martha. *Asian material culture*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009. 231 s. ISBN 9789089640901.
- 32 IHARA, Saikaku. *Největší rozkošnice*. Praha: Odeon, 1967. 205 s.
- 33 ITASAKA. Gen. ed. *Kōdansha Encyclopedia of Japan*. Volume 7. New York: Kodansha Amer Inc., 1983. 3104 s. ISBN 0870116207.
- 34 *Japan: an illustrated encyclopedia*, Volume 1. Tokyo: Kōdansha international. Gale Group, 1993. 1924 s. ISBN 4069310983.
- 35 JŌYA, Mock. *Quaint customs and manners of Japan*, Volume 2. Tokyo: Tokyo News Service, 1960. 60 s. ASIN B003Q3OM7K.
- 36 JŌYA, Mock. *Mock Jona's Things Japanese*. Tokyo: Japan Times. 1985. 732 s. ISBN 4789002810.
- 37 KAKAZU, Hiroshi. *Island Sustainability: Challenges and Opportunities for Okinawa and Other Pacific Islands in a Globalized World*. Victoria, BC : Trafford Publishing, 2008. 292 s. ISBN 9781425176587.
- 38 KATOH. Amy Sylvester. SATOH. Yutaka. *Blue and white Japan*. Boston: Tuttle Publishing, 2001. 128 s. ISBN 0804833052.
- 39 KOJIMA, Setsuko. CRANE, Gene A. *Dictionary of Japanese Culture*. California: Heian International, Inc. 1991. 402 s. ISBN 0893463361.
- 40 KRAMER, Eric Mark. *The emerging monoculture: assimilation and the "model minority"*. Westport, Conn. : Praeger, 2003. 352 s. ISBN 0275973123.
- 41 KUO, Susanna. WILSON, Richard L. MICHIE, Thomas S. Santa Barbara Museum of Art, Rhode Island School of Design. Museum of Art. *Carved paper: the art of the Japanese stencil*. Santa Barbara, Calif. : Santa Barbara Museum of Art, 1998. 233 s.

- 42 Kyōto Daigaku. Jimbun Kagaku Kenkyūsho. *Zinbun: memoirs of the Research Institute for Humanistic Studies, Kyoto University*. volume 13–15. Kyoto: Shinbun Kagaku Kenkyūsho, 1974.
- 43 LIDDELL, Jill. DUTTON, E. P. *The story of the Kimono*. New York : E.P. Dutton, 1989. 240 s. ISBN 9780525245742.
- 44 MATSUMOTO, Kaneo. *Shōsōin-gire to Asuka Tenpyō no senshoku*. Kyōtō: Shikōsha, 1984. 251 s.
- 45 MENDE, Kazuko. MORISHIGE, Reiko. *Sashiko: blue and white quilt art of Japan*. Tōkyō: Shufu no Tomo, 1991. 113 s. ISBN 0870408283.
- 46 MEYER, Milton Walter. *Japan: a concise history*. Boston: Rowman & Littlefield, 2009. 361 s. 4th edition. ISBN 0742541177.
- 47 MORITA, Kiyoko. *The Book of Incense: Enjoying the Traditional Art of Japanese Scents*. Tokyo: Kodansha International, 2007. 36 s. ISBN 9784770030504.
- 48 MORRIS, Ivan. *The world of the shining prince: court life in ancient Japan*. New York: Kodansha International, 1994. 336 s. 2nd edition. ISBN 1568360290.
- 49 MORRISON, Michael. PRICE, Lorna. Asian Art museum of San Francisco. Kyōto Kokuritsu Hakubutsukan, Japan. Bunkachō. *Classical kimono from the Kyoto National Museum: four centuries of fashion*. San Francisco: Asian Art Museum, 1997. 150 s. ISBN 0939117096.
- 50 MURASE, Miyeko. BURKE, Mary Griggs. Metropolitan Museum of Art (New York). *Bridge of dreams: the Mary Griggs Burke collection of Japanese art*. New York: Metropolitan Museum of Art, 2000. 450 s. ISBN 0810965518.
- 51 MURO, Osamu. *Introduction to Japan*. Tokyo: Asian Economic Press, 1968. 171 s.
- 52 NAKAHARA, Sen. SHINDŌ, Yoshihisa. HOMMA, Kuninori. *Manners and customs of dentistry in ukiyoe*. Tokyo: Ishiyaku Shuppan, 1980. 156 s.
- 53 NISHIYAMA, Matsunosuke. GROEME, Gerald. *Edo culture: daily life and diversions in urban Japan, 1600-1868*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997. 309 s. ISBN 9780824818500.
- 54 OGYŪ, Sorai. *Ogyū Sorai's Discourse on government (Seidan): an annotated translation*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag. 1999. 368 s. ISBN 9783447040754.
- 55 PENDRAY, Shay. *Shay Pendray's inventive needlework*. Iola, Wisconsin: Krause Publications Craft, 2011. 144 s. ISBN 9781440219993.

- 56 PIVEN, Jerry S. *The Psychology of Death in Fantasy and History*. Westport, Conn. : Praeger, 2004. 323 s. ISBN 0275981789.
- 57 REISCHAUER, Edwin O. CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2001. 479 s. ISBN 8071068438.
- 58 ROMM, Sharon. *The changing face of beauty*. St. Louis: Mosby Year Book, 1992. 346 s. ISBN 0801655056.
- 59 SABILON, Carlos. *On the Causes of Economic Growth: The Lessons of History*. New York: Algora Publishing, 2008. 340 s. ISBN 0875865895.
- 60 SLADE, Toby. *Japanese fashion: a cultural history*. New York: Berg, 2009. 192 s. ISBN 1847882536.
- 61 STEELE, Valerie. *The Berg Companion to Fashion*. New York: Berg, 2010. 800 s. ISBN 1847885632.
- 62 STINCHECUM, Amanda M. RICHARD, Naomi Noble. PAUL, Margot. *Japan House Gallery. Kosode, 16th-19th century textiles from the Nomura Collection*. New York: Japan Society: Kodansha International, 1984. 234 s. ISBN 0870114298.
- 63 SUGIHARA. Nobuhiko, Tōkyō Kokuritsu Kindai Bijutsukan. *Katazome: Japanese stencil and print dyeing : tradition and today : the National Museum of Modern Art, Tokyo, June 20-August 3, 1980*. Tokyo: The Museum. 1980. 144 s.
- 64 SURHONE, Lambert M. TIMPLEDON, Miriam T. MARSEKEN, Susan F. *Ohaguro*. VDM Verlag Dr. Müller AG & Co. Kg, 2010. 110 s. ISBN 9786132163769.
- 65 TAKAHATAKE, Takamichi. *Young man Shinran: a reappraisal of Shinran's life*. Waterloo, Ont., Canada: Published for the Canadian Corporation for Studies in Religion by Wilfrid Laurier University Press, 1987. 228 s. ISBN 0889201692.
- 66 THOMPSON, Christopher S. TRAPHAGAN, John W. *Wearing Cultural Styles in Japan: Concepts of Tradition and Modernity in Practice*. Albany: State University of New York Press, 2006. 216 s. ISBN 0791466981.
- 67 TILDEN, Jill. *Silk & stone: the art of Asia*. London: HALI Publications, 1996. 228 s. ISBN 1898113203.
- 68 TOMITA. Jun, TOMITA, Noriko. *Japanese ikat weaving: the techniques of kasuri*. Boston : Routledge & Kegan Paul, 1982. 88 s. ISBN 0710090439.
- 69 TRUMBLE, Angus. *A Brief History of the Smile*. New York: Basic Books, 2005. 288 s. ISBN 9780465087792.

- 70 TSUBOI, Kiyotari. TANAKA, Migaku. *The historic city of Nara: an archaeological approach*. Tokyo: Centre for East Asian Cultural Studies, 1991. 157 s. ISBN 4896565010.
- 71 TSUTOMU, Ema. *Historical sketch of Japanese customs and costumes*. Tokyo: Kokusai bunka shinkokai (The Society for international cultural relations), 1938. 41 s. 2nd edition.
- 72 TSUNODA, Ryusaku. DE BARY, Wm. Theodore. KEENE, Donald. *Chronicle Wej-ti, Sources of Japanese Tradition, Introduction to Oriental civilizations: Records of civilization: Sources and studies*. Volume 54. New York: Columbia University Press, 1958. 928 s. ISBN 0231022549.
- 73 VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Svoboda, 1986. 565 s.
- 74 VOHLÍDAL, Jiří. ŠTULÍK, Karel. JULÁK, Alois. *Chemické a analytické tabulky*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 8071698555.
- 75 WADA, Yoshiko Iwamoto. RICE, Mary Kellogg. BARTON, Jane. *Shibori: the inventive art of Japanese shaped resist dyeing : tradition, techniques, innovation*. Tokyo: Kodansha International, 1999. 303 s. ISBN 4770023995.
- 76 WADE, Herbert Treadwell. *The New International Encyclopaedia*, Volume 20. New York: Dodd, Mead and Company, 1930. 2nd edition.
- 77 WILTSHIRE, Diane. WILTSHIRE, Ann. *Design with Japanese Obi*. Tokyo: C. E. Tuttle Publishing, 2002. 96 s. ISBN 9780804834278.
- 78 WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Dějiny odívání: Japonsko*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 325 s. ISBN 8071062979.
- 79 YAMANAKA, Norio. *The book of kimono: The complete guide of style and wear*. Tokyo: Kodansha, 1986. 139 s. ISBN 0870117858.
- 80 YAMANOBE, Tomoyuki. *Textiles. Arts & crafts of Japan*. C. E. Tuttle Co., 1957. 70 s. 2nd edition. ISBN 4889960619
- 81 YANG, Sunny. NARASIN, Rochelle M. *Textile art of Japan*. Tokyo: Japan Shufunotomo, 1989. 144 s. ISBN 0870407732

Seznam internetových zdrojů

- 1 ABE, Junko. *Big in Japan: a history of hairstyles and hair ornaments*.
http://www.opendemocracy.net/arts-hair/article_766.jsp, (26. 12. 2011).
- 2 AYERS, Chuck Ayers. *How to Wear Clothes of the Heian Period*.
http://www.ehow.com/how_7722641_wear-clothes-heian-period.html, (13. 1. 2012).
- 3 British museum. *Japanese textiles*.
http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/article_index/j/japanese_textiles.aspx, (19. 12. 2011).
- 4 Canadian Museum of Civilization Corporation. *Homage to Nature Landscape Kimonos of Itchiku Kubota. The Art of Itchiku Tsujigahana*.
<http://www.civilization.ca/cmcc/exhibitions/cultur/kimonos/kimo2eng.shtml>, (11. 2. 2012).
- 5 CAREY, Jane A. *Petals from the floating Word: Art to wear*.
<http://plaza.ufl.edu/jacarey/artindex.html>, (27. 12. 2012).
- 6 CCTV. *The Way of Making Up During the Tang Dynasty*.
<http://www.china.org.cn/english/MATERIAL/75416.htm>, (26. 12. 2011).
- 7 Cultural China. *Make-up tips of the women in the Tang Dynasty*.
<http://traditions.cultural-china.com/en/15Traditions3998.html>, (26. 12. 2011).
- 8 Edo no on'na pēji 6. *Kikon josei no fukushoku*.
http://www5.ocn.ne.jp/~ukiyo26/onna_6.html, (23. 2. 2012).
- 9 Edo no on'na pēji 7. *Obi no musubikata*.
http://www5.ocn.ne.jp/~ukiyo26/onna_7.html, (23. 2. 2012).
- 10 Edo. Tokyo digital museum. *Transition from linens to cottons*.
http://www.library.metro.tokyo.jp/Portals/0/edo/tokyo_library/english/fashion/page3-1.html, (12. 12. 2011).
- 11 Fashion encyclopedia. *Body Decorations of Early Asian Cultures*.
http://www.fashionencyclopedia.com/fashion_costume_culture/Early-Cultures-Asia/Body-Decorations-of-Early-Asian-Cultures.html, (4. 12. 2011).
- 12 HACHIJŌ, Tadamoto. *Yūshoku no (kasanerome)*.
<http://www.kariginu.jp/kikata/kasane-irome.htm>, (11. 11. 2012).
- 13 HIDESHI. Chimoto, *Kasuga gongen kenki emaki: Illustrated Scrolls of the Miracles of the Kasuga Deity*. <http://mahoroba.lib.nara-wu.ac.jp/y04/>, (13. 1. 2012).
- 14 Home and fabion accessories made from Vintre japanese textiles.
<http://www.kasurihome.com/products/overview/glossary>, (23. 2. 2012).

- 15 HUNTER, Isabelle. *The Silk Road*.
<http://www.silkroadproject.org/Education/TheSilkRoad/tabid/175/Default.aspx>, (26. 12. 2011).
- 16 *Chapter Three: The Heian Period Aristocrats*. <http://figal-sensei.org/hist157/Textbook/ch3.htm>, (11. 1. 2012).
- 17 Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).
- 18 *Indigo dyeing. Matsusaka momen*.
http://www.marukawashooten.com/matsusakamomen_e.html, (7. 10. 2012).
- 19 Japan tradicional craft center. *Kyoto Kanoko Shibori*.
<http://kougeihin.jp/en/crafts/introduction/dyeing/2828?m=pd>, (12. 1. 2012).
- 20 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Akane-iro*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012)
- 21 Japanese architecture and art net users system. *Aoni*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).
- 22 Japanese architecture and art net users system. *Aya*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/a/aya.htm>, (4. 12. 2011).
- 23 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Chōji*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/c/chouji.htm>, (11. 11. 2012).
- 24 Japanese architecture and art net users system. *Ebi*. <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).
- 25 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Hanakuidorimon*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (26. 12. 2011).]
- 26 Japanese architecture and art net users system. *Karakusa*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/karakusa.htm>, (11. 1. 2012).
- 27 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Katakuso*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).
- 28 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Katamigawari*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).
- 29 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kihada*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012).
- 30 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kinran*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).

- 31 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Kobicha*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 11. 2012).
- 32 Japanese architecture and art net users system. *Kōkechi*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).
- 33 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Komon*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (23. 2. 2012).
- 34 Japanese architecture and art net users system. *Kushiro*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/k/kushiro.htm>, (4. 12. 2011).
- 35 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Meibutsugire*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).
- 36 Japanese architecture and art net users system. *Moegi-iro*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 1. 2012).
- 37 Japanese architecture and art net users system. *Nishiki*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/n/nishiki.htm>, (11. 1. 2012).
- 38 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Sayagata*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/s/sayagata.htm>, (11. 2. 2012).
- 39 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Shiborizome*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (11. 2. 2012).
- 40 Japanese architecture and art net users system. *Suō*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/s/suou.htm> (11. 1. 2012).
- 41 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Surihaku*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (23. 2. 2012).
- 42 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Shuchin*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/>, (28. 1. 2012).
- 43 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Tsujigahanazome* .
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/t/tsujigahanazome.htm>, (28. 1. 2012).
- 44 Japanese Architecture and Art Net Users System. *Yūzenzome*.
<http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/y/yuuzenzome.htm>, (1. 2. 2012).
- 45 Japanese Female Costumes. *Kosode*.
<http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/e01/kosode-e.html>, (12. 12. 2011).
- 46 *Japanese lifestyle. Kimono History*.
http://www.japaneselifestyle.com.au/fashion/kimono_history.html, (19. 2. 2012).
- 47 *Japanese Textiles and Fashion: Nara period*.
<http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829952>, (27. 12. 2011).

- 48 JOSEPH, Lisa A. *Costume Con 26 Historical Masquerade Entry (Ethnic)*.
<http://www.wodefordhall.com/CC26doc.htm>, (12. 1. 2012).
- 49 Kagedo Japanese art. *Textiles-archives : Ainu Textiles JAK 169*.
<http://www.kagedo.com/collections/9/KJA1694.html>, (8. 10. 2012).
- 50 *Kanzashi no rekishi to shurui*. <http://kanzasi.co.jp/cgi-bin/kanzasi/sitemaker.cgi?mode=page&page=page4&category=2>, (8. 1. 2012).
- 51 *Karakusa*. http://i-cat.blog.ocn.ne.jp/blog/2008/02/post_8ea8.html, (11. 1. 2012).
- 52 *Kasane no irome*. <http://www.fuyuya.com/kasane/kasane-index.htm>, (12. 1. 2012).
- 53 *Katazome (stencil dyeing)*. <http://iweb.tntech.edu/cventura/katazome.htm>, (27. 12. 2011).
- 54 KATO, Seiichi. *Kamon*. <http://www.jedi.co.jp/sekizai/kamon/kamon.html>, (20. 1. 2012).
- 55 *Kimono History. The Heian era*.
<http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist4.html>, (13.1.2012).
- 56 *Kimono History. The Kamakura era*.
<http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist5.html>, (13. 1. 2012).
- 57 *Kimono History. The Momoyama era*. <http://www.bookmice.net/darkchilde/japan/khist7.html>,
- 58 Kodama. *Tan'in*. <http://www.math.kobe-u.ac.jp/~kodama/tips-measure.html>, (1. 11. 2012).
- 59 Kyō Katsura Imanishi. *Iroirona yuiage*. <http://www.kyokatsura.ecnet.jp/yuiage2.html>, (2. 2. 2012).
- 60 Kyoto National Museum. *Her Majesty the Empress and the Sericulture of the Koishimaru Silkworm: Celebrating Ten Years in the Reproduction of Shōsō-in Textile*.
<http://www.kyohaku.go.jp/eng/tenji/chinretsu/syosou/syosou.html>, (11. 1. 2012).
- 61 Kyōto sensu uchiwa shōkō kyōdō kumiai. *Sensu no shurui*. <http://www.sensu-uchiwa.or.jp/sen/kindsensu.html>, (11. 1. 2012).
- 62 *Landscape Kimonos of Itchiku Kubota: The Art of Itchiku Tsujigahana*.
<http://www.civilization.ca/cmcc/exhibitions/cultur/kimonos/kimo2eng.shtml>, (2. 2. 2012).
- 63 *Las mujeres en el período Kamakura*. <http://www.kimono-club.org/?p=2094>, (13. 1. 2012).
- 64 Long Hair Magazine. *About Heian beauty with super long hair*.
[.http://www2u.biglobe.ne.jp/~longhair/international/heian_e.html](http://www2u.biglobe.ne.jp/~longhair/international/heian_e.html), (12. 1. 2012).

- 65 MARSHALL, John. *Wroks in fabric: Textile of the Week: 201101 Katazome*.
<http://www.johnmarshall.to/I-TextWeek-201101.htm>, (28. 2. 2012).
- 66 MARSHALL, John. *Works in fabric: Textile of the Week: 201103 Kinran*.
<http://www.johnmarshall.to/I-TextWeek-201103.htm>, (20. 1. 2012).
- 67 Marubeni art collection. *Katabira with design of cultivated seasonal flowers Paste-resist dyeing (chaya-zome) on white ramie*.
http://www.marubeni.com/gallery/kimono/kimono_11.html, (20. 2. 2012).
- 68 Massachusetts Institute of Technology. *History Nara*.
<http://web.mit.edu/jpnet/kimono/history-nara.html>, (26. 12. 2011).
- 69 Massachusetts Institute of Technology. *Kimono Hypertext: History*.
<http://web.mit.edu/jpnet/kimono/history-heian4.html>, (6. 1. 2012).
- 70 MCGANN, Kass. *Dyeing with Safflower*.
<http://www.reconstructinghistory.com/blog/dyeing-with-safflower.html>, (26. 12. 2011).
- 71 *Muromachi period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829950>, (13. 1. 2012).
- 72 New world eyclopedia. *Himiko*.
<http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Himiko>, (4. 12. 2011).
- 73 Nihongami no rekishi. *Ōku to gosho no kamigata*. <http://www7a.biglobe.ne.jp/~ee-kimono/kami.html>, (11. 9. 2012).
- 74 Nippon-kichi. *Aobana*. http://nippon-kichi.jp/article_list.do;jsessionid=C6DA140A87D4EEE4641D5419F21B33DF?p=7492&ml_lang=en, (11. 2. 2012).
- 75 *Nishijin textile center*. <http://www.nishijin.or.jp/eng/brochure/index.html>, (11. 2. 2012).
- 76 *Ohaguro*. <http://okuyama-sika.jp/oha.html>, (8. 2. 2012).
- 77 OLDHAM, Ceri. *A wide selection of vintage & antique Japanese kimonos and collectables.wafuku - noun: traditional Japanese clothing. Kimono Information 11:Obi Information*. <http://www.wafuku.co.uk/kimonoinfo11.htm>, (20. 2. 2012).
- 78 PECHARSKY, Wendie. *Ceremonial Dress of Japanese Women: Color and Pattern Significance*. http://www.ehow.com/about_6465027_ceremonial-dress-japanese-women.html, (13. 1. 2012).
- 79 RON, Yūsoku Kojitsu. *A History of Japanese Clothing and Accessories: Fabric Details Kasane no Irome*. <http://www.sengokudaimyo.com/garb/garb.html>, (12. 1. 2012).

- 80 Sirotae, *Japanese Female Costumes: Kosode*.
<http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/e01/kosode-e.html>, (11. 2. 2012).
- 81 Society of Dyers and Colourists: YOSHIOKA, Sachio. *History of Japanese Colour: Traditional Natural Dyeing Methods*. <http://www.aic-color.org/journal/2010/5/4/index.htm>, (23. 2. 2012).
- 82 Sōru. *Kimono kentei sode no katachi ni tsuite*. <http://mametishik.exblog.jp/15167139/>, (18. 2. 2012).
- 83 Sugino costume museum. *collection: accessories japonais: kamiagegu*.
http://www.costumemuseum.jp/french/collection/j_komono/jk111.html, (23. 2. 2012).
- 84 Symboly. *Mitsudomoe*. <http://symboly.xrs.cz/mitsudomoe/>, (20. 1. 2012).
- 85 SZCZEPANSKI, Kallie. *Beauty in Heian Japan, 794 - 1185 A.D., Japanese Court Ladies' Hair and Makeup*. <http://asianhistory.about.com/od/japan/a/HeianBeauty.htm>, (8. 1. 2012).
- 86 Tan. <http://www.jisho.org/words?jap=tan&eng=&dict=edict>, (12. 12. 2011)
- 87 The association for the promotion of traditional craft industries. *Yūzen dyeing*.
<http://kougeihin.jp/en/crafts/introduction/dyeing/2829?m=pd>, (1. 2. 2012).
- 88 The Costume Museum. *Woman of the upper (warrior) class in formal costume for summer: uchikake wrap around the waist*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/index.htm>, (11. 2. 2012).
- 89 The Costume Museum. *A selected woman who serves on dinner for the Emperor*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/22new.htm>, (12. 1. 2012).
- 90 The Costume Museum. *A woman of Wo wearing kantoi (one-piece dress)*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/fukusei/3new.htm>, (4. 12. 2011).
- 91 The Costume Museum. *Court lady in everyday wear for winter with "kouchiki (=robe)" and "naga-bakama (=long divided skirt)"*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/wayou/>, (12. 1. 2012).
- 92 The Costume Museum. *Court lady in everyday wear: kosode (short-sleeved kimono and ogoshibakama (skirt-trousers))*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/15new.htm>, (12. 12. 2011)
- 93 The Costume Museum. *Court lady in formal dress at the early stage of Edo era*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/index.htm>, (18. 2. 2012).
- 94 The Costume Museum. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/1new.htm>, (11. 1. 2012).

- 95 The Costume Museum. *The Court Costume of the Suiko Dynasty (Female)*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/fukusei/index.htm>, (8. 1. 2012).
- 96 The Costume Museum. *Woman of the upper class in tsubo-shozoku (=tavel outfit) with mushi-no tareginu (= a hemp veiled sedge hat)*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/busou/7.htm>, (13. 1. 2012).
- 97 The Costume Museum. *Woman of the upper class in formal costume, Koshimaki in Ohoku (the shogunate harem)*.
<http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/kosode/16new.htm>, (12. 1. 2012).
- 98 The Costume Museum. *Young daughter of the noble family in formal dress called "kazami."*. <http://www.iz2.or.jp/english/fukusyoku/wayou/index.htm>, (12. 1. 2012).
- 99 The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Sanbokushinanuno*.
<http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/sanbokushinanuno.html>, (21. 2. 2011).
- 100 The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Kazuno akanezome*.
<http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kadunoakanezome.html>, (11. 1. 2012).
- 101 The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Shuri nama-ai somete*.
<http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/shurinamaaisometejima.html>, (11. 1. 2012).
- 102 The Cultural foundation for promoting the national costume of Japan. *Dyeing and weaving. Kumejima tsumugi*.
<http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kumejimatumugi.html>, (11. 1. 2012)
- 103 The Cultural Foundation For Promoting the National Costume of Japan. *Kyo kanoko: Dying and weaving*.
<http://www.kimono.or.jp/dictionary/eng/kyoukanoko.html>, (11. 2. 2012).
- 104 The Takata Institute of Japanese Imperial Classical Costume. *Japanese classical costume at the imperial household nyōbōshōzoku (costume for a Courtlady-in-waiting)*. <http://www.takata-courtrobe.co.jp/en1.htm>, (11. 1. 2012).
- 105 Tokio national museum. *The Tenjukoku Shucho Mandara and the Statue of Prince Shotoku*. http://www.tnm.jp/modules/r_free_page/index.php?id=242&lang=en, (8. 1. 2012).
- 106 Tōkyōkokuritsuhakubutsukan gazō kensaku. *Tō kaze bijo hinaka*.
<http://webarchives.tnm.jp/imgsearch/show/C0095741>, (23. 2. 2012).

- 107   TREVINO, Alton J. *Ancient Japanese Culture - The Heian Aristocracy*.
<http://ezinearticles.com/?Ancient-Japanese-Culture---The-Heian-Aristocracy&id=2471355>, (13. 1. 2012).
- 108   VEGDER, Jerry. *Ukiyo-e Prints: Japanese prints a million questions two million mysteries*. http://www.printsofjapan.com/Index_Glossary.htm, (16. 1. 2012).
- 109   VEGDER, Jerry. *Ukiyo-e Prints: Japanese prints a million questions two million mysteries: Ohaguro*.
http://www.printsofjapan.com/Index_Glossary_O_thru_Ri.htm, (12. 1. 2012).
- 110   VENTURA, Carol. *Katazome (stencil dyeing)*.
<http://iweb.tntech.edu/cventura/katazome.htm>, (27. 12. 2011).
- 111   Victoria and Albert Museum. *Kimono: weaving techniques*.
<http://www.vam.ac.uk/content/articles/k/kimono-weaving-techniques>, (6. 10. 2012).
- 112   *Wahei wa no moyō wa no dezain*.
<http://dearbooks.cafe.coocan.jp/wagara/kotoba09.html>, (2. 2. 2012).
- 113   WILD, Oliver. *The Silk Road*. <http://www.ess.uci.edu/~oliver/silk.html>, (26. 12. 2011).
- 114   YAMAGUCHI. *History of Kanzashi*. <http://kanzasi.co.jp/cgi-bin/kanzasi/sitemaker.cgi?mode=page&page=page4&category=2>, (8. 1. 2012).
- 115   YO, Chloe. *Edo period*. <http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=830065>, (12. 12. 2011).
- 116   YO, Chloe. *Japanese Textiles and Fashion: Heian period*.
<http://www.xtimeline.com/evt/view.aspx?id=829951>, (23. 12. 2011).

Seznam příloh

Příloha – oděvy:

1. Oděv období *Jōmon*

2. Oděvy období *Yayoi*

2.1 Ženský oděv *kantōi* (貫頭衣) tvořený z jednoho kusu látky

2.2 Oděv královny *Himiko*

3. Oděv období *Kofun* : tanečnice *Amanouzume no Mikoto*

4. Oděv období *Asuka* : dvorní dáma v době panování *Suiko*

5. Oděvy Období *Nara*

5. 1 Dvorní dáma za vlády císaře *Jinmua* a *Jito*

5. 2 Oděv dvorní dámy v době *Yōrō*

6. Oděvy období *Heian*

6. 1 Dvorní dáma na začátku období *Heian*

6. 2 Dvorní dáma v oficiálním *jūnihitoe* (十二単)

6. 3 Dvorský oděv s *mitsu kosode* (三ツ小袖)

6. 4 Mladá dvorní dáma v oficiálním oděvu zvaném *kazami* (汗衫)

6. 5 Letní oděv

7. Oděvy období *Kamakura*

7. 1 Žena na šógunově dvoře

7. 2 Venkovní oděv pro dámy zvaný *tsubo shozoku* (つぼ装束) s kloboukem *mushi no tareginu* (むしのたれ衣)

7. 3 Cestovní oděv *tsubo shozoku* (つぼ装束)

8. Oděvy období *Azuchi-Momoyama*

8. 1 Slavnostní oděv samurajské ženy s *uchikake* (打掛)

8. 2 *Uchikake* nošené v létě

9. Oděvy období *Edo*

9. 1 Oděv dvorní dámy na počátku období *Edo*: na sobě má oblečeno heianské *jūni hitoe*

9. 2 Žena z vyšší vrstvy v období *Keichō* oděná do *kosode* (小袖)

9. 3 Oficiální oděv dvorní dámy

9. 4 Každodenní oděv dam: *kosode* a *ogoshibakama* (大腰袴)

9. 5 *Koshimaki* (腰巻) je v době *Ōhoku* oficiální letní oděv na dvoře šóguna

9. 6 Oděv mladé nevdané urozené dívky

- 9. 7 Vdaná dvorní dáma ve vycházkovém oděvu
- 9. 8 *Uneme* (采女) - dívka, která servíruje pokrmy císaři

Příloha – účesy

1. Období Nara

- 1. 1 *Zujōnikkei* (頭上一髻)
- 1. 2 *Zujōnikitsu* (頭上二髻)

2. Období Heian

- 2. 1 *Suihatsu* (垂髪)
- 2. 2 *Osuberakashi* (大垂髪)
- 2. 3 *Tamamusubi* (玉結び) - Heianský účes, který se nosil ve velké míře i v období

Azuchi-Momoyama

3. Období Muromachi - *Kōgai mage* (笄髻)

4. Období Azuchi-Momoyama: *Sagegami* (下げ髪)

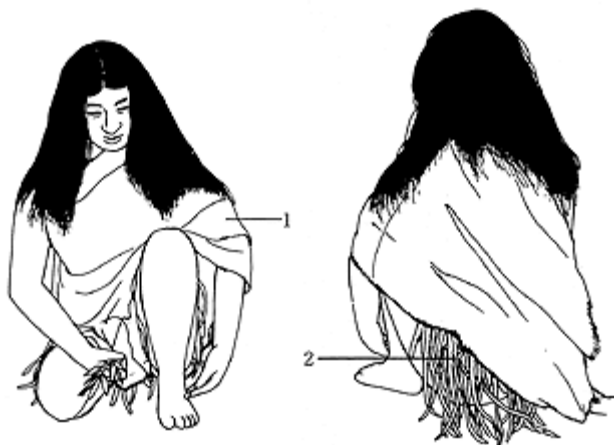
5. Období Edo

- 5.1 *Katahazushi* (片外し)
- 5. 2 *Fukiwa* (吹輪) - nosily nevdané dvorní dámy
- 5. 3 *Tsubuichi* (つぶ一)
- 5. 4 *Shimadamage* (島田髻)
- 5. 5 *Bunkintakashimada* (文金高島田)
- 5. 6 *Goshofū* (御所風)
- 5. 7 *Sageshitaji* (下げ下地)
- 5. 8 *Sagegamishita* (下髪下)
- 5. 9 *Fukumage* (吹髻)
- 5. 10 *Kokorozashi no ji age* (志の字あげ)

Příloha - oděvy

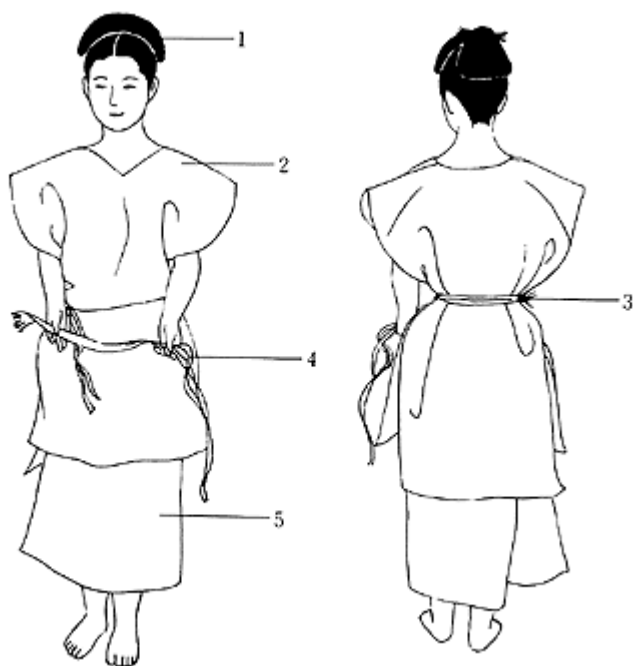
1. Oděv období *Jōmon* ⁴¹⁸

1. kožený oděv z jelínka nošený v létě
2. v pase uvázaná suknice tvořená ze zakroucených vláken

2. Oděvy období *Yayoi*

2.1 Ženský oděv *kantōi* (貫頭衣) tvořený z jednoho kusu látky⁴¹⁹

- 3 bavlněný pásek *yufu* (木綿)
- 5 široká suknice
- koshinuno* (腰布)

⁴¹⁸ The costume museum. *Koshimino o tsuke, jūhi o kaketa fujin*.

http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=0000001, (4. 11. 2012).

⁴¹⁹ The costume museum. *Kantōgi no yamato no fujin*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=3, (4. 11. 2012).

2.2 Oděv královny *Himiko* ⁴²⁰

- 1 koruna
- 2 náušnice
- 3 náhrdelník
- 4 *kantoe* (貫頭)
- 5 šál tvořící šerpu
- 6 oděv s širokými rukávy
ōsode (大袖)
- 7 vnitřní oděv
- 8 pás s typickým vzorem
království *Wa*
- 9 suknice *mo* (裳)

⁴²⁰ The costume museum. *Joō Himiko (kodai miko)* . http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=4, (4. 11. 2012).

3. Oděv období *Kofun* : tanečnice *Amanouzume no Mikoto*⁴²¹

- 1 halenka *kinu* (衣)
- 2 pásek *shizuri* (倭文布)
- 3 suknice *mo*
- 4 šála *hire* (領巾)
- 5 náramek
- 9 šál *hikage no tasuki* (日蔭の褌)

4. Oděv období *Asuka* : dvorní dáma v době panování *Suiko*⁴²²

- 1 rovné dlouhé vlasy svázané vzadu do copu
- 2 oděv nošený dvořany s kulatým výstřihem *hō* (袍)
- 3 *munahino* (胸紐)
- 4 lem od *hō* zelené barvy
- 5 dlouhý pás z bílého hedváb
- 6 rukáv od spodního prádla, které mívalo bílou barvu
- 7 *ran* (襪) načervenalé barvy
- 8 lem od *ranu* zelené barvy
- 9 dlouhá skládaná sukně *hirami* (褶) žluté barvy
- 10 tmavě žlutá suknice *mo*

⁴²¹ The costume museum. *I, mo no fujin*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=7, (4. 11. 2012).

⁴²² The costume museum. *Suiko asa jokan chōbuku*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=12, (4. 11. 2012).

5. Oděvy období Nara

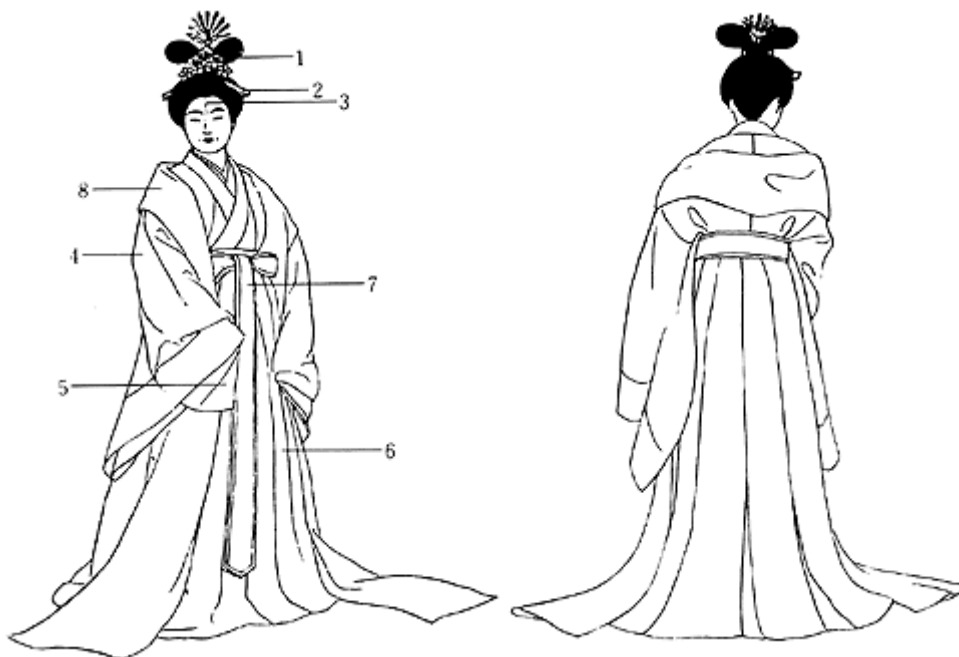
5.1 Dvorní dáma za vlády císaře *Jinmua* a *Jito*⁴²³

- 2 vlasy jsou svázány vzadu do uzlu
- 3 oděv *hō* nosily překříženou levou stranou pod pravou stranu. K jeho upevnění používaly stuhu a pás
- 4 suknice
- 5 stuha
- 6 dlouhý pás
- 7 rukáv od spodního prádla
- 8 okraj suknice tvořící spodní prádlo
- 9 *mo*
- 10 skládaná sukyně

⁴²³ The costume museum. *Tenmu jitōchō jōkan chōbuku*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=15, (4. 11. 2012).

5.2 Oděv dvorní dámy v době *Yōrō* ⁴²⁴

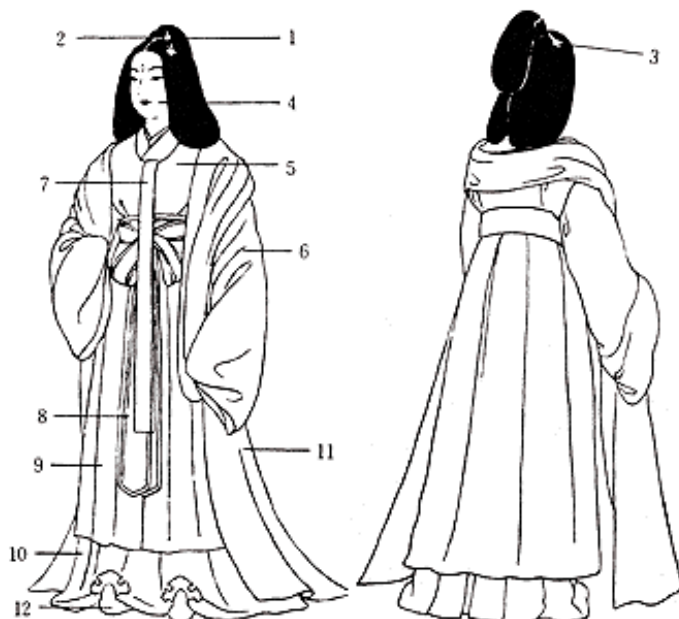

- 1 účes zvaný *hōkei* (宝髻) u kterého jsou vlasy vyčesány nahoru a ozdobeny
- 2 ozdoby vlasů
- 3 *kaden* (花鈿) ornament malovaný na čelo
- 4 oděv s velkými rukávy *ōsode*
- 5 spodní oděv s menšími rukávy
- 6 suknice *mo*
- 7 pásek
- 8 šál *hire*

⁴²⁴ The costume museum. *Yōrō no ebukuryō ni yoru myōbu reifuku*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=17, (4. 11. 2012).

6. Oděvy období *Heian*

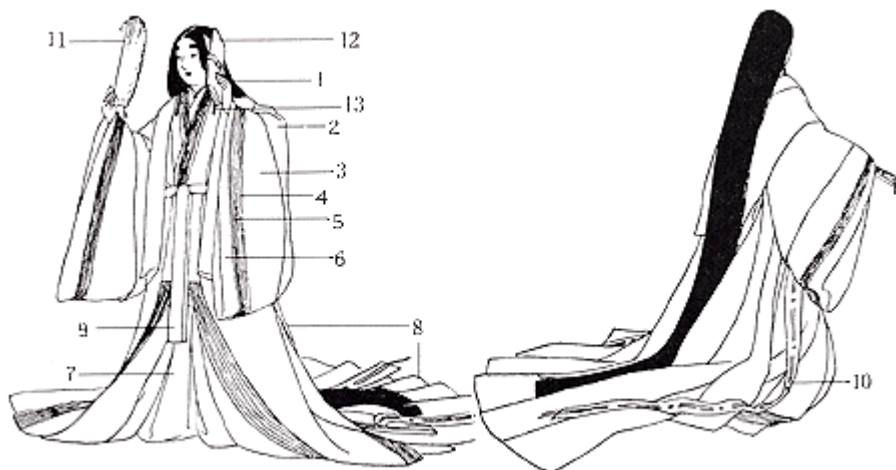
6.1 Dvorní dáma na začátku období *Heian*⁴²⁵

- 1 účes vyčesaný nahoru do uzlu zvaný *ikkei* (一髻)
- 2 hřeben *kushi* (櫛)
- 3 ozdoba ve vlasech zvaná *saishi* (釵子)
- 4 nalíčený ornament *kashi* (花子) nebo také *kaden*
- 5 oděv *karaginu* (背子)
- 6 halenka *kinu*
- 7 zdobená stuha od *kinu*
- 8 pás *soeobi* (紵帶)
- 9 suknice *mo*
- 10 spodnička *hirami* (褶)
- 11 šála *hire*
- 12 obuv

⁴²⁵ The costume museum. *Heian shoki jokan chōbuku*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=25, (4. 11. 2012).

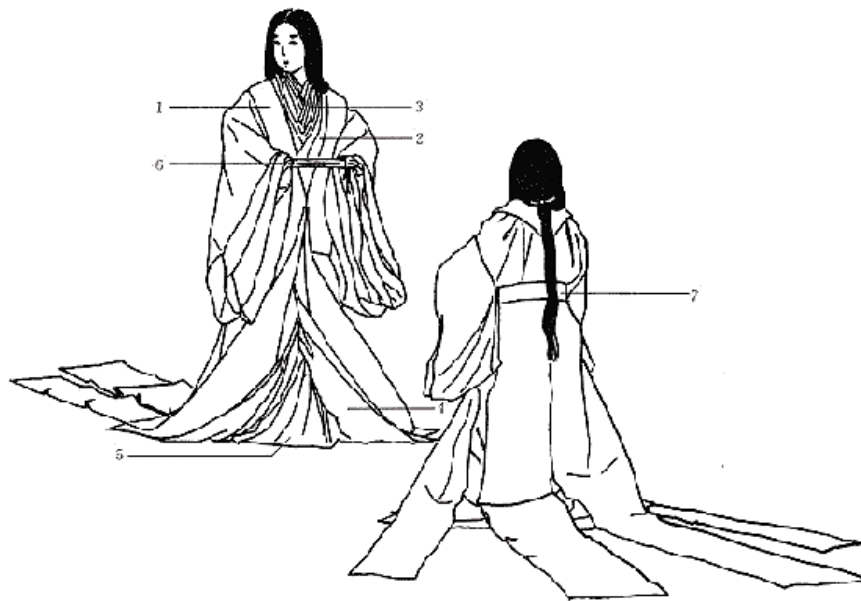
6.2 Dvorní dáma v oficiálním oděvu *jūnihitoe* (十二単)⁴²⁶

- 1 účes *taregami* (垂髪)
- 2 *karaginu* (唐衣)
- 3 *uwagi* (表着)
- 4 *uchiginu* (打衣)
- 5 *uchiki* (桂)
- 6 *hitoe* (単)
- 7 *haribakama* (張袴)
- 8 suknice *mo*
- 9 pás od suknice *mo*
- 10 ozdobný lem suknice *mo*

⁴²⁶ The costume museum. *Kuge nyōbō hare no yosōi*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=30, (4. 11. 2012).

6.3 Dvorský oděv s *mitsu kosode* (三ツ小袖)⁴²⁷

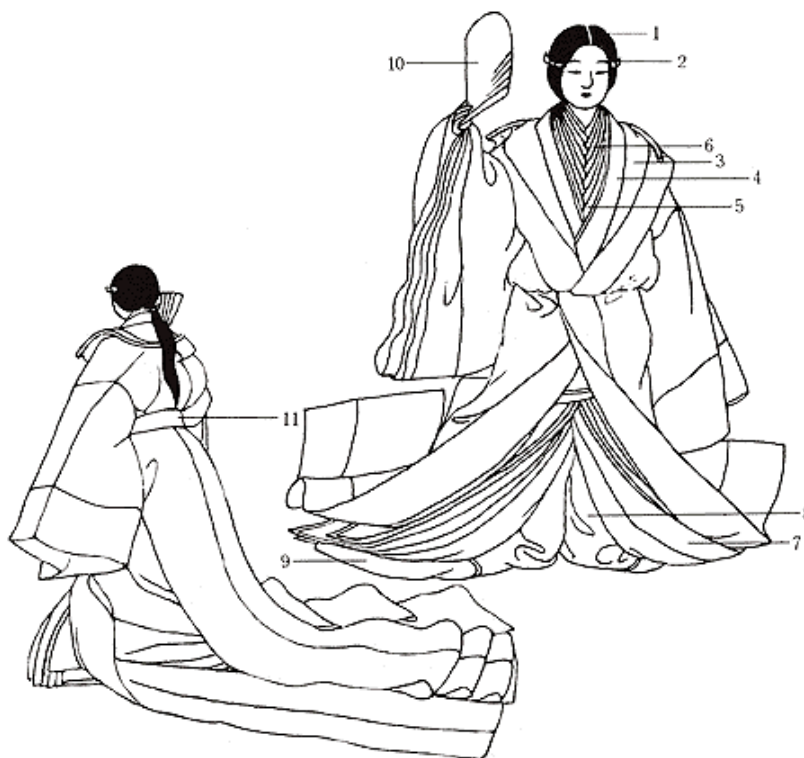

- 1 *hosonaga* (細長)
- 2 *uchiki*
- 3 *mitsu kosode* (三ツ小袖)
- 4 *hitoe*
- 5 *kokihakama* (濃袴)
- 6 *vějir akomeōgi* (相扇)
- 7 *pás ateobi* (当帯)

⁴²⁷ The costume museum. *Insei jidai no kuge joshi, san tsu kosode ni hosonagasugata*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=36, (4. 11. 2012).

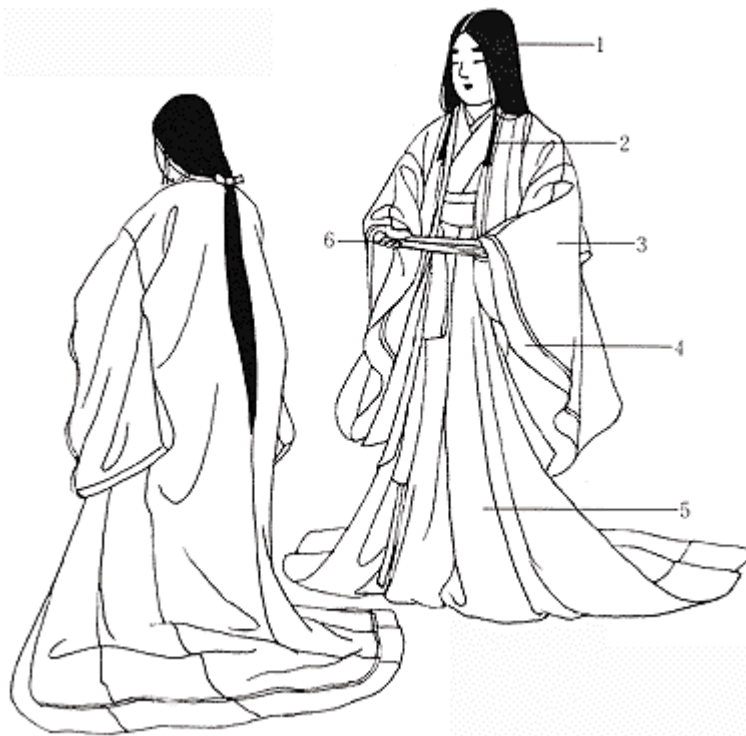
6.4 Mladá dvorní dáma v oficiálním oděvu zvaném *kazami* (汗衫)⁴²⁸

- 2 *monoimi* (物忌み)
ozdoba do vlasů
- 3 *kazami* (汗衫) původně
sloužilo jako spodní prádlo
absorbující pot v letních
vedrech
- 4 *akome* (袶)
- 5 *uchiginu*
- 6 *uchiki*
- 7 *hitoe*
- 8 *ue no hakama* (表袴)
- 9 *kokihakama*
- 10 vějíř *akome ōgi*
- 11 pás

⁴²⁸ The costume museum. *Kazami wo tsuketa kuge dōjo haresugata*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=38, (4. 11. 2012).

6.5 Letní oděv ⁴²⁹

3 *sha no uchiki* (紗の桂) , které je pro léto šité z materiálu *kenmonshaji*

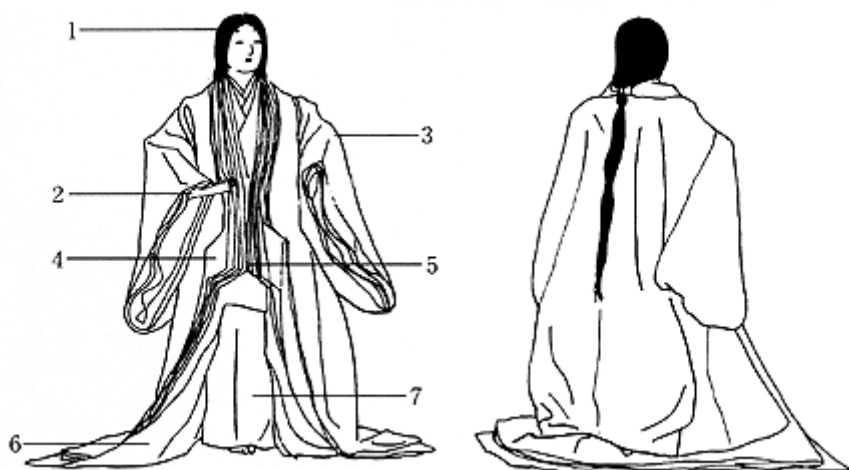
4 *hitoe*

5 červená *hakama aka no uchibakama* (紅の打袴)

⁴²⁹ The costume museum. *Kuge nyōbō natsu no ke no yosōi*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=45, (4. 11. 2012).

7. Oděvy období *Kamakura*

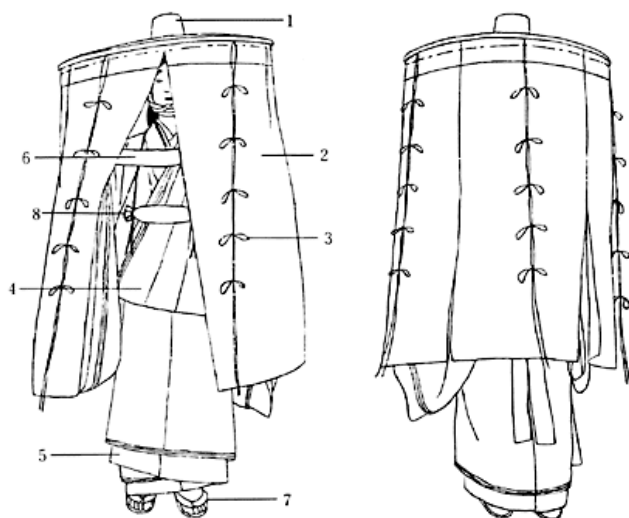
7.1 Žena na šógunově dvoře ⁴³⁰

- 3 kaniararemon ko uchiki (黄地繡霰文小袷)
- 4 bílé uchiki se vzorem fénixů
- 5 uchiki se vzorem jeřábů
- 6 hitoe
- 7 kosode (小袖)

⁴³⁰ The costume museum. *Jōryū buke fujin tsūjō no seisō*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=74, (4. 11. 2012).

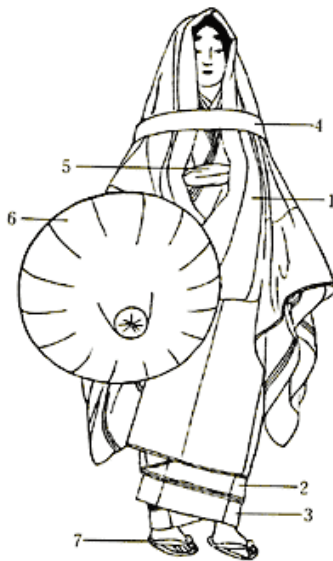
7.2 Venkovní oděv pro dámy zvaný *tsubo shozoku* (つぼ装束) s kloboukem *mushi no tareginu* (むしのたれ衣) ⁴³¹

- 1 ichime gasa no koji (市女笠の巾子)
- 2 mushi no tareginu (むしのたれ衣)
- 3 kazari himo (飾り紐)
- 4 uchiki
- 5 hitoe
- 6 pás kake obi (懸帯)
- 7 boty - zōri (草履)
- 8 kake mamori (懸守)

⁴³¹ The costume museum. *Tsubo shōzoku ni mushi no tareginu no tabisugata*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=80, (4. 11. 2012).

7.3 Cestovní oděv *tsubo shozoku* (つぼ装束)⁴³²

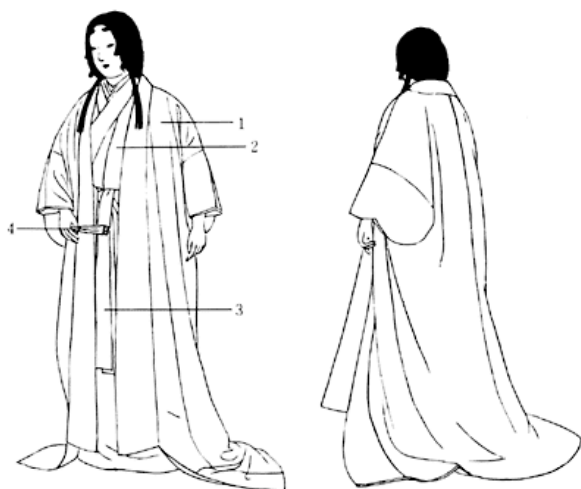

- 1 uchiki wo tsubo oru (桂を壺折る)
- 2 uchiki
- 3 hitoe
- 4 kake obi
- 5 kake mamori
- 6 ichime gasa (市女笠)

⁴³² The costume museum. *Tsubo shōzoku ni uchigi wo kadzuita tabisugata*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=83, (4. 11. 2012).

8. Oděvy období *Azuchi-Momoyama*

8.1 Slavnostní oděv samurajské ženy s *uchikake* (打掛)⁴³³

1 *uchikake*

2 *aigi* (間着)

3 *hosoobi* (細帯)

4 vějīf *bonbori* (雪洞)

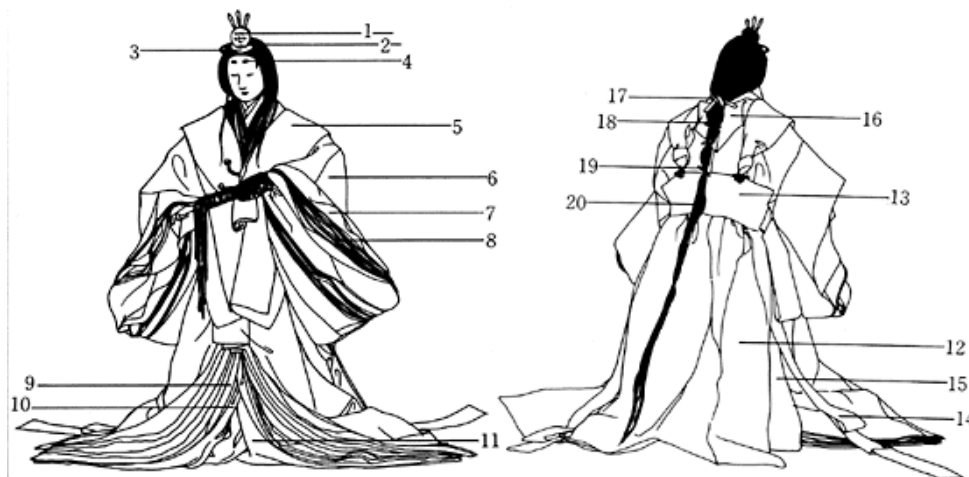
⁴³³ The costume museum. *Uchikake wo tsuketa buke jōryū fujin*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=102, (4. 11. 2012).

8.2 Uchikake nošené v létě⁴³⁴

9. Oděvy období *Edo*

9.1 Oděv dvorní dámy na počátku období *Edo*: na sobě má oblečeno heianské *jūni hitoe*.⁴³⁵

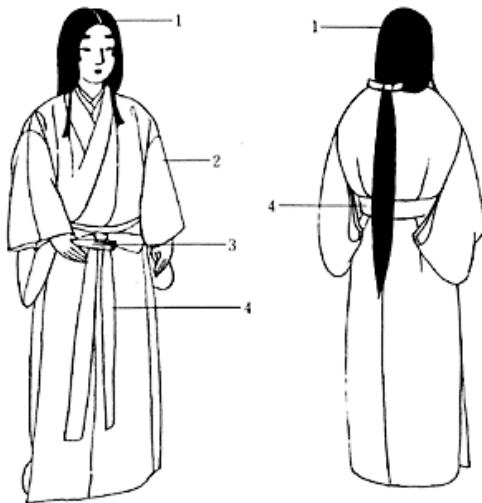

1	korunka <i>hirabitai</i> (平額)	11	<i>aka no hakama</i> (紅の袴)
2	tři spony <i>saishi</i>	12	<i>mo</i>
3	hřeben <i>kushi</i>	13	<i>mo no ōgoshi</i> (裳の大腰)
4	dokreslené obočí <i>tsukuri mayu</i> (作り眉)	14	<i>mo no hikigoshi</i> (裳の引腰)
5	<i>kake obi</i>	15	<i>kōketsu no mo</i> (纈纈の裳)
6	<i>karaginu</i>	16	<i>karaginu no kamioki</i> (唐衣の髪置)
7	<i>uwagi</i> (表着)	17	<i>emottoi</i> (絵元結)
8	<i>itsutsuginu</i> (五衣)	18	<i>kurenai</i> (紅)
9	<i>uchiginu</i> (打衣)	19	<i>kobinsaki</i> (こびんさき)
10	<i>hitoe</i> (單)	20	druh účesu <i>nagakamoji</i> (長髭)

⁴³⁴ The costume museum. *Uchikake koshimakisugata no buke jōryū fujin*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=103, (4. 11. 2012).

⁴³⁵ The costume museum. *Edojidaizenki no seisō no kuge nyōbō*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=112, (4. 11. 2012).

9.2 Žena z vyšší vrstvy v období *Keichō* oděná do *kosode* (小袖)⁴³⁶

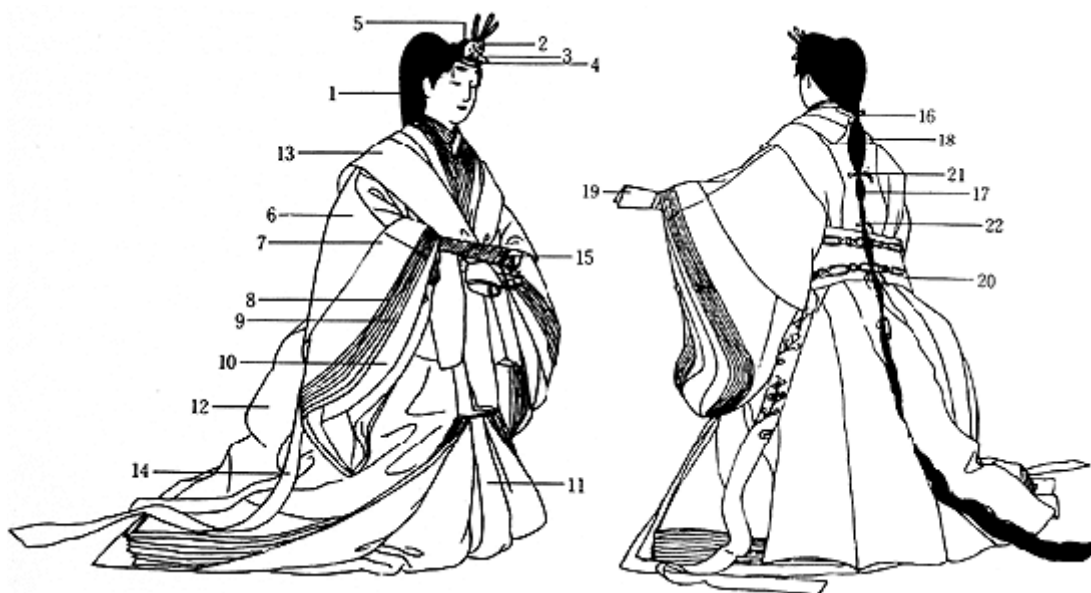

- 1 účes *sagegami* (下げ髪)
- 2 *kosode*
- 3 vějíř *bonbori ōgi* (雪洞扇)
- 4 obi

⁴³⁶ The costume museum. *Kosodesugata no keichōgoro no jōryū fujin*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=113, (4. 11. 2012).

9.3 Oficiální oděv dvorní dámy⁴³⁷

1 *osuberakashi*(大すべらかし)

2 *harabitai*

3 *saishi*

4 *kushi*

5 *tamakamaji* (玉鬘)

6 *karaginu*

7 *uwagi*

8 *itsutsuginu*

9 *uchiginu*

10 *hitoe*

11 *aka no bakama* (紅の袴)

12 *kake obi no mo* (懸帯の裳)

13 *kake obi*

14 *kake obi no mo no hikigoshi* (懸帯の裳の引腰)

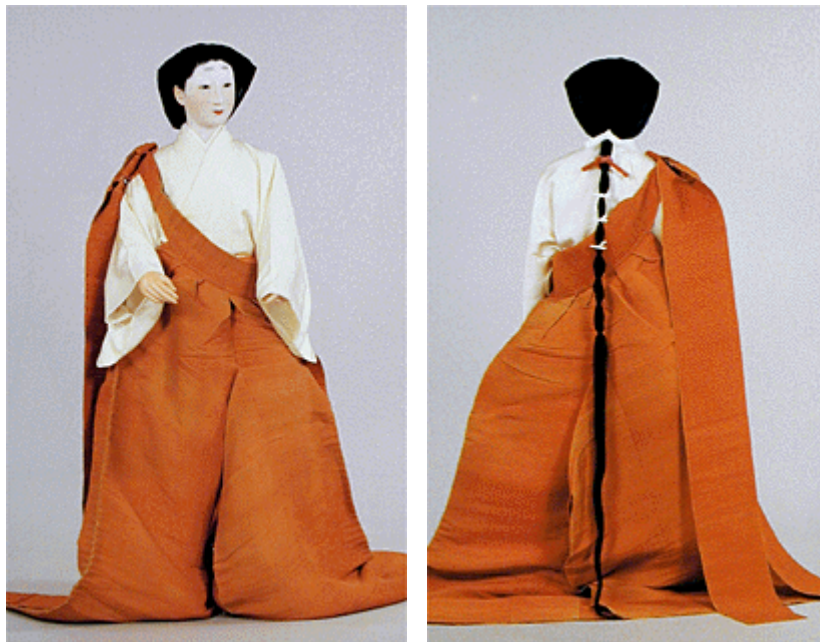
16 *emottoi* (繪元結)

20 *mo no ōgoshi* (裳の大腰)

21 *kurenai*

⁴³⁷ The costume museum. *Edo kōki seisō no kuge nyōbō*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=125, (4. 11. 2012).

9.4 Každodenní oděv dam: *kosode* a *ogoshihakama* (大腰袴)⁴³⁸

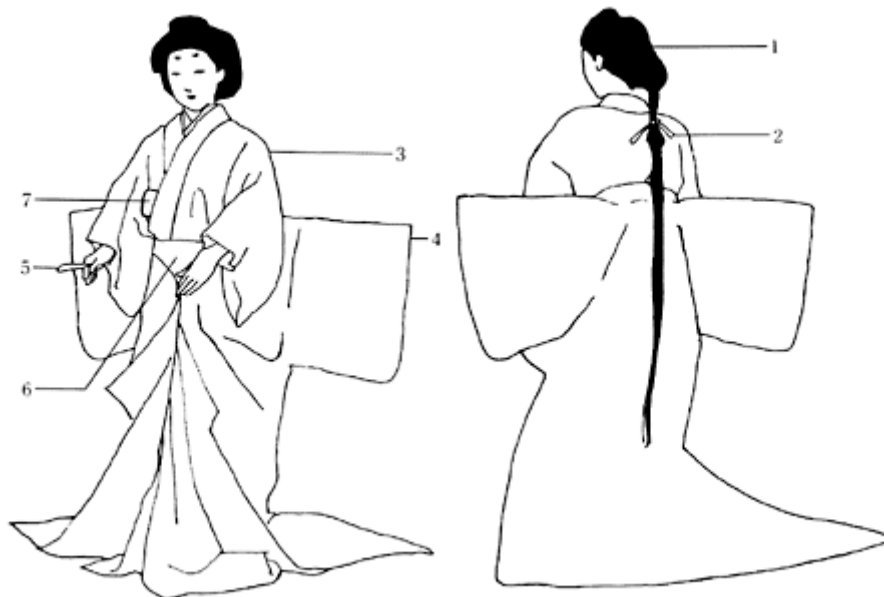

- 1 účes *ochū* (お中)
- 2 bílá stuha (白丈長)
- 3 *emottoi* (絵元結)
- 4 stuhy (こびんさき)
- 6 bílé *kosode* (白小袖)
- 7 červená *aka no hakama no koshi* (紅の袴の腰)
- 8 *aka no hakama*

---

⁴³⁸ The costume museum. *Kurenai no daikoshihakama wo tsuketa kuge nyōbō*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=126, (4. 11. 2012).

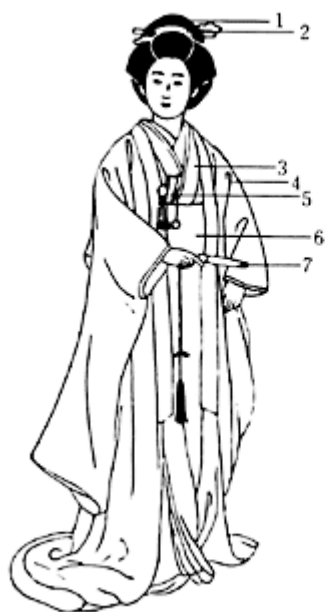
9.5 Koshimaki (腰卷) je v době Ōhoku oficiální letním oděvem na dvoře šóguna⁴³⁹

- 3 *kosode*
- 4 *uchikake*
- 6 pás *sageobi* (提帶)
- 7 ozdobná peněženka *hakoseko* (箱迫) nošená v záhradí na v rukávech

⁴³⁹ The costume museum. *Edo kōki no ōokujōrō natsu no koshimakisugata*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=127, (4. 11. 2012).

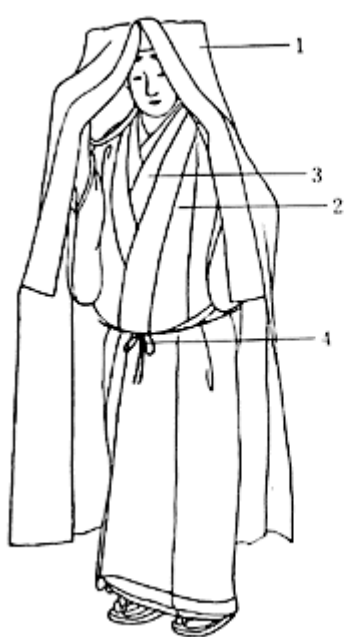
9.6 Oděv mladé nevdané urozené dívky⁴⁴⁰

- 1 účes *tsubuichi mage* (つぶいち髷)
- 2 ozdoba do vlasů *kami kazari* (頭飾具)
- 3 *aigi* (間着)
- 4 *kaidori* (取)
- 5 *hakoseko* (笥狭子)
- 6 *obi* (帯)

⁴⁴⁰ The costume museum. *Kuge himegimi no shitekina haresugata*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=132, (4. 11. 2012).

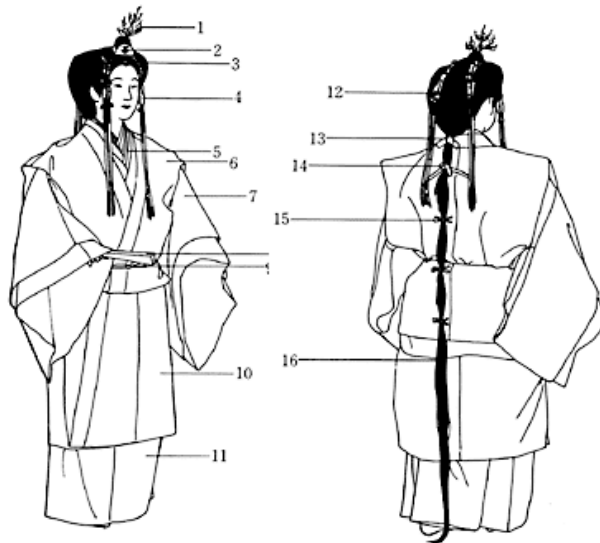
9.7 Vdaná dvorní dáma ve vycházkovém oděvu⁴⁴¹

- 1 kazuki (被衣)
- 2 kaidori
- 3 aigi
- 4 musubio (結び紐) pro kazuki (被衣)

⁴⁴¹ The costume museum. *Kuge okugata no sotodesugata*.
http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=133, (4. 11. 2012).

9.8 Uneme (采女) - dívka, která servíruje pokrmy císaři ⁴⁴²

1 *kokoroba* (心葉)

2 *hirabitai*

3 *kushi*

4 *hikagenoito* (日蔭糸)

5 *kinushita* (衣下)

7 *karaginu*

9 *o* (麻)

10 *eginu* (絵衣)

11 *aka no haribakama* (紅の切袴)

⁴⁴² The costume museum. *Uneme*. http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=134, (4. 11. 2012).

Příloha - Účesy

1. Účesy období *Nara*

1.1 *Zujōnikkei* (頭上一髻) ⁴⁴³

1.2 *Zujōnikitsu* (頭上二髻) ⁴⁴⁴

2. Účesy období *Heian*

2.1 *Suihatsu* (垂髮) ⁴⁴⁵

2.2 *Osuberakashi* (大垂髮) ⁴⁴⁶

⁴⁴³Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharhongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁴⁴Tamtěž

⁴⁴⁵Fūzoku hakubutsukan. *Fūjo keppatsu mokei, 14 shu*.

http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=0000162, (11. 9. 2012).

⁴⁴⁶*Nyōbō shōzoku*. <http://inuiyouko.web.fc2.com/sirotae/j03/nyoubou.html>, (11. 9. 2012).

2.3 Tamamusubi (玉結び)⁴⁴⁷

3. Účes Období Muromachi - Kōgai mage (笄髷)⁴⁴⁸

4. Účes období Azuchi – Momoyama: Sagegami (下げ髪)⁴⁴⁹

5. Účesy období Edo

5.1 Katahazushi (片外し)⁴⁵⁰

⁴⁴⁷Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharhongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁴⁸Tamtěž

⁴⁴⁹Fūzoku hakubutsukan. *Fūjo keppatsu mokei, 14 shu*.

http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=0000162, (11. 9. 2012).

⁴⁵⁰Biyō kenkyūka Sawa. *Nihon no hea & fasshon*. <http://ameblo.jp/whiteampm/entry-10530042486.html>, (11. 9. 2012).

5.2 *Fukiwa* (吹輪) ⁴⁵¹

5.3 *Tsubuichi* (つぶり) ⁴⁵²

5.4 *Shimadamage* (島田髷) ⁴⁵³

5.5 *Bunkintakashimada* (文金高島田) ⁴⁵⁴

5.6 *Goshofū* (御所風) ⁴⁵⁵

⁴⁵¹Fūzoku hakubutsukan. *Fujo keppatsu mokei, 14 shu.*

http://www.iz2.or.jp/fukushoku/f_disp.php?page_no=0000162, (11. 9. 2012).

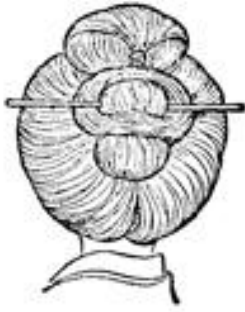
⁴⁵²Nihongami no rekishi. *Ōku to gosho no kamigata.* <http://www7a.biglobe.ne.jp/~ee-kimono/kami.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁵³Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi.* <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁵⁴Tamtěž

⁴⁵⁵Tamtěž

5.7 Sageshitaji (下げ下地) ⁴⁵⁶

5.8 Sagegamishita (下髪下) ⁴⁵⁷

5.9 Fukumage (吹鬘) ⁴⁵⁸

5.10 Kokorozashi no ji age (志の字あげ) ⁴⁵⁹

⁴⁵⁶Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁵⁷Nihongami no rekishi. *Ōku to gosho no kamigata*. <http://www7a.biglobe.ne.jp/~ee-kimono/kami.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁵⁸Chiba Ichi Hanamigawa-ku Makuharihongō no miyōshitsu K2U. *Nihon no keppatsu no rekishi*. <http://www.k2u.jp/hair6.html>, (11. 9. 2012).

⁴⁵⁹Nihongami no rekishi. *Ōku to gosho no kamigata*. <http://www7a.biglobe.ne.jp/~ee-kimono/kami.html>, (11. 9. 2012).